

“Plug it *up*. plug it *up*. plug it-”

Stephen Kingin *Carrie* osana yhteiskunnallista kuukautiskeskustelua

Heta Virkkunen

Pro gradu -tutkielma

Kirjallisuustieteiden tutkinto-ohjelma, yleinen kirjallisuustiede

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Toukokuu 2026

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä

Kirjallisuustieteiden tutkinto-ohjelma, yleinen kirjallisuustiede

Heta Virkkunen

“Plug it up. plug it up. plug it-” Stephen Kingin *Carrie* osana yhteiskunnallista kuukautiskeskustelua

Sivumäärä: 80

Tiivistelmä

Tässä yleisen kirjallisuustieteen pro gradu -tutkielmassani tarkastelen Stephen Kingin esikoisromaanin, *Carrieta* (1974), osana yhteiskunnallista kuukautiskeskustelua. Tarkastelen teoksen kuukautiskertomusta kontekstualisoivan kertomuksen tutkimuksen sekä intersektionaalisen feminismin metodein ja analysoin sitä, miten *Carrie* paikantuu yhteiskunnallisten kuukautiskertomusten joukkoon.

Kirjallisuustieteellisten metodien lisäksi tarkastelen *Carrieta* myös kriittisen kuukautistutkimuksen ja lääketieteen diskurssien valossa, koska kuukautisia ei juurikaan ole tutkittu kirjallisuustieteessä. Muun muassa Aino Koskenniemen, Chris Bobelin ja Sophie Lawsin teokset valottavat kuukautisia yhteiskunnallisista ja sosiologisista näkökulmista, kun taas esimerkiksi Jen Gunter ja Leah Hazard tarkastelevat kuukautisia lääketieteellisenä prosessina.

Kaunokirjallisena teoksena *Carrie* ilmentää kuukautisista kerrottavia valta- ja vastakertomuksia niiden joukkoon limittyen. *Carrie* paitsi toistaa yhteiskunnassa vallalla olevia kertomusasetteluita kuukautisista, se myös haastaa tarinallaan ja kuvauksellaan niitä. Esimerkiksi kuukautiskokemuksen naiskeskeisyys painottuu sekä yleisissä kuukautiskertomuksissa että *Carriessa*. Toisaalta yksityiskohtainen kuvaus päähenkilö-Carrien julkisesta kuukautisvuodosta asettuu yleistä, kuukautisten piilottamista ihannoivaa valtakertomusta vastaan.

Carrie-teoksen ja Carrien hahmon intersektionaalinen analyysi puolestaan paljastaa, millaisten tekijöiden risteyspisteissä Carrien kuukautiskokemus muodostuu, ja miten erilaiset yhteiskunnalliset valtasuhteet sekä sorron ja etuoikeuksien muodot vaikuttavat menstruoijan kuukautiskokemukseen. Tarkastelen *Carrien* kuukautiskokemusta muun muassa sukupuolen, rodun, iän ja uskonnon näkökulmista. Tutkielmani johtopäätös onkin, että menstuaatioon liittyy ihanteita ja oletuksia, jotka tekevät yksittäisistä kuukautiskokemuksista eriarvoistettuja.

Avainsanat: Stephen King, kriittinen kuukautistutkimus, kontekstualisoiva kertomuksen tutkimus, intersektionaalinen feminismi, valtakertomus, vastakertomus, kuukautiset, menstruoija, kuukautisetiketti, kuukautisstigma

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
1.1	Tutkimuksen lähtökohdat	4
1.2	Aiempi tutkimus	7
1.3	Teoreettinen tausta	16
1.3.1	Kertomuksentutkimus ja intersektionaalinen feminismi	17
1.3.2	Keskeiset käsitteet	19
2	<i>Carrie</i> kuukautiskertomusten verkostoissa	23
2.1	Kuukautiset yhteiskunnallisissa diskursseissa	23
2.2	Kuukautisten yksityisyys, kuukautisetiketti ja kuukautisstigma	27
2.3	”Vuodan verta, siis olen nainen” – kuukautiset naistyypillisenä ilmiönä	37
2.4	Kuukautisten kontrollointi, <i>Carrien</i> noituus ja hormonaalinen raivo	45
3	Kuukautiskokemuksen intersektionaalisuus	55
3.1	Intersektionaalisuus tieteenteossa ja intersektionaalisuuden historia lyhyesti	55
3.2	<i>Carrie</i> intersektionaalisen linssin läpi	57
3.3	<i>Carrie</i> yhdysvaltalaisen kuukautiskasvatuksen ja kuukautisköyhyyden kuvaajana	68
4	Lopuksi	75
	Lähteet	77

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen lähtökohdat

The pain in her legs and belly and privates had drained away a little. She no longer thought she was bleeding to death. The word was *menstruation*, and all at once it seemed logical and inevitable. It was her Time of the Month. (King 1994, 40–41; jatkossa C.)

Kirjallisuudessa käsitellään lukijoille tärkeitä aiheita, ja kaunokirjallisuus on aina yhteydessä sitä ympäröivään maailmaan. Kaunokirjallisuutta ei vain tulkita ja kirjoiteta tekstien läpäisemässä maailmassa, vaan kaunokirjalliset aiheet yhdistävät teokset ja kirjailijat myös lukijoihin. (Meretoja ym. 2024, 271; Mäkikalli & Steinby 2013, 47.) Vaikka maailmankirjallisuudessa naisista ja naiseudesta ovat kirjoittaneet niin nais- kuin mieskirjailijatkin yli generarajojen ja erilaisista poliittisista lähtökohdista käsin, puuttuu naishahmojen elämästä lähes poikkeuksetta jotakin oleellista – kuukautiset. Siitäkin huolimatta, että kuukautiskierto määrittää menstruovan ihmisen elämää ensimmäisten kuukautisten alkamisesta vaihdevuosiin asti joka ikinen päivä, on menstruovia henkilöitä vaikeaa löytää kirjallisuudesta (Gunter 2024). Kuukautisaiheen puuttumista kaunokirjallisuudesta ei voida perustella aiheen uutuudellakaan: ovathan kuukautiset yhtä vanhat kuin ihmiskunta itse (Bobel ym. 2020, 1). Ilman kuukautiskiertoa ihmissuvun jatkaminen on mahdotonta.

Kiinnostuin kuukautisten ja kirjallisuuden kohtaamisista jo hyvin varhaisessa vaiheessa opintojani. Luinpa sitten klassikkokirjallisuutta kirjallisuuden opintoja varten tai modernia proosaa vapaa-ajallani, samaistuttavimmistakin naishenkilöhahmoista ja tarinoista puuttui poikkeuksetta luonnollinen, elämää ohjaava ja arkea rytmittävä veri. Omassa elämässäni kuukautiset ovat liittyneet paitsi tyttöinä kasvamiseen ja naiseuteen myös yhteiskunnassa toimimiseen. Kun terveydenhoitaja kuuli kuukautisteni alkaneen, hän ehdotti minulle, kilpaurheilijanuorelle, että ne voitaisiin lopettaa tai siirtää kilpailun ajaksi. Sama ajatus ja ohje onkin jatkunut läpi elämäni. Sen sijaan, että kuukautisia ja kuukautiskiertoa koetettaisiin ymmärtää, hyväksyä tai nähdä luonnollisena osana ihmisyyttä, ne pyritään häivyttämään jo menstuoinnin alkuvuosina jopa kuukautiset kokevalta itseltään.

Tämän tutkielman tarkoitus onkin tuoda kuukautisaihe näkyville ja selvittää, miten kuukautisista keskustellaan länsimaisessa yhteiskunnassa, ja millä tavoilla kuukautisten kokemisen oletetaan tapahtuvan nyky-yhteiskunnassa. Toisin sanoen koetan hahmottaa sitä,

millä tavoilla *saamme* menstruoida. Tarkastelen kaunokirjallista esimerkkiä, Stephen Kingin *Carrieta*, osana yhteiskunnallisista keskusteluista ja diskursseista abstrahoituja tarinamalleja ja pyrin ymmärtämään, millä tavoin kaunokirjalliset kuukautiskertomukset limittyvät osaksi yhteiskunnallisia diskursseja, joiden avulla kuukautiskäyttäytymistä performoidaan. Haluan selvittää kontekstualisoivan lukemisen metodein ja intersektionaaliseen feministiseen analyysiin nojaten, miten erilaiset yhteiskunnalliset valtasuhteet sekä sorron ja etuoikeuksien muodot vaikuttavat menstruojan kuukautiskokemukseen ja miten erilaiset risteävät ominaisuudet, kuten sukupuoli, uskonto ja ikä, vaikuttavat kuukautiskokemukseen. Saavatko toiset menstruojat menstruoida vapaammin kuin toiset? Kykenevätkö tietynlaiset ruumiit menstruomaan ihanteellisemmin kuin muut?

Vaikka kuukautiskuvauksia onkin kirjoitettu naiseuden kuvauksiin verrattuna vähän, on kuukautisia käsitelty jonkin verran muun muassa lasten- ja nuortenkirjallisuudessa, erilaisissa genrekirjallisuuksissa, kuten fantasiakirjallisuudessa, sekä nykyproosassa. Esimerkiksi Judy Blumen nuortenkirjallisuuden klassikkoromaani *Are You There God? It's Me, Margaret* (1970), Stephenie Meyerin *Twilight*-saaga (2005–2008), Elena Ferranten *L'amica geniale* -kirjasarja (2011–2014) sekä Pip Williamsin *The Dictionary of Lost Words* -romaanin (2020) käsittelevät kuukautisaihetta nuoruuden ja lapsesta aikuiseksi kasvamisen, äitiyden ja raskaaksi tulemisen sekä sanan etymologian näkökulmista, ja usein kuukautiset kuvantuvat teoksissa mainintoina tai yksittäisinä kohtauksina. Aineistovalintaa tehdessäni kuitenkin koin, että tarvitsen tarkasteluni kohteeksi sellaisen romaanin, jossa kuukautiset ovat perustavanlaatuinen osa aikuisille suunnatun romaanin tarinaa, minkä takia valitsinkin tutkimukseni aineistoksi Stephen Kingin vuonna 1974 julkaistun esikoisteoksen, *Carrien*. Teoksen kuukautisaihe mahdollistaa analyysin kuukautiskontekstissa, sillä menstruaatiota ei vain mainita ohimennen, vaan julkinen vuotaminen lävistää *Carrien* tarinaa ja juonta sekä pohjustaa teoksen henkilöhahmojen välisiä suhteita syvällisesti.

Kuukautisaihe sysääkin *Carrien* tarinan ja juonen liikkeelle. Teos alkaa kuvauksella, jossa luokka tyttöjä on liikuntatunnin jälkeen pukuhuoneessa, jonka suihkutilassa päähenkilön, Carrie Whiten, ensimmäinen kuukautisvuoto alkaa. Kun Carrien luokkalaiset huomaavat Carrien vuotavan verta, he alkavat pilkata tätä ja heitellä Carrieta tamponailla ja terveyssiteillä. Carrie on koulukiusattu, ja hän kohtaa väkivaltaa myös kotonaan, jossa tyttöä kurittaa Carrien fundamentalistista kristinuskon tulkintaa tunnustava äiti. Carriella on kuitenkin yliluonnollisia voimia, jotka kehittyvät ja terävöityvät juonen edetessä, ja Carrie opetteleekin käyttämään näitä telekineettisiä kykyjään auktoriteetteja sekä kiusaajiaan vastaan

taistelemiseen. Juonen edetessä Carrieta kiusannut Sue Snell kokee katumusta tekemisistään ja valjastaa poikaystävänsä pyytämään Carrieta menemään koulun tanssiaisiin kanssaan. Carrie epäilee, että kyseessä on jälleen uusi pila häntä kohtaan, mutta suostuu lopulta Suen poikaystävän, Tommyn, pyyntöön. Vaikka Sue ja Tommy eivät olekaan kiusaamisessa mukana, Carrien pääkiusaaja, Chris Hargensen, suunnittelee oman poikaystävänsä kanssa kaatavansa Carrien päälle sangollisen sianverta tanssiaisissa. Tanssiaisilta alkaakin Carrien osalta hyvin, ja hänet ja Tommy valitaan koulun kuninkaallisiksi. Kun he nousevat lavalle ja vastaanottavat kruununsa, verta täynnä olevat sangot kaatuvat heidän päälleen. Yleisö repeää nauramaan, ja Carrie suuttuu. Kiusaamiseen ja häpäisyyn kyllästyneenä Carrie sulkee koulun ovet telekineettisillä voimillaan, aiheuttaa tulipalon ja tappaa oppilaita ja opettajia. Koululta lähtiessään Carrie aiheuttaa kaaosta yliluonnollisilla voimillaan myös muualla kotikaupungissaan, ja lopuksi hän menee kotiinsa tappamaan äitinsä. Carrien äiti, Margaret White, onkin Carrieta vastassa aikeenaan tappaa tyttärensä. Pysäytettyään äitinsä sydämen telekineettisillä voimillaan Carrie suuntaa tappamaan pääkiusaajansa, jonka jälkeen Carrie kuolee äitinsä veitsestä aiheutuneisiin haavoihin. Sue löytää Carrien juuri ennen tämän kuolemaa ja käy lyhyen telepaattisen keskustelun Carrien kanssa. Kun Carrie menehtyy, Sue tuntee kuukautisveren valuvan omaa reittään pitkin alas, ja näin kuukautisaihe sitoo *Carrien* tapahtumat yhteen.

Koska analysoimani teos on yhdysvaltalaiskirjailija Stephen Kingin kirjoittama ja koska *Carrien* tapahtumat sijoittuvat 1970-luvun Yhdysvaltoihin, tarkastelen teoksen kuukautiskuvausta yhdysvaltalaisesta kontekstista ottaen huomioon, että se sijoittuu goottilaisen kauhun genreen. Vaikka kuukautiskeskusteluja tarkastellaankin tietyn kulttuurin tai kielialueen näkökulmasta, saattavat lähestymistavat alueiden sisällä olla hyvinkin erilaisia keskenään (Tomlinson 2021). *Carriessa* erilaiset kuukautisiin suhtautumisen äänet tulevatkin esiin paitsi kertojan myös eri henkilöhahmojen välityksellä. Esimerkiksi päähenkilö-Carrien suhtautuminen omiin kuukautisiinsa on varsin erilainen kuin hänen äitinsä, joka näkee kuukautiset kirouksena ja syntinä. Carrielle kuukautiskokemus on puolestaan luonnollinen osa naiseutta. (C, 53–55.) Myös *Carrien* sijoittuminen kauhugenreen ohjaa sitä suuntaa, miten kuukautisista ja verestä puhutaan, ja millä tavalla *Carrien* kuukautistarina kaikessa kauhistuttavuudessaan, traumaattisuudessaan ja traagisuudessaan etenee (Madden 2017). Kauhugenreen paikantuvana teoksena *Carrie* ei vain kuvaa tapahtumia tai kuukautisia, vaan se pyrkii viihdyttämään inhon, pelon ja karnevalisoinnin keinoin (Costorphine & Kremmel 2018).

Erityistä yhdysvaltalaisille kuukautiskeskusteluille ovatkin niiden kulttuurismaantieteellinen paikantuminen, johon esimerkiksi kuukautiskoulutuksen ja sukupuolikasvatuksen vajavainen taso on pitkään vaikuttanut (Bobel ym. 2020, 233–246). Tämä näkyy myös *Carriessa*. Yhdysvaltalaisessa kuukautiskeskustelussa korostuvat myös esimerkiksi kuukautisten epämiellyttävyyden, piilottamisen ja naiskuvauksen teemat, jotka toistuvat kuitenkin myös globaaleissa kuukautiskeskusteluissa (Koskenniemi 2024; Dyer 2020; Bobel 2018; Bobel 2010). Vaikka kuukautiskeskustelut ja kuukautisten kuvaaminen niin yleisissä diskursseissa kuin kaunokirjallisissa yhteyksissäkin voivat tiettyjen aluerajojen sisällä ilmetä toisistaan poikkeavina, on globaaleissa kuukautiskeskusteluissa myös paljon yhteistä (Bobel ym. 2020).

1.2 Aiempi tutkimus

Kirjallisuudentutkimuksen kentällä kuukautistutkimusta on tehty vähän, ja suomeksi kuukautisiin keskittyntä kirjallisuudentutkimusta ei ole julkaistu lainkaan¹. Muun muassa Natalie Rose Dyer (2020) tarkastelee kuukautisia naiskirjoittajien tuotannossa teoksessaan *The Menstrual Imaginary in Literature – Notes on a Wild Fluidity*. Dyer analysoi muun muassa Sylvia Plathin runoutta, Julia Kristevan abjektiteoriaa ja Luce Irigarayn esseekokoelmaa kuukautisaiheen läpi käsitellen veren kuvausten, äitiyden ja toiseuden sekä naiseuden ja sukupuolen aiheita ja tematiikkaa. Teoksessaan Dyer syventyy kuukautisaiheeseen irrottaen naisruumiin falloskeskeisen maailmankuvan tulkinnoista ja tavoittelee analyysillaan kuukautisten kokemiseen liittyvää emansipaatiota, jossa naiskeho voi itsenäistyä ja erottautua niistä negatiivisista asenteista, jotka ovat rajoittaneet naiskirjailijoiden ja -runoilijoiden työtä sekä kuukautiskuvausten tarkastelua. Dyerin teoksessa kuukautisia ei kuitenkaan tarkastella vain vaikkapa veren kuvauksina, vaan tutkitaan, miten erilaiset taiteelliset esitykset kuukautisista vaikuttavat kuukautisiin liittyvään mielikuvitteluun yleisemmin.

Dana Medoro (2002) puolestaan tutkii elämää läpäisevää, mutta merkittävästi sivuutettua kuukautisaihetta Jacques Derridan dekonstruktion avulla teoksessaan *The Bleeding of America: Menstruation as Symbolic Economy in Pynchon, Faulkner, and Morrison*. Medoron mukaan kuukautiskuvauksiin liittyy muun muassa voimakasta puhtauteen ja siveyteen sekä sykliseen uudistumiseen ja elpymiseen liittyvää kielenkäyttöä, mikä on ohjannut Amerikan

¹ En laske tähän mukaan opinnäytteitä, joista yksi esimerkki voisi kuitenkin olla oma kandidaatintutkielmani. Tarkastelen tutkielmassa kuukautisrepresentaatiota Stephen Kingin *Carriessa* yleisellä tasolla Raamatun, sosiaalisten aspektien sekä naisvihan aiheiden näkökulmista. (Virkkunen 2022.)

mytologista kehitystä sekä sen tarkastelua. Medoron mukaan amerikkalaisten veriset kirjallisuuskuvaukset ovat saaneet alkunsa Pohjois-Amerikan puritaanisten alueiden valitusvirsistä, ja teoksessaan Medoro purkaakin näitä uskonnolliseen epäpuhtauteen ja Eevan kiroukseen liittyviä huolenaiheita, johon patriarkaalin yhteiskuntajärjestys on osaltaan vaikuttanut. Thomas Pynchon teksteissä kuukautisveri vertautuu miesten väkivaltaisuuteen, ja Medoron tulkinnan mukaan Pynchon feminiinisen veren metaforat muodostavat yhteyden raakaan miehiseen ylivaltaan ja monimerkitykselliseen väkivallattomaan kuukautisvereen. William Faulkner puolestaan käsittelee kuukautisaihetta naiseuden ja äidiksi tulemisen näkökulmista, ja Faulknerin tuotannossa on viitteitä myös siihen, että menstruaatio voidaan ymmärtää patriarkaatin vastaisena vapautumisena ja feminiinisenä emansipaationa. Medoron tulkinnan mukaan Toni Morrison puolestaan tarkastelee kuukautiskuvauksia sekä positiivisessa että negatiivisessa valossa. Kuukautiskokemus on naisia luokasta ja rodusta välittämättä yhdistävä kokemus, mutta toisaalta Morrisonin teksteissä naisen veri symboloi myös jatkuvia raiskauksia ja väkivaltaa naisia kohtaan.

Maria Tomlinson (2021) käsittelee kuukautisaihetta ranskankielisen nykykirjallisuuden näkökulmasta teoksessaan *From menstruation to the menopause: the female fertility cycle in contemporary women's writing in French*. Tomlinson huomauttaakin, että esimerkiksi ranskalaiset, algerialaiset ja mauritiuslaiset naisten hedelmällisyydenkuvaukset poikkeavat toisistaan siitäkin huolimatta, että kirjoituskieli on Tomlinsonin tutkimassa kirjallisuudessa yhteinen. Vaikka kieli siis rajaa kerrontaa, ovat kuukautisten, synnytyksen ja vaihdevuosien kuvaukset kielialueen sisälläkin toisistaan poikkeavia. Tomlinson tarkastelee kuukautisaihetta myös toisen aallon feminismien kritiikin näkökulmasta ja huomauttaa kritiikkiin yhtyen, että kuukautiskokemus ei ole kirjoitetun kielen yhteydestä huolimatta monoliitti. Tomlinson kuitenkin myös tunnistaa ranskalaisten toisen aallon feministien sosiopoliittiset ansiot, joiden vaikutuksesta naiselliset, kuukautisiin liittyvät kokemukset ja aiheet on nostettu yhteiskunnalliseen tarkasteluun aiempaa monipuolisemmin. Tomlinson nojaa tutkimuksessaan feministisen tutkimuksen ja kirjallisuudentutkimuksen teoreetikoihin, kuten Simone de Beauvoiriin, Hélène Cixousiin, Julia Kristevaan, Toril Moiin, Patricia Hill Collinsiin ja Gayatri Chakravorty Spivakiin.

Kirjallisuustieteen ja kuukautisten yhtymäkohtia löytyy myös King-tutkimuksen piiristä. King-tutkimuksessa kuukautisaihetta on sivuttu muun muassa juuri *Carrieen* keskittyneissä julkaisuissa, joskin pääpaino näissä tutkimuksissa on patriarkaatin vastustamisen analyysissa, tyttöyden ja naiseuden aiheissa, Carrien telekineettisyydessä ja noituudessa sekä kasvamisessa

ja aikuistumisessa (*coming of age*) (Keesey 1998; Madden 2017; Byal 2016). Koska Kingin tuotantoa ja tästä syystä myös *Carrieta* on tutkittu verrattain paljonkin, on *Carrien* analyysi kuukautiskontekstista luonteeltaan vaihtelevaa, ja joissain tutkimuksissa kuukautisaihe on sivuutettu jopa kokonaan (kts. esim. Tozzi 2020). Kun kuukautisaihe on ollut esillä kirjallisuudentutkimuksessa, se ei aina ole ollut tutkimusten pääintressi, vaan esimerkiksi analyysistä johtuva sivujuonne, jota ei ole voitu ohittaa tutkimusta tehdessä.

Douglas Keesey (1998) käsittelee *Carrien* kuukautisia telekineettisyyden ja naiseuden näkökulmasta artikkelissaan *Patriarchal Mediations of Carrie: The Book, the Movie, and the Musical*. Telekineettisyys esiintyy *Carriessa* Keeseyn mukaan samankaltaisena kirouksena kuin kuukautiset, ja ne molemmat erottavat *Carrien* patriarkalisesta yhteiskunnasta tehden tästä sille uhan. Sekä *Carrien* telekineettisyys että verta vuotava naiskeho vavisuttavat niitä yhteiskuntarakenteita, joille kuukautisten piilottaminen sekä niiden ymmärtäminen inhottavana, kuvottavana ja luotaantyöntävänä tabuaiheena perustuu. Keeseyn tulkinnassa *Carrien* patriarkaattia vastustava ilmeneminen kuvastuu vertailussa, jossa Kingin teoksen sivuhenkilöitä verrataan *Carrieen*. Tärkeät naishenkilöt, kuten *Carrien* kiusaamista katuva luokkalainen Sue Snell sekä *Carrien* pääkiusaaja Chris Hargensen, ilmenevät Keeseyn tulkinnassa sellaisina naishenkilöinä, jotka alistuvat patriarkatin heille määrittämään rooliin. Toimiessaan miehisen katseen toivomalla tavalla, Sue ja Chris ymmärtävät kykenevänsä yhteiskunnassa etenemiseen, mihin *Carriella* ei julkisesti vuotavana patriarkatin vastavoimana ole mahdollisuutta. Kaiken kaikkiaan Keesey ymmärtää *Carrien* tarinan käsittelevän sekä naiseuden tuskaisuutta että sitä miehistä pelkoa, jota miehet kokevat liittyen naisten voimaantumiseen ja koston.

Myös kirjallisuudentutkimuksen professori Victoria Madden (2017) ymmärtää *Carrien* tarinan ja päähenkilön roolin patriarkaattia ravistelevana. Sekä kuukautiset että telekineettisyys luovat vaaraa patriarkalisessa yhteiskunnassa, jonka uhka on, että feminiininen epäjohdonmukaisuus pääsee valloilleen tarkoin varjellussa yhteiskunnassa. Tämä ilmenee selvimmin *Carrien* kuukautiskuvauksessa, sillä kuukautisveri on hallitsematonta, sellaista, ettei menstruoija voi vaikuttaa vuotoonsa mitenkään. Maddenin mukaan tässä tiivistyykin perinteisen amerikkalaisen noitakuvauksen ydin. Vaikka ulkoa päin *Carrie* ei vaikutakaan historiallisesti tyypilliseltä noidalta, *Carrien* ulkopuolisuus, naiseus ja telekineettisyys tekevät hänestä sellaisen. Amerikan historiassa perinpohjaisesti halveksittu noita aiheuttaa kauhistusta siksi, että noituus liitetään järjestyksestä poikkeavuuteen. Noita voi

siis horjuttaa patriarkaalisen yhteiskunnan järjestyneisyyttä, ja kauhua aiheuttava pelko liittyy hallinnantunteen menettämiseen. (Madden 2017, 13–19.)

Madden (2017) myös huomauttaa, että *Carriessa* telekineettisyys ymmärretään periytyvänä ominaisuutena, eli Carrie on perinyt sen joltakulta läheiseltään. Carrien kuollessa epäjärjestystä yhteiskunnassa herättävä noituus katkeaa, mutta patriarkaattia ravisuttava feminiinisyys jatkuu kuukautisten muodossa. *Carriessa* kuukautisten jatkuvuus ilmenee teoksen lopetuskohtauksessa, kun Carrien kuollessa kuukautisveren kuvaus siirtyy Carriesta Suen: “[Sue] felt the slow course of dark menstrual blood down her thighs.” (C, 212)

Madden (2017, 19) summaakin, että goottilaisen kauhun genreen kuuluvana teoksena *Carrie* toimii erinomaisesti vaivaantuneisuutta, kiusaantuneisuutta, levottomuutta ja epämukavuutta herättävänä. *Carrie* vaikuttaakin kysyvän lukijalta, miten amerikkalainen yhteiskunta toimii, ja ehdottavan siitä feminiinisesti tutkien synkkää tulkintaa. Ymmärrän Maddenin tarkoittavan tällä vaikkapa Suen kohtaloa. Kun Carrie kuolee ja kuukautiskuvaus siirtyy Suen, lukijan on asetettava itsensä Suen paikalle. Miten itse toimisi Suen tilanteessa?

Patriarkaattia ravistelevana feminiinisenä ilmiönä kuukautiset liitetään olennaisesti myös sukupuoleen eli naiseuteen, seksuaalisuuteen ja seksuaalisuuden heräämiseen sekä lapsesta aikuiseksi kasvamiseen. Kellye Byal (2016) tarkasteleekin näitä jälkimmäisiä aiheita artikkelissaan ”Female Subjectivity in *Carrie*”. Naiseus ilmenee Byalin artikkelissa paitsi kuukautiskontekstissa myös Carrien suhteessa tämän äitiin ja uskontoon. Byalin mukaan Carrien äiti, Margaret White, näkee lapsensa kuukautiset seksuaalisuuden syntinä ja peilaa omaa syntikäsitystään tyttärensä. Byal teoretisoi, että Margaret White ei näe lastaan niinkään lapsenaan, vaan oman seksuaalisuutensa jatkeena, irvikuvallisena pahan ilmentymänä, josta kuukautiset muistuttavat häntä epämiellyttävän realistisella ja materiaalisella tavalla. Byal muistuttaa, että Carrien syntymä ilmenee Kingin teoksessa Margaret Whitelle traumaattiseen tapahtumaan rinnastettavana yksityiskohtana, joka on seurausta syntiinlankeemuksesta, seksuaaliseen haluun antautumiselle. Carrien äiti myös näkee Carrien kuukautiset seksuaalisena heräämisenä, tyttölapsesta naiseksi kasvamisena ja aikuistumisen syntisenä riittinä, mikä sitoo Byalin tulkinnan Carrien kuukautisista olennaisesti naiseuteen sekä sukupuolen kehittymiseen ja naisen rooliin kasvamiseen.

Myös Stephen King (2000, 74–103) itse on kirjoittanut *Carriesta* muun muassa omaelämäkerrallisessa *On Writing – A Memoir of the Craft* –teoksessaan. Teos käsittelee Kingin kirjailijuutta, kirjoittamista sekä hänen kirjoittamaansa kaunokirjallista tuotantoa.

King kertoo, että *Carrie* päätyi kustantamoon roskakorin kautta. Kirjailija itse ei ollut aluksi lainkaan tyytyväinen kirjoittamaansa käsikirjoituksen alkuun, eikä pitänyt päähenkilöstään lainkaan, mutta Kingin vaimo, Tabitha King, pelasti teoksen roska-astiasta. King kirjoittaa löytäneensä inspiraation *Carrien* alkukohtaukseen työskennellessään vahtimestarina paikallisessa oppilaitoksessa. Kingin täytyi työtehtävän puitteissa mennä työparinsa kanssa tyttöjen pukuhuoneeseen, jossa näki seinällä metallisia laatikoita ja hämmennyksissään kysyi pariltaan, mitä laatikot oikein olivat. Työpari viittaa kuukautissideautomaattien sisältöön sanalla ”pussy-plugs” ja selittää Kingille, että niitä käytetään tiettyyn aikaan kuukaudesta (King 2000, 78).

Myöhemmin *Carrien* tarina alkaa kehkeytyä Kingin mielessä teoksen aloituksen, eli suihkukohtauksen ympärille työkeikan inspiroimana. King kirjoittaa, että suihkukohtauksen on alusta pitäen ollut tarkoitus olla inhoa, kuvotusta ja epämiellyttävyyttä kuvaava, muttei kuitenkaan itse ota kantaa, samaistuuko *Carrien* sivuhenkilöiden ajatuksiin (King 2000, 78–79). Carrie hahmona ei kuitenkaan koskaan puhutellut häntä itseään, ja erityisen vaikeana King koki naiseudesta ja naisista naislähtöisessä ympäristössä kirjoittamisen. Kingin mukaan hänellä ei ollut ymmärrystä siitä, miten naislähtöiset tilat, kuten pukuhuone tai tyttöjen väliset ihmissuhteet, toimivat, ja tämä tiedonpuute teki kirjoitustyöstä vaikeaa. King kuitenkin korostaa, että kirjoitustyössä, faktojen tarkistamisessa ja naislähtöisen informaation jakamisessa toimi hänen vaimonsa, Tabitha King, koko kirjoitusprosessin ajan. (King 2000, 74–103.) Yhtä kaikki *On Writing – A Memoir of the Craft* keskittyy kirjoittamiseen ja kirjoitusprosessin kuvaamiseen, ei niinkään kuukautisaiheeseen, vaikka King ymmärtääkin sen tärkeänä osana sekä *Carrien* luomista että oman uransa alkua.

Kirjallisuuden ja kuukautisten yhtymäkohdista on kirjoitettu myös muilla aloilla kuin kirjallisuustieteessä. *The Palgrave Handbook of Critical Menstruation Studies* on vuonna 2020 julkaistu kriittisen kuukautistutkimuksen (*critical menstruation studies*, suom. HV) perusteos, joka esittelee ja syventyy kuukautisaiheeseen paitsi narratiivisena esityksenä myös kokonaisvaltaisena elämäkokemuksena, ruumiillisuutena, laillistettuna toisentamisena, yhteiskuntarakenteiden politisoitumisena ja materiaalisena faktana, ja se sisällyttää laajimman kuukautisaiheen ja kertomuksellisuuden yhdistävän artikkelijoukon samojen kansien väliin. Vaikka näissä artikkeleissa ei ole kyse suoraan kirjallisuustieteellisestä tutkimuksesta, kirjallisuustiedettä lähimpinä aiheina teoksessa käsitellään esimerkiksi kuukautiselokuvia tapausesimerkkeinä ja kuukautisnarratiiveja osana kuukautiskulttuuriin osallistumista, siinä navigoimista sekä sen muovaamista. Kuukautiselokuvia teoksessa tarkastellaan

historiantutkimuksen näkökulmasta ja selvitetään, miten elokuvat ovat toimineet kuukautistietouden lisääjinä 1950-luvulla kodeissa ja kouluissa (Bobel ym. 2020, 931–943). Muut kuukautisnarratiiveja käsittelevät artikkelit eivät analysoi taiteellisia aineistoja kuukautisnarratiivien ilmentäjinä, vaan tarkastelevat kuukautisten kielellisiä ilmentymiä muun muassa haastattelujen, kertomusten ja aktivismin kautta (Bobel ym. 2020, 865–1028). Vaikka kriittinen kuukautistutkimus onkin laajeneva ja yhä enemmän mielenkiintoa herättävä tutkimusala, se ei vielä ole perehtynyt kuukautisaiheeseen kirjallisuudentutkimuksen aiheiden näkökulmasta kovinkaan syvällisesti.

Kuukautisaiheita on tarkasteltu myös muun muassa sukupuolentutkimuksen, sosiaalitieteiden ja kulttuurintutkimuksen näkökulmista. Kriittisen kuukautistutkimuksen saralla 2000-luvulla aktiivisimpana ansioitunut naisten-, sukupuolen- ja seksuaalisuudentutkimuksen professori ja tutkija Chris Bobel (2010) tarkasteleekin teoksessaan *New Blood: Third-Wave Feminism and the Politics of Menstruation* empiirisen ja etnografisen tutkimuksen keinoin sitä, miten feminismin kolmas aalto on kehittynyt ja miten kolmannen aallon feministit ovat tehneet kuukautisaktivismia. Bobelin teoksesta ilmenee, että kuukautisaktivismi on ottanut kantaa muun muassa tamponien turvallisuuteen, luontokysymyksiin kertakäyttöisten kuukautissiteiden yleistymisen myötä sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen kokemuksiin kuukautiskontekstissa. Bobelin teoksessa käsiteltävät aktivismin keinot ilmentävät olennaisesti sitä, miten meidän oletetaan menstruoivan. Kuukautisaktivistit siis paneutuvat vaikkapa luontokysymyksiin, sillä kuukautisten piilottamisen kulttuuri ja kertakäyttöisten hygieniatarvikkeiden normalisointi on johtanut siihen, että menstruointi tuottaa valtavia määriä luontoa kuormittavaa jätettä.

Sosiologi Sophie Lawsin (1990) mukaan kuukautisvuotoon, kipuihin ja kuukautiskiertoon liittyy sosiaalisia ja kulttuurisia seikkoja, joita menstruojat pyrkivät ennaltaehkäisemään, kontrolloimaan ja hallitsemaan. Laws valottaa ilmiötä teoksessaan *Issues of Blood: the politics of menstruation*, jossa hän esittelee asenteiden käytännöllisiä seurauksia kuukautisetiketti-termillä. Kuukautisetiketillä Laws tarkoittaa niitä käytäntöjä ja toimintamalleja, joita menstruovat ihmiset joutuvat kuukautistilassa noudattamaan. Lawsin mukaan tällaisia kirjoittamattomia sääntöjä ovat muun muassa ajatukset ja opitut ohjenuorat, joiden mukaan kuukautiset ja kuukautiskierto eivät saa näkyä menstruojasta ulospäin mitenkään, ja erityisesti miehiä tulee suojella kuukautisilta. Kuukautisten piilottaminen on yksi kuukautisetiketin olennainen käytännössä ilmenemisen muoto. (Laws 1990.) Lawsin kuvaamaa kuukautisten piilottamisen kulttuuria pidetäänkin yllä esimerkiksi

ehkäisyvalmistein ja terveyssitein, mikä puolestaan liittyy siihen, että kuukautiset nähdään maailmanlaajuisestikin hyvin pitkälti negatiivisessa valossa. Kuukautiset myös nostavat esiin muun muassa inhon, ällötyksen ja vihan tunteita. (Koskenniemi 2024; Hazard 2023; Dahlqvist 2016; Bobel 2010; Laws 1990.)

Kontrollin aiheet ovat esillä myös Aino Koskenniemen (2024) *Just Blood?: (De)stigmatising Menstruation in the Commercial, Intimate and Policymaking Fields* -väitöskirjassa, jossa Koskenniemi tarkastelee kuukautisaihetta mainonnan, yksityisyyden ja päätöksenteon konteksteista. Koskenniemen väitöskirja on ensimmäinen Suomessa julkaistu kriittisen kuukautistutkimuksen väitös, ja se koostuu artikkeleista, jotka tutkivat kuukautisiin liitettäviä asenteita ja valtasuhteita länsimaisissa yhteiskunnissa ja Suomessa muun muassa mainonnan, self help –kirjallisuuden ja kaupunkien jakamien ilmaisten kuukautissiteiden näkökulmista. Koskenniemen mukaan kuukautisiin liittyy vahva stigma, joka leimaa kaikkia sellaisia henkilöitä, joiden voidaan kuvitella menstruoivan, ja stigmaattisuus ylettyy myös muun muassa ohivuotoihin ja kuukautissiteisiin. Sukupuolittuneen asemansa takia kuukautiset stigmatisoivat myös sellaisia ihmisiä, joilla ei enää ole kuukautisia tai joita kuukautiset eivät kosketa missään elämän vaiheessa, kuten transnaisia ja naisia, joilla ei muista syistä ole kuukautisia tai kuukautiskiertoa. Koskenniemen mukaan kuukautisiin liitettävä stigma vaikuttaa piilottelukulttuuriin, mikä puolestaan vaikuttaa menstruojien sosiaalisiin kanssakäymisiin ja yhteiskunnalliseen päätöksentekoon.

Länsimaisia kuukautisasenteita tutkineiden teosten lisäksi kuukautistutkimusta on tehty myös globaalin etelän kuukautisdiskursseista ja yhteiskunnallisista asenteista, jotka vaikuttavat köyhien tyttöjen kuukautiskokemuksiin. Teoksessaan *It's Only Blood: Shattering the Taboo of Menstruation* Anna Dahlqvist (2016) perehtyy kuukautisaiheeseen kuukautisköyhyyden ja -häpeän näkökulmista. Kuukautisköyhyydellä tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että menstruojalla ei ole varaa tarvittavaan intiimihygieniaan, ja tällä voi olla vakavia seurauksia. Dahlqvistin mukaan kuukautisköhyys voi johtaa paitsi häpeään, ahdistukseen ja stressiin myös siihen, että afrikkalaiset ja aasialaiset tytöt jättävät koulupäiviä kuukautisten aikaan välistä. Kuukautisköyhyydestä seuraa myös fyysisiä oireita, kuten ihoärtymistä ja infektioita, kun menstruojalla ei ole varaa vaihtaa kuukautissidettään tarpeeksi usein tai käyttää vuodon aikana puhdasta, kuukautisten keräämiseen tarkoitettua sidettä. Dahlqvistin mukaan kuukautisköhyys on olennaisesti yhteydessä sekä yhteiskunnallisiin että sosiaalisiin järjestelmiin, joissa kuukautisten piilottaminen ymmärretään normina. Köyhät tytöt eivät siis kykene noudattamaan tätä etikettisääntöä varallisuuteen liittyvistä syistä.

Kirjallisuustieteellisiä, sukupuolentutkimukseen perehtyneitä, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia yhteyksiä huomattavasti laajemmin kuukautisia on tutkittu biologian ja lääketieteen aloilla, vaikkakin kuukautistutkimus nähdään alalla kuin alalla puutteellisenä (Gunter 2024, 112–122 & 268; Hazard 2023, 25–33). Esimerkiksi kuukautiset-termin määritelmä on vahvasti lääketieteellinen ja ihmisen biologisiin prosesseihin viittaava: kuukautisten määritelmään liittyy usein kuukautiskierron tavallinen pituus ja kuukautisvuodon kesto, minkä lisäksi kuukautisia määritettäessä mainitaan usein myös veri, kuukautisten alkaminen ja vaihdevuodet sekä hormonit. Lääketieteellisetkään lähteet eivät kuitenkaan voi ohittaa kuukautisten kulttuurissosiaalisia yhteyksiä, sillä kuukautisiin liittyvää lääketiedettä, kuten ehkäisy pillereitä, on kehitetty yhteistyössä kulttuurisen asenneilmapiirin kanssa. Kuukautisiin liitettävät negatiiviset asenteet ja kuukautisten herättämät epämiellyttävät tunteet ovatkin vaikuttaneet sekä lääketieteen ja lääkkeiden kehittämiseen, että siihen, minkälaisia lääketieteen tukemia kulttuurisia vaihtoehtoja menstruojilla kuukautistiloissaan on. (Gunter 2024; Muir 2024; Hazard 2023; Tiitinen 2023; Laws 1990.)

Synnytykseen ja naistentauteihin erikoistunut lääkäri, Jen Gunter (2024), tarkastelee kuukautisaihetta paitsi lääketieteellisen linssin läpi, myös kuukautisiin liitettävien asenteiden näkökulmasta teoksessaan *Blood – The Science, Medicine and Mythology of Menstruation*. Gunter huomauttaa, että vaikka suurin osa naisista, transmenstruojat sekä muunsukupuoliset menstruojat menstruovat satoja kertoja elämänsä aikana, on totuudenmukaista ja faktoihin perustuvaa tietoa siitäkin huolimatta vaikeaa löytää. Gunterin tavoite onkin laajentaa kuukautisista käytävää keskustelua, ohjata sitä parempaan suuntaan ja huomauttaa, että niin tieteellistä kuin ei-tieteellistäkin kuukautiskeskustelua ohjaa vahva kielteinen suhtautuminen kuukautisiin ja kuukautisvereen. Gunter syventyykin teoksessaan kuukautisaiheeseen kuukautiskierron, kuukautisiin liittyvien huolien ja sairauksien, vuodon ja kivun sekä ehkäisyn ja aborttien näkökulmista. Gunterin teos laajentaa kuukautisista käytyä keskustelua haastaen niitä keskustelunasetteluja, ennakkoluuloja ja asenteita, joita kuukautisiin on pitkään liitetty.

Kätilö Leah Hazard (2023, 22–59) käsittelee kuukautisiin liitettäviä asenteita muun muassa kontrollin näkökulmasta perinteisesti naisruumista määrittävään elimeen, kohtuun, perehtyneessä teoksessaan *Womb: The Inside Story of Where We All Began*. Kuukautiskokemuksen kontrollointiin liittyviä ja lääketieteen tukemia menetelmiä ja käytäntöjä ovat muun muassa kuukautisvuodon määrän ja vuotoajan rajoittamiseen käytetyt

ehkäisytabletit ja muut vastaavat lääkevalmisteet², kuukautisvuotoa keräävät kuukautissiteet ja hygieniatarvikkeet sekä kuukautissovellukset, joiden avulla omaa kiertoaan voi seurata. Hazard näkee kuukautisten kontrolloinnin luonnollisena osana kuukautisten lääkehoitoa, ja esimerkiksi ehkäisytablettien kehittämiseen kehitetyt ehkäisytabletit ovat ilmeinen osa kuukautisiin liittyvää lääkintää. Kuukautisten kontrollointi onkin erityisen tärkeää kivuliaista tai vuolaista kuukautisista kärsiville ihmisille. Hazardin mukaan myös kuukautisten ja kuukautiskierron silmällä pitäminen kuukautissovellusten avulla on tärkeää, sillä se voi paitsi helpottaa ennakoimaan omaa vuotoaan, myös huomaamaan vaikkapa sairauksista johtuvia epäjohtonmukaisuuksia omassa kierrossa.

Ehkäisytabletit liittyvät olennaisesti kuukautisiin ja kuukautisista johtuvien sairauksien ja ongelmien hoitoon. Teoksessaan *Everything You Need to Know About the Pill (but were too afraid to ask)* Kate Muir (2024) kuitenkin huomauttaa, että ansioistaan huolimatta ehkäisyvalmisteiden käyttöön liittyy myös ongelmia. Ehkäisytabletteja voidaan käyttää muun muassa PMS:n ja PMDD:n hoitoon, voimakkaiden kuukautiskipujen lievittämiseen, vuolaan verenvuodon ja vuolaasta kuukautisvuodosta johtuvan anemian ennaltaehkäisyyn ja hallintaan sekä epäsäännöllisten kuukautisten kontrollointiin. Kaikki ehkäisytabletit eivät kuitenkaan sovi kaikille menstruojille erilaisten sivuvaikutustensa takia, ja eri vaihtoehtoja kokeiltaessa voi kestää pitkään ennen kuin löytää omalle keholleen sopivan valmiste, mikäli se on mahdollista. Siitäkin huolimatta, että ehkäisytabletteja käytetään esimerkiksi PMS-oireiden, kuten ahdistuneisuuden, surullisuuden ja mielialanvaihdosten, hoitoon, voivat tabletit aiheuttaa vakaviakin mielenterveysongelmia, kuten ahdistuneisuutta, masennusta sekä itsetuhoisia ajatuksia. Sivuvaikutusten vakavuudesta huolimatta kaikki lääketieteen oppikirjat tai ehkäisytabletteja suosittelevat tahot eivät mainitse näitä hoitokeinoon liittyvien sivuvaikutusten listauksissa. (Muir 2024, 57–62; Gunter 2024).

Vaikka kuukautistutkimus onkin painottunut lääketieteen aloille, on kuukautistutkimus myös lääketieteen kentällä monilta osin puutteellista. Hazard (2023, 28–33) huomauttaakin, että tutkimuksen puute ilmenee konkreettisesti vaikkapa nais- ja mieslähtöistä lääketiedettä verrattuna: spermaa on tutkittu kuukautisvuotoon (*effluent*) verrattuna monikymmenkertaisesti. Kuukautisveren tutkimus ei kuitenkaan ole turhaa, vaan tutkimukset

² Ehkäisytabletteja ja muita vastaavia lääkevalmisteita voidaan käyttää myös muihin tarkoituksiin kuin kuukautisvuodon määrän ja vuotoajan rajoittamiseen, kuten ehkäisyyn tai aknen hoitoon (Muir 2024). Tarkastelen tässä yhteydessä lääkevalmisteita käytettynä erityisesti kuukautisten kontrollointiin tähtäävässä käytössä.

osoittavat, että esimerkiksi endometrioosi voitaisiin todeta kuukautisverestä jo hyvin varhaisessa vaiheessa, mikä mahdollistaisi hoidon aloittamisen niin ikään aikaisemmin. Käytännössä tutkimuksen puute kuitenkin on johtanut siihen, että riittävää osaamista tähän ei ole. Nykytilanteessa endometrioosista kärsitään usein vuosia, jopa vuosikymmeniä, sillä sairautta ei todeta ajoissa, saati voida hoitaa tehokkaasti. (Hazard 2023, 22–59.) Gunterin mukaan negatiiviset asenteet kuukautisia kohtaan läpäisevät sitä, miten kuukautisista keskustellaan, ja miksi niistä ei keskustella, ja tämä on osaltaan vaikuttanut myös siihen, miten kuukautistutkimusta on tehty. Vaikka esimerkiksi endometrioosiin onkin kehitetty erilaisia hoitokeinoja, ei sairauden alkusyytä tunneta. (Gunter 2024, 267–281.) On siis ilmeistä, että kulttuuriset asenteet ovat vaikuttaneet siihen, minkälaisia asioita lääketieteellisessä tutkimuksessa on painotettu ja minkälaisen sairauksien tutkimus on jäänyt sivuun.

Kuukautisiin liitettävien yleisten asenteiden ja kertomusasettelujen muutos voisi kuitenkin ohjata kuukautiskeskustelua ja -tutkimusta parempaan suuntaan. Esimerkiksi stigmatyö vaikuttaisi positiivisesti myös muihin ongelmiin, kuten lääketieteelliseen tutkimukseen, luontokysymysten käsittelyyn ja ylipäättään siihen stressiin, jota menstruaatio niin biologisena kuin kulttuurisenaakin ilmiönä aiheuttaa. Aino Koskenniemen (2024) mukaan kuukautisiin liitettävää stigmaa ei voidakaan pirstaloida vain vaikkapa ilmaisia kuukautissiteitä jakamalla, vaan työtä täytyy tehdä myös toisesta suunnasta. Kuukautisvereen ja -vuotoon liittyviä asenteita on muutettava esimerkiksi ohivuotojen aiheuttamaa stigmaa ja häpeätaakkaa pienentämällä. Kun kuukautisiin liittyvä stigma häviää, kuukautiskeskustelua ja -tutkimusta on yhä helpompaa tehdä. Myös aiheen tarkastelun monipuolisuus on tärkeää. Kun kuukautisaihetta lähestytään useista näkökulmista ja tieteenaloista käsin, kuukautistietous lisääntyy ja monipuolistuu, ja tässä työssä myös kirjallisuudentutkimuksella on tärkeä tehtävänsä. Humanistisesta näkökulmasta tarkasteltuna kuukautiskeskustelu saattaa näyttäytyä erilaisena kuin biolääketieteellisestä, ja tämä auttaa kehittämään tiedettä kokonaisuudessaan eteenpäin.

1.3 Teoreettinen tausta

Sovellan tässä pro gradu -tutkielmassani sekä teoreettisena viitekehyksenä että metodologisena lähtökohtana useaa erilaista teoriaa limittäin. Käytän *Carrien* analysointiin kontekstualisoivan kertomuksen tutkimusta ja intersektionaalisen feminismen tarjoamia metodeja yhdistäen tutkimukseen lähteistötasolla myös muun muassa lääketieteellistä,

sosiologista ja yhteiskuntatieteellistä tutkimusta. Tutkin lähdeaineistoani narratiivisen hermeneutiikan sekä valta- ja vastakertomusten teoreettisesta viitekehyksestä. Analyysiini vaikuttavat myös intersektionaalisen feminismin ja kriittisen kuukautistutkimuksen näkökulmat, jotka ohjaavat kuukautiskokemuksiin liittyvää tulkintaani. Tarkastelen lähdeaineistoani, *Carrieta*, osana yhteiskunnallista kuukautiskeskustelua, minkä lisäksi olen kiinnostunut ymmärtämään, miten kuukautisaihe ilmenee biolääketieteellisenä tosiasiana suhteessa vallitsevassa kulttuurissa ja sosiaalisessa ilmapiirissä tapahtuvaan kuukautiskokemukseen.

1.3.1 Kertomuksentutkimus ja intersektionaalinen feminismi

Ymmärrän tekstit ja kirjallisuuden kontekstualisoivan kertomuksen tutkimuksen valossa Hanna Meretojan tutkimukseen nojaten sellaisina performatiivisina esityksinä, jotka olennaisesti osallistuvat kulttuuriemme muovaamiseen, eivät vain sen kuvaamiseen (Meretoja ym. 2024, 469). Tekstit, kertomukset ja kirjallisuus ovat olennainen osa kulttuuriemme kehittymistä, eivät erillään siitä. Tarinat, tekstit ja kirjallisuus myös mahdollistavat tulkinnallisuuden sijaan jo itsessään tulkintoja maailmasta ja siinä olemisen tavoista. Kertomukset voivatkin auttaa lukijoita näkemään, millä tavoilla mennyttä, tulevaa ja nykyisyyttä voidaan hahmottaa. (Meretoja ym. 2024, 468.) Valta- ja vastakertomukset asettuvat tähän todellisuudenluontiin tuomalla esiin kertomuksellisuuteen liittyviä valtasuhteita. Siinä, missä valtakertomukset ilmentävät niitä tarinallisia ilmenemisiä, joita yhteiskunnallisissa diskursseissa useimmin toistetaan, vastakertomukset asettuvat valtakertomuksia vastaan ja haastavat vallalla olevia hyväksytympiä ja voimakkaampia kertomusasetteluita. (Meretoja ym. 2024, 472.)

Carrien kontekstissa olen tietenkin kiinnostunut niistä diskursseista, kertomuksista ja tarinamalleista, jotka vaikuttavat kuukautiskeskusteluun ja kuukautisten kokemiseen. Metodologisesti olenkin kiinnostunut abstrahoimaan tällaisia kuukautisiin liittyviä valta- ja vastakertomuksia sekä todellisen elämän kuukautisdiskursseista että *Carriesta*. Ymmärrän kuukautisdiskurssit ja niiden abstrahoinnin Hanna Meretojan teorian mukaan soveltaen seuraavasti: kuukautiskeskusteluun liittyy sellaisia tarinamuotoisia ohjeita, oletuksia, asenteita ja ajatuksia, jotka muokkaavat kuukautiskokemustamme ja tapaa, jolla *saamme* menstruoida (Meretoja ym. 2024, 472). Vaikka nämä ohjeet ja oletukset eivät siis olisi kirjoitetussa muodossa vaikkapa lakikirjan sivuilla, sosiaaliset yhteydet ovat opettaneet menstruoijille, millaista ihanteellinen menstruointi on ja mitä seuraa, jos näitä asenteissamme ja

toiminnassamme toistettuja ohjenuoria haastaa tai rikkoo. Yleistän ja tiivistän näitä toistuvia kaavoja tutkimuskirjallisuuteni sekä *Carrien* pohjalta luoden suuntaviivoja kuukautiskeskustelussa toistuville aiheille, kuten kuukautisten yksityisyydelle, sukupuolittuneisuudelle sekä kuukautisiin liittyvälle kontrollin vaatimukselle.

Tutkin *Carrieta* ja kuukautisaihetta myös intersektionaalisen feminismin näkökulmasta, ja intersektionaalisuutta voidaankin käyttää paitsi teoreettisena viitekehyksenä myös muun muassa metodina, poliittisena työkaluna tai yhteiskunnallisten valtasuhteiden ilmentäjänä (Lutz 2015). Käytän tässä tutkielmassani intersektionaalisuutta kaikilla näillä tavoilla. Intersektionaalisuus on myös edelleen kehittyvä ja alituisesti määrittyvä käsite, joka on saanut alkunsa mustan feminismiin piiristä (Crenshaw 1989; Combahee River Collective 1977). Intersektionaalista tutkimusta tehdessään tutkija lähtökohtaisesti ymmärtää, että esimerkiksi ihmisen sukupuoli, rotu ja seksuaalinen suuntautuminen ovat ihmistä yhdessä määrittäviä ominaisuuksia, eikä niitä voida tutkia erillään toisistaan. (Hill Collins & Bilge 2016, 11–22; May 2015, 3–4.) *Carrien* kontekstissa intersektionaalinen tarkastelu tarkoittaakin sitä, että teoksessa ilmeneviä kuukautisiin liittyviä kertomuksellisia valtasuhteita ei voida tutkia irrallisina osina, vaan muun muassa menstruoivan henkilön sukupuolen, rodun ja seksuaalisen suuntautumisen risteävät ominaisuudet limittyvät kuukautiskokemuksessa osallistuen siihen kaikki yhdessä toisiinsa vaikuttaen.

Kun käsittelen ja analysoin Carrie Whiten hahmoa, en voi sivuuttaa teorian BIPOC-taustaa. Valkoisen hegemonian ja rasismien teemat ovat oleellisia myös kuukautiskontekstista tarkasteltuina. Kriittiseen kuukautistutkimukseen perehtynyt Chris Bobel (2010, 30–31) toteaaakin, että menstruoiviin mustiin naisiin kohdistetaan valkoisia naisia vahvempia negatiivisia asenteita ja ennakkoluuloja. Muun muassa näiden syiden takia perehdyn intersektionaalisuuden historiaan tarkemmin, vaikkakin erittäin lyhyesti, alaluvussa ”3.1 Intersektionaalisuus tieteenä ja intersektionaalisuuden historia lyhyesti” ennen kuin aloitan *Carrien* syvemmän intersektionaalisen analyysin.

Kriittisellä kuukautistutkimuksella, jota niin ikään käytän tutkimusasetelmani rajaamiseen ja tutkimusaiheeni tarkasteluun, tarkoitetaan nopeasti laajenevaa monitieteistä tutkimuskenttää, joka käsittelee kuukautisaihetta ottaen huomioon siihen olennaisesti liittyvät kokemukselliset, sosiaaliset, poliittiset ja yhteiskunnalliset puolet. Kriittisen kuukautistutkimuksen ensimmäinen perusteos, *The Palgrave Handbook of Critical Menstruation Studies*, on julkaistu vuonna 2020, joten alana kriittinen kuukautistutkimus on nuori. Aiheidensa puolesta

kriittinen kuukautistutkimus hahmottelee sitä, miten kuukautiset vaikuttavat menstruojien yhteisölliseen ja elämykselliseen olemassaoloon sen lisäksi, että ne ovat biologinen ja lääketieteellinen ruumiillinen tosiasia. Kriittinen kuukautistutkimus tarkastelee myös kuukautisiin liitettäviä asenteita ja ennakkoluuloja kriittisesti ja kyseenalaistaa kuukautisiin liitettäviä negatiivisia konnotaatioita, jotka osaltaan ovat vaikuttaneet paitsi menstruojien jokapäiväisiin kuukautiskokemuksiin ja asenteisiin omia kuukautisiaan kohtaan myös lääketieteeseen ja naistyyppillisten sairauksien hoitoon, kuukautisten tutkimukseen sekä yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. (Bobel ym. 2020.) Kriittinen kuukautistutkimus siis tarkastelee kuukautisiin liitettäviä valta-asetelmia ja kysyy vaikkapa lääketieteellistä tutkimusta selvemmin, miten tieto kuukautisista on näiden valtasuhteiden valossa rakennettu, ja kuka näistä valtarakennelmista hyötyy.

1.3.2 Keskeiset käsitteet

Esittelen seuraavaksi tutkimukselleni tärkeimmät käsitteet, joita ovat kuukautiset, menstruoija, sukupuoli, kuukautisstigma, kuukautisetiketti, kertomus ja yhteiskunta.

Käsitteenä kuukautiset määritellään usein hyvin biologis-lääketieteellisesti, mutta ymmärrän kuukautiset moninaisena ilmiönä, johon liittyy olennaisesti myös kulttuurisia, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia yhteyksiä. Kuukautisilla voidaan viitata kahteen asiaan: kuukautisvuotoon tai kuukautiskiertoon. Kuukautiskierto on tavallisesti määritetty 24–38 päivän sykleissä tapahtuvana biologisena ilmiönä, joka alkaa noin 9 ja 16 ikävuoden välillä. Kuukautiskierron aikana keho tuottaa erilaisia hormoneja, jotka mahdollistavat munarakkulan kypsymisen ja munasolun irtoamisen. Ovulaation jälkeen munarakkulan paikalle kehittyy keltarauhanen, jolloin keltarauhashormoni valmistelee kohtua mahdollista raskautta varten. Mikäli munasolu ei hedelmöity, keltarauhanen surkastuu ja kuukautisvuoto alkaa. (Gunter 2024, 78; Hazard 2023, 24–25; Tiitinen 2023.) Kuukautisvuodolla puolestaan viitataan vereen, kohdun limakalvon soluihin, lima- ja muihin vaginan eritteisiin, joita menstuaatiossa vuotaa, kun munasolu ei ole hedelmöittynyt (Hazard 2023, 26).

Kuukautiset, kuukautisvuoto ja kuukautiskierto ovat olennaisesti kytköksissä myös yhteiskunnallisiin, sosiaalisiin ja kulttuurisiin yhteyksiin. Kun menstruoija vaikkapa vuotaa, tavat, joilla hänen odotetaan vuotavan, ovat kulttuurisidonnaisia. Useissa patriarkaalisissa kulttuureissa kuukautiset pyritään piilottamaan, ja yleensä tämä johtaa myös siihen, että kuukautiskierron eri vaiheet ja niistä johtuvat mielenterveyteen tai mielialaan liittyvät vaihtelut pyritään salaamaan ja piilottamaan ympäröivältä yhteiskunnalta. (Koskeniemi

2024; Bobel 2020; Laws 1990.) Esimerkiksi kuukautisia edeltävään aikaan, luteaalivaiheen aikaan, menstruoijat saattavat kokea voimakkaitakin PMS-oireita, joita ovat muun muassa ärtyneisyys, viha, ahdistus, erilaiset säryt ja kiputilat sekä turvotus. Mikäli nämä oireet häiritsevät jokapäiväistä elämää, PMS-oireita voidaan hoitaa lääketieteellisin menetelmin. (Gunter 2024.) Nämä kuukautiskierron eri vaiheisiin liittyvät emotionaaliset ja fyysiset ilmenemät eivät kuitenkaan ole vain lääketieteellisiä, vaan niiden sopivan ilmenemisen rajat määritellään yhteiskunnallisissa, kulttuurisissa ja sosiaalisissa konteksteissa.

Käytän tässä tutkielmassa kuukautiset kokevasta henkilöstä termejä menstruoija tai nainen. Terminä menstruoija ottaa paremmin huomioon sen, että menstuaatio ei ole vain yhteen sukupuoleen liitettävä ominaisuus, mutta nainen-termin käyttö mahdollistaa kuukautisiin liittyvien kysymysten sukupuolittuneiden ilmiöiden tarkastelun seikkaperäisemmin. Koska kuukautisista puhuttaessa meidän tulisi ymmärtää tämä ruumiillinen ilmiö binääriä laajemmin, suosin menstruoija-termiä niissä yhteyksissä, jossa kuukautisten kokijan sukupuolta ei tarvitse erikseen korostaa. Kuukautisaiheesta keskusteltaessa onkin tärkeää tiedostaa, että kaikki menstruoijat eivät ole naisia ja kaikki naiset eivät menstruoi. Menstruoijalla voidaankin viitata niin transmieheen tai muunsukupuoliseen henkilöön siinä missä cisnaiseenkin³. Toisaalta esimerkiksi transnaiset ja vaihdevuodet ohittaneet naiset eivät menstruoi, minkä takia nainen-termin käyttö kuukautiskontekstissa ei yksinään ole riittävää. (Koskenniemi 2024, 11–12; Hazard 2023; Bobel 2010, 11–13.) Joissain yhteyksissä menstruoija-termin tilalle on ehdotettu kohdullinen-termiä, mutta sukupuolineutraaliudesta huolimatta termin käyttöä tässä yhteydessä voidaan kritisoida. Vaikka kohtu liittyikin menstuaatioon ja kuukautisaiheeseen, eivät kaikki kohdulliset menstruoi. Tästä syystä painotan termien menstruoija ja nainen käyttöä.

Kuukautiskeskustelu on voimakkaasti kytköksissä myös sukupuolen käsitteeseen, jonka ymmärrän Sanna Karkulehdon ja Leena-Maija Rossin (2017, 9) teorian pohjalta seuraavasti: ”sukupuoli ymmärretään - - ensisijaisesti kulttuurisena konstruktiona ja merkitysrakenteena, joka aktualisoituu sekä yksilöllisesti elettyinä ruumiillisina todellisuuksina että yhteiskunnallisena ilmiönä.” Sukupuolikokemus perustuu sekä biologiseen ja ruumiilliseen todellisuuteen että siihen, miten sukupuolta performoidaan kulttuurissosiaalisesti. Sukupuolta

³ Cisnaisella tarkoitetaan ihmistä, joka on syntymässä määrätty naiseksi ja joka myös identifioituu naiseksi itse. Cis-etuliite toimii trans-etuliitteen parina, joka puolestaan tarkoittaa ihmistä, joka ei identifioitu syntymässä määritettyyn sukupuoleen. Cisihmisiä ovat cisnaiset ja cismiehet, kun taas transihmisiä ovat niin transnaiset ja transmiehet kuin muunsukupuoliset ja sukupuolettomatkin ihmiset, esimerkiksi. (Karkulehto & Rossi 2017, 9.)

ei voida määrittää vain ulkoisen olemuksen, mahdollisen kuukautiskierron tai sukupuolielinten perusteella, vaan ”se historiallinen aika ja fyysinen sekä henkinen paikka, jossa eletään - - vaikuttaa aina sukupuoleen ja siihen, miten sen ymmärrämme.” (Karkulehto & Rossi 2017, 9.) Kun kuukautiset ja kuukautisaihe liitetään kulttuurisissa kuukautisdiskursseissa binäärisesti naiseuteen, voidaan tätä ajatella naiseuden performointina. Ajatus, joka korostaa naiseuden ja kuukautisaiheen yhteyttä on sidoksissa paitsi biologisiin ja ruumiillisiin konstruktioihin, myös kulttuuriin ja sosiaalisiin periaatteisiin sukupuolesta.

Kuukautisstigma on olennaisesti kytköksissä paitsi kuukautisiin ja kuukautiskokemukseen myös stigman käsitteeseen yleisesti. Ymmärrän kuukautisstigman Aino Koskenniemen (2024, 13–25) työn pohjalta. Koskenniemi hahmottelee omaa stigmakäsitystään puolestaan Erving Goffmanin teoriasta, jonka mukaan stigma on tietynlainen häpäisevä ominaisuus tai tunnusmerkki, joka erottaa yksilön tai ryhmän kielteisesti muista. Koskenniemen mukaan stigma ei kuitenkaan ole liitettävissä kuukautisiin vain kuukautisveren ominaisuuksiin liittyen, vaan kyse on laajemmasta suhteesta, johon vaikuttavat sekä struktuuriset että struktuureja ylläpitävät ja muovaavat asenteet. Toisin sanoen epätasa-arvo vaikuttaa sekä ylläpitävästi että rakentavasti siihen, että menstuaatioon ja menstuoiviin ihmisiin liitetään kuukautisstigmaa. Käytännössä kuukautisstigma ilmenee Koskenniemen mukaan muun muassa kuukautisten peittämisen välttämättömyytenä, tarpeena kyetä näyttämään ei-menstuoivalta sekä kuukautistuotteiden mainostamisena ja kaupallisuutena.

Kuukautisetiketti on sekin yhteydessä vahvasti sekä kuukautiskokemukseen että stigmaan. Kuukautisetiketti (*the etiquette of menstruation*) on käsite, jota Sophie Laws (1990, 42–68) käyttää tutkimuksessaan ilmentäessään kuukautiskokemukseen liittyviä oletuksia ja ohjeita, joiden mukaan länsimaisessa yhteiskunnassa menstuaation oletetaan tapahtuvan. Kuukautisetiketti tarkoittaa Lawsin mukaan sitä käytössääntöjen verkostoa, jonka mukaan tytöt ja muut menstuoijat oppivat jo lapsena toimimaan, ja jota he toistavat omassa elämässään vaihdevuosiin asti. Kuukautisetiketti on patriarkalisessa yhteiskunnassa ja miehisten tarpeiden ympärille muovautunut tapa ja ilmapiiri, joka vaatii menstuoijia piilottamaan kuukautiset erityisesti miehiltä, mutta käytännössä kuukautiset piilotetaan myös muilta menstuoijilta. Lawsin mukaan kuukautisetiketti ilmenee sekä asenteissa että käytännössä. Esimerkiksi perheissä nuori tytär saattaa voida keskustella kuukautisista äitinsä kanssa, mutta aiheesta ei puhuta isän tai muiden miespuolisten sukulaisten kanssa. Muilla tavoilla kuukautiset tulee etiketin mukaan piilottaa tätäkin tarkemmin, ja tähän työhön

käytetään kuukautissiteitä ja muita hygieniatarvikkeita, jotka keräävät veren talteen ennen kuin veri muuttuu muille näkyväksi.

Koska tutkin kuukautisia kirjallisuuden ja kertomusten näkökulmasta, koen tarpeelliseksi myös tiivistää, mitä tarkoitan kertomuksella. Kertomuksen voi määritellä monella tavalla, mutta nojaan tässä tutkimuksessa Hanna Meretojan määritelmään, jonka mukaan ”kertomuksen käsite ei rajoitu vain kaunokirjallisiin kertomuksiin, vaan huomio kohdistuu siihen, miten elämme kertomusten läpäisemässä maailmassa, sekä kertomuksiin tapoina jäsentää kokemuksia niin yksilön tasolla kuin kollektiivisesti” (Meretoja ym. 2024, 464). Ymmärrän kertomukset siis laajempina, ihmisen olemukseen ja olemiseen liittyvinä ilmiöinä, joita esiintyy niin luovissa teoksissa kuin arkipäiväisessä elämässäkin. Kertomukset voidaan abstrahoida yleisistä diskursseista, ja kuukautiskeskustelussa kertomuksiksi ymmärrän sellaiset rakenteelliset esitykset, jotka ilmentävät jotakin ajatusta, oletusta tai normia juonellisena ilmiönä. Kuukautiskontekstissa kertomukset voivat tarkoittaa vaikkapa niitä tapoja, joilla ohjaamme kuukautiskäyttäytymistä, muovaamme kuukautisiin ja niiden kokemukseen liittyviä valta-asetelmia ja joiden mukaan itse menstuoimme osana sitä yhteiskunnallista ja kulttuurista kuukautisten kokemuksellista verkostoa, jossa ihanteellista kuukautisten kokemusta performoidaan.

Kuukautiskertomukset liittyvät myös siihen yhteiskuntaan, jossa niitä performoidaan ja esitetään. Kuukautisiin liittyvät tarinat ja asenteet eivät muovaudu sellaisiksi tyhjiössä, vaan ihmistenväliset suhteet ja vuorovaikutustilanteet vaikuttavat siihen, mihin suuntaan kuukautiskeskustelu- ja kulttuuri muuttuu, ja miten kuukautisiin suhtaudutaan. Ymmärränkin yhteiskunnan käsitteen sellaisena ihmistenvälisenä järjestäytymisenä, jota ohjaavat tiettyyn ihmisryhmään vaikuttavat käytössäännöt. Tiettyihin kulttuureihin, kuten länsimaisiin kulttuureihin, itsensä mieltävät ihmiset jakavat tietyt yhteiset ja yhtenäiset ohjenuoranomaiset säännöt, joiden mukaan ihmiset toimivat ja elävät tässä yhteiskunnassa. Tällaisia sopimuksia voivat olla vaikkapa kapitalismi, taide ja tavoitteellinen irtautuminen eläimellisestä luonnontilasta. (Eagleton 2013.) Kuukautiskulttuurilla puolestaan tarkoitan sellaista asenteiden ja vaatimusten verkostoa, joka ohjaa menstuaatiota, johon menstuoijat ja ei-menstuoijat ovat sitoutuneet, ja joka on muovautunut nykytilanteeseensa ihmistenvälisissä vuorovaikutustilanteissa. Maailmanlaajuisesti eri kulttuureihin kuuluvat ihmiset saattavat jakaa erilaiset käsitykset myös kuukautisiin ja niiden kokemukseen liittyen, mutta esimerkiksi länsimaisella kuukautiskulttuurilla ja globaalin etelän kuukautiskulttuurilla on myös paljon yhteistä (Koskenniemi 2024; Bobel ym. 2020; Dahlqvist 2016).

2 *Carrie* kuukautiskertomusten verkostoissa

Yksi kirjallisuuden ja kirjallisuudentutkimuksen perusajatuksista on se, että kirjallisuudella ja sitä ympäröivällä maailmalla on suhde toisiinsa. Kirjallisuus ei synny tyhjiössä, vaan se on tiiviisti sidoksissa sitä ympäröivään maailmaan niin tekotapansa kuin teoksessa käsiteltävien aiheidensäkin puolesta. (Meretoja ym. 2024, 21 & 271.) Tässä luvussa käsitelenkin sitä, miten Stephen Kingin *Carrie* kontekstualisoituu sitä ympäröivään kuukautiskeskusteluun- ja kulttuuriin. Tutkin siis yhden teosesimerkin avulla sitä, miten fiktiivinen tarinankerronta ja todellisuuden kuukautiskertomukset limittyvät toisiinsa.

2.1 Kuukautiset yhteiskunnallisissa diskursseissa

‘And Eve was weak and loosed the raven on the world’, momma continued, ‘and the raven was called Sin, and the first Sin was Intercourse. And the Lord visited Eve with a Curse, and the Curse was the Curse of Blood. And Adam and Eve were driven out of the Garden and into the World and Eve found that her belly had grown big with child.’ (C 53.)

Tarinoilla on tärkeä merkitys todellisuutemme luomisessa, ymmärtämisessä ja esittämisessä, mikä ilmenee myös edellisessä *Carrie*-lainauksessa. Teoksen sisällä ilmenevän lyhyen tarinan esittää päähenkilö-Carrien äiti, ja tämä Raamatun tulkintaan viittaava ote kertoo osuvasti, miten Carrien äiti, Margaret White, käsittää sekä luomiskertomuksen ja ihmisen karkotuksen paratiisista että sen, miksi naiset menstruovat. Carrien äidin tarinaan liittyy myös toinen tarinan määritelmään oleellisesti liittyvä asia: hän kertoo tarinaa toiselle ihmiselle, eli lapselleen Carrielle, pyrkien sen avulla ilmentämään jotakin omasta itsestään ja omasta tavastaan havainnollistaa maailmaa. Margaret White toivoo kykenevänsä vaikuttamaan tyttärensä tarinan avulla.

Tarinat ovatkin tärkeä osa niin arkipäivän kerronnallisuutta kuin kauno- ja kertomakirjallisuuttakin. Tarinoiden avulla mallinnetaan sitä maailmaa, jossa elämme. Ne käyvät vuorovaikutusta paitsi tekijän ja lukijan välillä myös muiden tekstien ja yhteiskunnallisten diskurssien kanssa. Tarinoilla kuvataan kokemuksia ja ajatuksia, ja tarinat voivat ottaa kantaa ongelmiin, joihin toivomme muutosta. (Meretoja ym. 2024, 271.)

Yksinkertaistettuna tarinalla voidaan tarkoittaa jotakin, mitä kerrotaan. Usein tarina koostuu henkilöhahmojen välisistä tapahtumista ja suhteista, ja se etenee jonkinlaisen tapahtumasarjan verran. (Mäkikalli & Steinby 2013, 69–71.) *Runousopissa* Aristoteles liittää tarinan

määritelmään myös juonellisuuden. Kerrotulla tarinalla on alku, keskikohta ja loppu (Heinonen ym. 2012, 13).

Yhteiskunnalliset diskurssit eli laajat vuorovaikutustilanteet ja -tapahtumat vilisevät tarinoita. Mallinnamme todellisuuttamme kertomusmuotoisesti, toistamme yhdessä kerrottuja tarinoita ja elämme tarinoiden keskuudessa. Tarinat liittyvät laajasti kaikkeen, ja yhteiskunnallisissa konteksteissa kertomuksilla tarkoitetaan myös sellaisia tarinallisia esityksiä, joita ei ole kirjoitettu, vaan joita vaikkapa toistetaan ajatuksellisesti ja ilmennetään toiminnallisesti. (Meretoja ym. 2024, 463–472.) *Carrien* ja kuukautisten kontekstissa tällä tarkoitetaan siis sitä, että elämme kuukautiskertomusten keskellä, luomme kuukautisiin liittyvää todellisuuttamme kerronnallisesti sekä toistamme muiden kertomuksia menstruaatiosta. Kertomukset helpottavat meitä havainnoimaan maailmaa uusilla ja erilaisilla tavoilla, ja toisaalta yhdessä jaetut kertomukset vahvistavat yhteenkuuluvuudentunnettamme.

Koska elämme tarinoiden verkostoissa ja mallinnamme maailmaamme niin voimakkaasti tarinoiden avulla, muodostuvat tarinat hierarkkisiin suhteisiin toistensa kanssa. Kontekstualisoivan kertomuksen tutkimuksen mukaan tällaisia suhteita voidaan tutkia jakamalla tekstien sisällöt valta- ja vastakertomuksiin. Kulttuurisesti hallitsevia kertomuksia kutsutaan valtakertomuksiksi, ja ne kuvaavat kulttuurissa yleisesti vallitsevia käsityksiä jostakin aiheesta. Esimerkiksi koronapandemian aikana yhteiskunnassamme oli vallalla tarina, jonka mukaan korona ymmärrettiin vihollisena, jota vastaan ihmiskunnan oli taisteltava (Meretoja 2023). Vastakertomukset puolestaan asettuvat valtakertomuksia vastaan ja haastavat valtakertomusten tarinoita, ja historiallisesti vastakertomuksia on käytetty vähemmistöjen tapoina saada oma äänensä kuuluviin. Esimerkiksi Jean Rhysin romaani *Siintää Sargassomeri* (*Wide Sargasso Sea*, 1966) on vastakertomus Charlotte Brontën *Kotiopettajattaren romaanille* (*Jane Eyre*, 1847), jossa tarkastellaan Brontën romaanissa hulluksi naiseksi ullakolla kuvantuvaa karibialaista naista uudesta kulmasta. Vaikka vastakertomukset usein kyseenalaistavat harmia aiheuttavia vallalla olevia käsityksiä, vastakertomukset eivät kuitenkaan automaattisesti ole parempia tai oikeellisia. Myös muun muassa salaliittoteoriat ovat vastakertomuksia tieteelle. (Meretoja ym. 2024, 472–473.)

Kuukautisiin liittyvistä kertomuksista voidaan niin ikään hahmotella valta- ja vastakertomuksiin jaettavia dynamiikkapareja, joiden joukkoon myös *Carrien* tarina paikantuu. Ymmärrän kuukautisiin liittyvät valta- ja vastakertomukset niin, että mitä useammin huomaa tietyn kertomuksellisen esityksen ilmenevän kulttuurisessa ja tieteellisesti

perustellussa kuukautiskeskustelussa, sitä voimakkaammin miellän sen valtakertomukseksi. Mikäli tieteellinen kirjallisuus sen sijaan joko itse sanallistaa tai muulla tavoin osoittaa tarinallisen esityksen kuukautisista poikkeavaksi, ymmärrän ilmiön vastakertomuksena, eli vallalla olevaa ajatusta haastavana. Kuukautiset onkin kautta historian ymmärretty luonnollisena osana naiskehoa, ja ihmislaji on myös kyennyt lisääntymään tähän päivään saakka kuukautiskierron ansiosta. Kuukautiskierron tärkeydestä huolimatta patriarkaalisisissa yhteiskunnissa on hyväksytty ajatus siitä, ettei kuukautisia tule tuoda ilmi yleisessä ja julkisessa keskustelussa. (Bobel ym. 2020, 1.) Nämä ovat vallalla olevia kertomuksia liittyen kuukautisiin, ja näitä tarinamuotoisia esityksiä haastavat tarinat asettuvat niitä vastaan vastakertomuksiksi. Siis vaikkapa kertomus menstuoivasta miehestä voitaisiin ymmärtää naislähtöistä kuukautiskertomusta haastavana vastakertomuksena.

Sen lisäksi, että *Carrie* paikantuu osaksi valta- ja vastakertomusten verkostoa, tarinalla on myös eettisiä pyrkimyksiä tai ainakin ilmenemisiä, mikä osaltaan myös liittyy siihen, että tarinaa voidaan analysoida valta- ja vastakertomusten valossa. Hermeneuttinen narratiivinen etiikka esittääkin, että tarinoiden moraaliin vetoavaa arvoa voidaan analysoida esimerkiksi kysymällä, millä tavoin tarina vaikuttaa lukijan mahdollisen ymmärrykseen. Tarinoilta voidaan kysyä, “laajentavatko vai supistavatko kertomukset mahdollisen tajuamme” eli minkälaisia olemassa olemisen vaihtoehtoja tarinat lukijoilleen opettavat tai esittelevät. (Meretoja ym. 2024, 469.) *Carrieta* lukiessamme voimmekin kysyä, minkälaisia kuukautisiin liittyviä olemassaolon muotoja teos esittelee? Millä tavoin *Carrien* mukaan voimme menstuoia? Millä tavoin meidän kannattaa tai ei kannata menstuoia?

Vastatakseni näihin kysymyksiin liitän *Carrien* tulkinnan valta- ja vastakertomusten analyysiin. Kun palaamme tarkastelemaan tämän alaluvun, 2.1. Kuukautiset yhteiskunnallisissa diskursseissa, alussa esittelemääni lainausta *Carriesta*, voimme todeta, että *Carrien* äidin käsitys kuukautisista on arvottava: “And the Lord visited Eve with a Curse, and the Curse was Curse of Blood.” (C 53.) Margaret Whiten mukaan kuukautisiin ja kuukautisvereen liittyy pohjimmiltaan jotakin pahaa ja syntistä. Kuukautiskierto on Margaretille jumalan kosto siitä synnistä, johon ihminen on langennut. Tämä näkemys esittelee yhden kuukautisten kokemiseen liittyvän mahdollisuuden. Vaikka narratiivisen hermeneutiikan mukaan kirjallisuudella ei sinänsä olekaan moraalista vastuuta, voimme tarkastella teosten ilmentämiä merkityksiä osana niitä kulttuureja, joissa teoksia tulkitaan ja luetaan (Meretoja 2024, 469). Kun *Carriessa* kuukautiset ilmenevät kerronnallisesti ja esitetään vaikkapa vuoropuheessa pahoina ja syntisinä, on meidän tarkasteltava tätä väitettä

osana kulttuuriamme. Toistaako tämä näkemys kulttuurissa vallalla olevaa näkemystä liittyen kuukautisiin?

Margaret Whiten näkemys kuukautisten luonteesta ei kuitenkaan ole koko *Carrien* kuukautiskertomus tai tarina. Päähenkilö Carrie näkeekin kuukautiset huomattavasti neutraalimpana ilmiönä kuin äitinsä: Carrielle kuukautiset ovat synnin sijaan luonnollinen asia, joka vääjäämättä tapahtuu teini-ikäiselle jossakin vaiheessa. Syntinä Carrie näkee puolestaan sen, että äiti ei ole kertonut tyttärelleen, mitä kuukautiset tarkoittavat. (C, 53–55.) Eettisten kysymysten valossa tarkasteltuna eri hahmojen näkemykset laajentavat tarinan ilmentämiä mahdollisuusasetteluja, eli *Carrien* kuukautisiin liittyvä tarina monipuolistuu ja lukijuus saa toiminnallisen roolin. Lukija ymmärtää, että kuukautisiin voi suhtautua ainakin *Carrien* tai Margaret Whiten tavoin, mutta toisaalta myös lukijan omat kuukautiskokemukset muovaavat sitä tapaa, jolla hän reagoi *Carrien* kokemukseen tai Margaretin näkemykseen kuukautisista. Margaretin puritaaninen suhtautuminen kuukautisiin saattaa ilmetä jopa satiirisena kannanottona sille, miten kuukautisiin kristinuskossa ja muissa vastaavissa uskonnollisissa yhteyksissä suhtaudutaan.

Carrien lukeminen kuukautiskontekstista edistää kuukautiskokemuksiin liittyvää mahdollisen tajumme laajenemista. *Carrie* ei käsittele päähenkilön kuukautiskokemusta tyhjiössä, vaan Carrieta ympäröivä yhteiskunta ja sosiaaliset verkostot vaikuttavat siihen, miten kuukautiskuvaus romaanissa muodostuu ja miten se lukijalle ilmenee. *Carrien* kuukautisiin painottunut tarkastelu onkin runsasta. *Carrien* kiusaajat ymmärtävät kuukautiset aikuisuuden merkinä, johon liittyy jotakin perustavanlaatuisen häpeällistä ja kiusallista, mikä ilmenee heille erityisesti *Carrien* julkisessa vuotamisessa. Toisaalta *Carrien* kuukautistietämättömyys symboloi teoksessa *Carrien* viattomuutta ja kypsymättömyyttä, joka kuukautisten alettua muuttaa Carrieta kohti sitä antisankaria, jollaiseksi hän teoksen edetessä muuttuu. Koulun rehtori herra Mortonille kuukautiset ovat puolestaan kiusallinen naiskeskeinen asia, josta hän miehenä haluaa pitää itsensä erossa. Liikunnanopettaja Desjardin suhtautuu kuukautisiin paitsi luonnollisena tosiasiana, myös epämiellyttävänä eritteenä sekä jonakin sellaisena, minkä ei kuuluisi tihkua naistyyppillisistä tiloista miesten ulottuville, kuten herra Mortonin työhuoneeseen.

Carrien asema kuukautiskertomuksena liittyy myös siihen, miten *Carrien* kuukautistietämys on esitetty ja miten se etenee. Teoksen alussa Carrie ei kykenekään yhdistämään jalkojensa välistä vuotavaa verta kuukautisiin, mutta kiusaamistilanne ja liikunnanopettaja Desjardin

opettavat Carrieille, mistä on kyse. Vaikka lukijalle aluksi uskotellaankin, ettei Carrie tiedä kuukautisista yhtään mitään, osaa Carrie kuitenkin alkujärkytyksen jälkeen liittää ruumiillisen tilansa ”siihen aikaan kuusta”: ”[T]he word was *menstruation*, and all at once it seemed logical and inevitable. It was her time of the month. - - Like the memory of the stones, the knowledge of menstruation seemed always to have been there, blocked but waiting” (C, 41.) Carrie siis imee itseensä häntä ympäröivien ihmisten ja yhteiskunnan kuukautisasenteita, mutta toisaalta Carrien kuukautiskokemukseen liittyy jotakin vaistonvaraista, kenties eläimellistä. Carrie ei olekaan ensimmäinen teos, jossa naisen kuukautiskokemus vertautuu eläimellisyyteen, vaan yleisissäkin kuukautisdiskursseissa naisellinen, vuotava kuukautisveri liittää menstuoijan johonkin kulttuurista yhteiskuntajärjestystä luonnontilallisempaan, villimpään ja eläimelliseen (Dyer 2020).

Carrien kuukautiskuvaukset vaikuttavatkin siihen, että *Carrie* on valta- ja vastakertomusten verkostossa monipaikkainen teos. *Carrie* ei ole välttämättä ”vain” joko valta- tai vastakertomus, vaan tulkinnan näkökulmasta riippuen samakin tarina voi ilmetä elävänä ja useanlaisia ajatuksia tai kokemuksia esiin nostavana. Eri hahmojen näkemykset voivat joko toistaa yhteiskunnassa vallalla olevia tarinamalleja kuukautisista tai ne voivat haastaa niitä. Toisaalta kontekstista riippuen voimme tarkastella *Carrien* paikantumista valta- ja vastakertomusten verkostoon myös kokonaisuutena, eli tutkia sitä, mitä *Carrien* tarina ylipäätään haluaa sanoa kuukautiskokemuksesta. Tällöin henkilöhahmojen näkemyksiä ja kokemuksia ei tarkastella yksittäisinä poimintoina, vaan suhteessa koko *Carrien* tarinaan ja juoneen. Mitä *Carrie* tällöin kuukautisista sanoo?

2.2 Kuukautisten yksityisyys, kuukautisetiketti ja kuukautisstigma

Carrie alkaa kohtauksella, jossa teoksen päähenkilön, Carrien, ensimmäiset kuukautiset alkavat pukuhuoneen suihkutilassa tyttöjen liikuntatunnin jälkeen. Carrie ei kuitenkaan ymmärrä, miksi verta valuu jalkoja pitkin, ja hän kuvittelee olevansa sairas, kenties vuotavansa kuoliaaksi. Muut tytöt kuitenkin tajuavat, mistä on kyse, ja Carrie saa ensimmäisen oppituntinsa kuukautisten yksityisyyteen ja stigmaattisuuteen liittyen: “Sue felt welling disgust as the first dark drops of menstrual blood struck the tile in dime-sized drops. ‘For God’s sake Carrie, you got your period!’ Sue cried. ‘Clean yourself up!’” (C 12.) *Carrien* kuvaama kohta osoittaa kuukautiskulttuurista kaksi toisiinsa olennaisesti yhteen liittyvää puolta. Carrie toimii vasten yleistä oletusta ja vuotaa vapaasti (*free bleeding*) muiden läsnä ollessa, kun taas Carrien luokkalainen, Sue Snell, osoittaa Carrieta moittien tietävänsä,

miten Carrien olisi kuulunut menstruoida – piilossa muilta ja yksityisesti. Sue Snellin kokema ällötys Carrien kuukautisverta kohtaan niin ikään myötäilee sitä, miten kulttuurissamme suhtaudutaan kuukautisiin.

Kun tarkastelemme kuukautiskäyttäytymistä todellisen maailmamme yleisissä sosiaalisissa konteksteissa, voimme todeta, että kuukautiset eivät ole näkyvä osa jokapäiväistä elämäämme. Kuten *Carriessa*, menstruoijat ovat oppineet yhteiskuntaa ohjaavat säännöt, joiden mukaan omat kuukautiset on piilotettava ja veri on pidettävä menstruoijan omana tietona. Kun kuukautisaihe kuitenkin tuodaan yleiseen keskusteluun, liittyy se usein kaupallisiin hygieniatarvikkeisiin, joiden tehtävä on helpottaa keräämään kuukautisveri itseensä ja näin ollen auttaa menstruojaa sopeutumaan ympäröivään, kuukautisvapaaseen kulttuuriin. (Koskenniemi 2024; Hazard 2023; Dahlqvist 2016; Bobel 2010; Laws 1990.) Kuukautisten piilottaminen ja kuukautiskeskustelu pyrkivätkin usein samaan lopputulokseen, eli ilmentämään ideaalin menstruoijan kuukautisten yksityisyyttä arvostavana.

Hermeneuttisen narratiivisen etiikan valossa voimme tarkastella sitä, minkälaisen esimerkin *Carrie* antaa ideaalista menstruojasta. Haastaako teos valtakertomusta vai asettuuko Carrien opetus samaan linjaan yleisten sosiaalinnormien kanssa? *Carrien* kuukautisten kokemiseen liittyvä tavoite vaikuttaakin olevan hyvin pitkälti linjassa sen kanssa, mitä sosiologi Sophie Laws nimittää kuukautisetikiksi. Lawsin mukaan menstruoijat opetetaan jo ensimmäisten kuukautisten alkaessa piilottamaan kuukautiset ja kuukautisvuoto, koska, kuten todettu, ne mielletään yksityisasiana. Yksityisyyden raja vedetään muihin miespuolisiin kanssaeläjiin, ja esimerkiksi perheissä tytärten tulee keskustella kuukautisistaan vain menstruovien äitiensä kanssa. Perheen kontekstissa jopa muita samassa taloudessa eläviä miehiä tulee “suojella” kuukautisilta. (Laws 1990, 52–56; kts. myös Dahlqvist 2016, 30–31.) Kingin teoksessa Carrie oppii ensimmäisten kuukautistensa alettua kuukautisetiketin, vaikkakin sen hänelle opettavat äidin sijaan muut hänen luokallaan olevat tytöt.

Kuukautisetiketti, eli kuukautisten kokemiseen liittyvä sääntöjen verkosto, jonka avulla menstruoijat oppivat käytännössä suojelemaan yhteiskunnan muita kanssaeläjiä siltä tiedolta, että yksilö menstruoi, liittyy oleellisesti kuukautisstigmaan. Aino Koskenniemen mukaan kuukautisiin liittyy vahva stigma, joka vaikuttaa paitsi kuukautiskokemukseen ja -käyttäytymiseen myös menstruoijaan itseensä. Kuukautisvuoto ymmärretään inhottavana, epämiellyttävänä ja häpäisevänä eritteenä, jota tulee tästä syystä kontrolloida. Carriellekin tutun julkisen kuukautisvuodon ja veritahrojen nähdään myös tarvelevän yleisesti hyvänä

pidettyä tyttöyden ja naiseuden ihannetta, eli kiltteyttä. (Koskenniemi 2024, 16–17.)

Kuukautisten ja kuukautisvuodon julkinen esilletulo tekee menstruojasta muiden silmissä likaisen ja inhottavan, joten tätä pyritään ennaltaehkäisemään noudattamalla kuukautisetikettiä.

Kuukautisstigma ja vaatimus kuukautisetiketin noudattamisesta ovat luettavissa myös *Carriesta*. Kun Carrien kuukautiset alkavat pukuhuoneen suihkutilassa, kuukautisvereen ei suhtauduta kuin verta vuotavaan naarmuun iholla, vaan julkinen vuotaminen aiheuttaa paniikkia ja myötähäpeää, ja tätä tunnekuohua lapset purkavat kiusaamalla Carrieta:

Then the laughter, disgusted, contemptuous, horrified, seemed to rise and bloom into something jagged and ugly, and the girls were bombarding her with tampons and sanitary napkins, some from purses, some from the broken dispenser on the wall. They flew like snow and the chant became: ‘Plug it up. plug it up. plug it-’ (C, 13.)

Katkelma osoittaa, että muut Carrien luokalla opiskelevat tytöt ovat sisäistäneet kuukautiskäytänteet ja -etiketin. Osa on valmistautunut piilottamaan kuukautisensa laukusta löytyvin tuottein, osa käyttää kiusaamisessa hyväksi koulun tarjoamia vaihtoehtoja. Koska Carrie on jo valmiiksi kiusattu, kuukautisetiketin rikkominen tai sen ymmärtämättömyys tarjoavat kiusaajille oivan, jopa tavallista paremman syyn kiusata Carrieta. Myötähäpeää, inhoa ja kuvotusta aiheuttava, stigmaattinen kuukautisveri, joka vuotaa julkisesti vasten yhteisiä sopimuksia, vaikuttaa antavan Carrien kiusaamiseen eettistä tuomitsemista lieventävän asiainhaaran. Tarina kuukautisiin liittyvän valtakertomuksen valossa vaikuttaakin ehdottavan, että koska Carrie ei osaa pitää kuukautisia omana tietonaan, hän ansaitseekin tulla kiusatuksi. Tässä mielessä *Carrie* siis myötäilee kulttuurissa vallalla olevaa narratiivia kuukautisista.

Vaatimus kuukautisten yksityisyydestä ei kuitenkaan ulotu vain kuukautisvereen, vaan kuukautisten piilottamisen kulttuuri vaikuttaa myös moneen muuhun kuukautisten kokemiseen liittyvään asiaan. Aino Koskenniemen mukaan vain kuukautisveren piilottaminen ei riitä, vaan yleiset sosiaalinnormit vaativat, että myös kuukautissiteet tulee pitää poissa muiden, erityisesti miesten, silmistä. Julkisesti vuodettu veri, kuten ohivuodot, tekevätkin menstruojasta hirviömäisen, mikä puolestaan on ristiriidassa naisellisuuden ihanteiden kanssa. Kuukautissiteet puolestaan muistuttavat ulkopuolisia kuukautisverestä eli menstruojien kehollisesta saasteesta. Näin ollen kuukautissiteet toimivat kuukautisstigman symboleina, ja vallalla olevan näkemyksen mukaan ne on siksi piilotettava. (Koskenniemi

2024, 17.) *Carrien* alkukohtauksessa stigmatisoituneet kuukautissiteet toimivat aseiden kaltaisina elementteinä, joilla hyökätään normeista poikkeavaa Carrieta vastaan.

Kuukautissiteet ilmentävät Kingin teoksessa tarinallisesti myös Carrien naiiviutta ja sivistymättömyyttä kuukautisiin liittyvissä käytänteissä. Carrien kiusaamiseen johtanutta luonnetta kuvataan takaumassa, jossa myös Carrien kuukautisiin ja kuukautissiteiden käyttöön liittyvää tietämättömyyttä kuvaillaan hänen luokkalaisensa silmin:

Ruth Gogan, tells of entering the girls' locker room at Ewen High School the year before the events we are concerned with and seeing Carrie using a tampon to blot her lipstick with. At that time Miss Gogan said: 'What the hell are you up to?' Miss White replied: 'Isn't this right?' Miss Gogan then replied: 'Sure. Sure it is.' Ruth Gogan let a number of her girl friends in on this (she later told this interviewer she thought it was 'sorta cute'), and if anyone tried in the future to inform Carrie of the true purpose of what she was using to make up with, she apparently dismissed the explanation as an attempt to pull her leg. (C 15.)

Katkelma osoittaa paitsi sen, että Carrie ei osaa käyttää tamponia sen päätarkoituksen mukaisesti, myös sen, että kuukautissiteen väärinkäyttö herättää ulkopuolisessa hämmästystä ja hilpeyttä. Ruth Gogan ällistyy nähdessään tamponin tilanteessa, jossa sitä ei yleensä käytetä. Ruth tietää, miten tamponia tulisi todellisuudessa käyttää, mutta sen sijaan hän vahvistaa Carrien vääristynyttä ymmärrystä mahdollistaakseen Carrien tulevaisuudessakin nolaavan itsensä. Ruth käyttää hyväkseen kuukautisstigmaa ja omaa tietouttaan siitä yhteisestä sopimuksesta, jonka mukaan kuukautisia tai kuukautisiin viittaavia kuukautissiteitä ei tulisi näyttää ulkopuolisten läsnä ollessa. Ruth kykenee varmistamaan Carrien nolaamisen, koska Carrie ei ole tietoinen yhteiskuntaa ohjaavasta kuukautisetiketistä.

Ruth Gogan kokee myös hivenen empatiaa Carrieta kohtaan todetessaan myöhemmin, että tamponin käyttäminen meikkivälineenä on hänen mielestään "sorta cute" (C 15).

Kuukautissiteiden näkeminen ja täten kuukautisaiheen ajattelu aiheuttavat ristiriitaisia tunteita, ja tämä ilmenee myös muualla *Carriessa*. Esimerkiksi, kun Carrien liikunnanopettaja, neiti Desjardin, opettaa Carrieta käyttämään kuukautissidettä oikein tamponeilla ja terveyssiteillä heittelyn jälkeen, Carrien vuolas kuukautisveri aiheuttaa Desjardinissa sääliä, itseinhoa ja vaivaantuneisuutta (C 17). Samaan aikaan Desjardin kuitenkin ymmärtää, että kuukautiset ovat luonnollinen osa nuoren elämää ja naiseutta (C 19). Kuukautiset ja kuukautissiteet herättävät henkilöhahmoissa voimakkaita tunteita kuukautisaiheen stigmaattisuuden takia, minkä lisäksi julkisesti vuodettu veri on vuodettu vastoin yksityisyyden vaatimusta ja yhteiskunnan kuukautisvapaata normia. Kuukautiset eivät

siis pääsisi aiheuttamaan näitä epämiellyttäviä tai ristiriitaisia tunteita, mikäli Carrie olisi osannut pitää ne lähtökohtaisestikin omana tietonaan.

Carrie toimii useissa kuukautisiin liittyvissä tilanteissa vastoin yleistä oletusta eli “väärin”, mikä tekee Carriesta paitsi uhrin myös kuukautisiin liittyviä valtakertomuksia haastavan entiteetin. Julkisesti vuotavana naisena Carrie ilmenee tilanteellisesti hirviömäisenä menstruoijana (*monstrous menstruator*), millä tarkoitetaan sitä, että menstruoija rikkoo sekä kuukautisetikettiä ja yksityisyyden vaatimusta, että haastaa kuukautisiin liittyvää stigmaa. Menstruoijan hirviömäisyys voi liittyä ohivuotoihin ja näkyviin veritahroihin, kuten *Carriessa*, tai muihin kuukautisiin liittyviin vahinkoihin, jotka tarvelevät kuukautisten kokijan naisellisuutta. Kun menstruoija epäonnistuu piilottamaan kuukautisensa muulta yhteiskunnalta, hänen kilttinä pidetty naisellinen hyveellisyytensä kokee kolauksen. (Koskeniemi 2024, 16–17.)

Yleisten sosiaalinenormien rikkominen ja totutun haastaminen ovat kauhukirjallisuudessa yleisiä aiheita, ja myös näennäistä yhteiskuntarauhaa rikkovista hirviömäisistä koneista (*monstrous machine*) on kirjoitettu pitkään. Muun muassa Mary Shelley'n *Frankenstein – uusi Prometheus* (1818) käsittelee tieteen ja teknologian kehityksen aiheuttamia ahdistusentunteita ja pohtii ihmiskehon rajallisuutta. Milloin ihminen muuttuu koneeksi? Bram Stokerin *Draculan* (1897) puolestaan voidaan ymmärtää symboloivan modernin elämän epäinhimillisiä puolia. (Peaty 2018; Byal 2016.) Molemmissa teoksissa hirviömäinen antisankari, ihmismäisen olion ja konemaisten ominaisuuksien muodostama hybridi, herättää ihmiskunnassa pelkoa, aiheuttaa tuhoa ja kuolonuhreja sekä määrittelyssään liikkuu jossakin ihmisyyden, yliluonnollisen ja koneen hämyisessä välimaastossa.

Voisiko Carrien ajatella olevan hirviömäinen menstruoija ja hirviömäinen kone? Julkisesta kuukautisvuodostaan johtuen Carrien voidaan tulkita olevan ainakin ensimmäistä, ja toisaalta Carrien yliluonnollisuus vaikuttaa viittaavan myös hirviömäisen koneen tunnusmerkistöön. Kirjallisuustieteen professori Victoria Maddenin (2017, 13–19) mukaan *Carrien* tarinassa yhdistyvät Carrien telekineesian aiheuttama noituus, kuukautisiin liittyvä feminiininen epäjohdonmukaisuus sekä patriarkaalisen yhteiskunnan yhteisten sopimusten horjuttaminen. Carrie taistelee kuukautisista kiusaavia luokkalaisiaan, auktoriteetin asemassa olevia aikuisia sekä koko yhteiskuntaa vastaan telekineettisten voimiensa avulla haastaen näin kuukautisiin liittyvää stigmaattisuutta. Telekineesiaan kykenevänä noitana ja julkisesti vuotavana naisena

Carrie aiheuttaa kauhua ja pelkoa omassa yhteisössään ja vaikutuspiirissään samalla tavalla kuin Frankensteinin hirviö ja Dracula aiheuttavat omissaan.

Sekä hirviömäiset koneet että hirviömäiset menstuoijat nostattavat pintaan epämiellyttäviä tunteita, mikä johtuu hallinnantunteen menetyksestä. Se yhteiskunta, joka on tuntunut turvalliselta sosiaalisine järjestyksineen, ilmeneekin uudessa valossa: hirviömäiset koneet ja hirviömäiset menstuoijat nostavat esiin epäkohtia, jotka ovat aiemmin pysyneet piilossa. (Koskenniemi 2024, 17; Peaty 2018; Madden 2017, 13–19; Laws 1990, 52–56.) *Carriessa* näitä epäkohtia ovat yhteiskunnalliset asenteet kuukautisia kohtaan, kuukautisetiketin noudattamiseen liittyvä täydellisyyden vaatimus sekä se, miten Carrien koulussa alkavaan kuukautisvuotoon suhtaudutaan tilanteellisesti. Hirviömäisen menstuoijan ja hirviömäisen koneen tavoin Carrie herättää negatiivisia tunteita, koska hän ei ole kyennyt noudattamaan ja kunnioittamaan kuukautisiin liitettyjä sosiaaliormeja.

Carrie ei olekaan Kingin teoksessa vain kiusaamisen uhri, vaan teoksen edetessä Carrie muuttuu toiminnalliseksi antisankariksi, mikä liittyy olennaisesti *Carrien* kuukautiskuvaukseen sekä kuukautisiin liittyvien valta- ja vastakertomusten esittämiseen. Pukuhuonekohtauksen jälkeen Carrie ei enää vuoda julkisesti, mutta stigma kuukautisverestä on siirtynyt Carrieen. Kiusaajien silmissä Carrien maine on lopullisesti tahrattu, mikä ilmenee Carrien pääkiusaajan, Chris Hargensenin, suunnitelmassa koskien teoksen lopussa kuvattavaa tanssiaisiltaa (*prom night*). Chris värvää poikaystävänsä ja tämän kaverit tappamaan kaksi sikaa, joiden veri kaadetaan Carrien ja tämän tanssiaisparin päälle, kun heidät kruunataan tanssiaisten kuninkaallisiksi teoksen loppukohtauksessa. (C, 103–212.) Samalla, kun Chris suunnittelee kostoaan Carrielle, Carrie terävöittää omia telekineettisiä kykyjään sekä opettelee taistelemaan auktoriteetteja vastaan, ja kun Carrieta odottaa Chrisin suunnittelema kohtalo, Carrie ei jää toimeettomaksi kiusanteon vastaanottajaksi, vaan Carrien noituus ja antisankaruus aktivoituvat toiminnallisesti.

Chrisin viha Carrieta kohtaan ei liity vain kuukautisiin ja julkiseen kuukautisvereen, mutta tulkitsen *Carrieta* niin, että teoksen alussa kuvattu pukuhuonekohtaus sysää tarinan tapahtumat liikkeelle. Vaikka Chrisin kuvataan nauttivan Carrien nöyryyttämisestä ja kiusaamisesta silkkaa pahuuttaan, antaa kuukautisetiketin rikkominen Chrisille vielä paremman syyn kiusata Carrieta. Chris ja hänen poikaystävänsä, Billy Nolan, perustelevatkin eläinten tappamista kiusaamistarkoituksessa seuraavasti: “Pig blood for a pig” (C, 108). Carrieta verrataan siis sikaan. Sian veri yhdistyy kuukautisaiheeseen myös Raamatullisten

kytköstensä kautta. Raamatussa sika kuvataan saastaisena eläimenä, minkä lisäksi Raamattu määrittelee myös kuukautisveren ja kuukautistilassa olevan naisen saastaiseksi (5. Moos. 14:8; 3. Moos. 15:19–28). Chrisin suunnittelema kosto vetää *Carrien* tarinan langat yhteen. Uskonnollisen kasvatuksen saanut Carrie vuotaa julkisesti ja kokee kuukautisetiketin rikkomisesta ansaitsemansa rangaistuksen, joka muistuttaa epämiellyttävän kohtalokkaalla tavalla, että stigmaattinen kuukautisveri täytyy pitää menstruoivan omana asiana.

Vaikka tarina *Carrien* hahmon ympärillä myötäileekin kulttuurissamme vallalla olevaa kertomusta kuukautisista, Carrie itse pyrkii teoillaan taistelemaan tätä narratiivia vastaan. Hän ei vain vuoda julkisesti ja täten tuo kuukautisia ja kuukautisverta vahingossa muiden näkyville, vaan taistelee kuukautisstigmaa ja kiusaamista vastaan myös antisankarina ja telekinesiaan kykenevänä noitana. Kun Carrieta kiusataan ja häväistään kuukautisiin liittyen, Carrie valjastaa kuukautisten alettua äärimmilleen virittyneet telekineettiset kykynsä avukseen. Carrie taistelee paitsi äitinsä määräysvaltaa, häpäisemistä ja väkivaltaa vastaan, hän kostaa myös kiusaajilleen. Se, miksi Carrie kuitenkin lopulta muuttuu antisankariksi, liittyy tapaan, jolla Carrie kostaa. Hän ei kohdista vihaansa vain häntä kohtaan väärin tehneille, vaan hän sytyttää koulunsa palamaan, räjäyttää rakennuksia, tuhoaa kirkon ja polttaa kotikaupunkinsa tulimeressä. *Carrien* takia sivullisia uhreja kuolee paljon, ja monet heistä menehtyvät kivuliailla tavoilla kärventyen tulella. (C, 181–188.) Carrie ei anna anteeksi kenellekään, ei edes omalle äidilleen, jonka Carrie tappaa niin ikään teoksen lopussa (C, 189–193.) Vaikka Carrie siis omaksuu kuukautisetiketin ja kuukautisten yksityisyyden vaatimuksen, hän taistelee veren tuomaa stigmaa vastaan elämänsä loppuun saakka telekinesian avulla, joka puolestaan on virittynyt äärimmilleen kuukautisten alkamisen myötä. Kuukautiskontekstista tarkasteltuna *Carrien* tarina nivoutuu yhteen pientenkin yksityiskohtien ja teemojen kautta.

Vaikka *Carrien* hahmojen asennoituminen kuukautisiin myötäileekin kulttuurista kuukautisiin liittyvää valtakertomusta, tietyt tarinankerronnalliset tavat, kuten kuukautisten ja veren visuaalisten yksityiskohtien kuvaaminen, osallistuvat kuukautisstigmaa heikentävään vastakertomukselliseen työhön. Vaikka kuukautisverta käytetäänkin *Carriessa* kauhun elementtinä, kuvataan kuukautisia myös luonnollisena biologisena tosiasiana:

The blood was dark and flowing with terrible heaviness. Both of Carrie's legs were smeared and splattered with it, as though she had waded through a river of blood. 'It hurts,' Carrie groaned. 'My stomach...' (C, 17.)

Carrien kuvauksessa kuukautisveren ääreen pysähdytään yksityiskohtaisesti ja tarkasti, jolloin stigmatisoitunut ja vaiettu aihe nostetaan lukijan käsittelyyn, julkiseen keskusteluun. Kun kuukautisia ja kuukautisaihetta *kuvataan*, asettuu tämä tarinaan vaikuttava kerronnallinen valinta vastakkain kuukautisiin liittyvän vaikenemisen kulttuurin kanssa. Teosta lukiessa kuukautisaihetta ei voida ohittaa, ja *Carrien* kuukautisista tulee yksityisen kokemuksen sijaan yhteinen keskustelunaihe sekä teoksen sisällä henkilöhahmojen välillä että yleisesti kaikissa niissä yhteyksissä, joissa *Carrieta* luetaan ja tulkitaan.

Vaikka *Carrien* tarina ehdottaakin, että kuukautiset tulisi piilottaa, teoksena se tuo kuukautiskeskustelun ja visuaaliset kuvaukset lukijan käsittelyyn. *Carrie* ei vain toista tai uudelleenkirjoita niitä kulttuurisia narratiiveja, joita meillä kuukautisten piilottamiseen liittyen on, vaan se myös rikkoo ja haastaa näkemystä keskustellessaan aiheesta. *Carrien* kuukautiset eivät, tarinan opetuksen sekä teoksessa kuvattujen sivuhenkilöiden ja *Carrieta* ympäröivän yhteiskunnan asenteiden vastaisesti, ole piilossa, vaan ne ovat olennainen ja yksityiskohtainen osa Kingin teoksen kerrontaa. Vaikka *Carrie* yksilönä tuleekin kiusatuksi julkisesta menstruaatiostaan, *Carrie* teoksena käsittelee kuukautisaihetta hyvinkin julkisesti. Kokonaisuudessaan teos vaikuttaakin ehdottavan, että mikäli yhteiskunnallista kuukautiskeskustelua kyettäisiin tekemään avoimemmaksi ja kuukautisiin liittyvää stigmaa hälventämään, ei *Carrien* kaltaista kohtaloa voisi tapahtua. *Carrien* kauheus perustuu ainakin osittain siihen, että *Carrien* kohtalon voi kuvitella tapahtuvan kenelle tahansa menstruoijalle, joka vahingossa poikkeaa kuukautisvapaata yhteiskuntaa suojelevasta kuukautisetiketistä. Vaikkei läksytyksenä olisikaan sangollinen sian verta, jonkinlaista sosiaalista nöyryytystä julkisesti vuotava menstruoija saattaisi osata odottaa.

Carrien tarina ja *Carrien* kuukautiskokemukset myötäilevätkin vahvasti niitä asenteita ja kuukautisiin liitettäviä kertomuksia, jotka vallitsevat myös todellisessa elämässämme. Ajattelenkin, että *Carrie* liittyy osaksi kuukautiskertomusten verkostoa, jossa valta- ja vastakertomuksia esitetään, muovataan ja ilmennetään käytännössä. Hanna Meretojan mukaan kertomusten vastaanottaminen, niiden kertominen ja kertomustentäyteisessä maailmassa eläminen vaikuttavatkin meihin monin eri tavoin. Kertomukset voivat auttaa meitä kehittämään uudenlaisia lähestymistapoja, joilla voimme kohdata tavallisessa arjessamme vastaan tulevia asioita, ilmiöitä ja tapahtumia. Tarinat ja asioiden tarinallistaminen voivat siis auttaa meitä käsittämään, miten tietynlaisissa tilanteissa kannattaa toimia, ja tarinoiden avulla voimme myös ylläpitää niitä käytänteitä, jotka yhteiskunnallisesti koemme toimiviksi. Kertomukset eivät vain passiivisesti odota, että niitä tulkitaan, vaan ne osallistuvat aktiivisesti

maailmantulkinnalliseen työhön. (Meretoja ym. 2024, 468.) Kuukautiskontekstissa tämä tarkoittaa siis sitä, että meillä on todellisessa elämässämme *Carrien* kaltaisten kaunokirjallisten esitysten lisäksi myös muita tarinamalleja, jotka ohjaavat tai muovaavat kuukautiskäyttäytymistämme. Nämä kirjoittamattomat mallit, kuten kuukautisetiketti ja kuukautisstigma, ovat luettavissa sekä *Carrien* kaltaisista kaunokirjallisista esityksistä että todellisen elämän kertomus- ja toimintatilanteista, ja yhdessä ne muodostavat maailmantulkinnallisia diskurssiverkostoja vaikuttaen toisiinsa.

Kun *Carrieta* tarkastellaan kontekstualisoivan kertomuksen tutkimuksen valossa, ymmärrämme, että Kingin teoksen kaunokirjallinen tarinallisuus myötäilee suurelta osin todellisen elämän kulttuurista kuukautisnarratiivia. Carrie ei ole ainoa, joka kärsii kuukautisiin liittyvästä stigmaattisuudesta, vaan kuukautisstigma vaikuttaa jokaiseen menstruoijaan myös todellisuudessa. Aino Koskenniemen mukaan todellisessa elämässä kuukautisstigma ilmeneekin kolmella eri tavalla. Ensinnäkin kuukautiset nähdään sellaisena kehollisena ilmiönä, mikä aiheuttaa inhontunteita. Toiseksi kuukautisstigma vaikuttaa siihen, miten menstruoijiin suhtaudutaan. Julkinen vuotaminen, kuten ohivuodot, ymmärretään henkilön persoonaa alentavina tapahtumina, ja veritahrat tarvelevät menstruoijan naisellisuutta. Kolmanneksi kuukautisstigma ilmenee kuukautisten kokemisen rajapinnoilla. Jos ihmisen voidaan kuvitella menstruoivan, hän on näin ollen stigmatisoitunut, ja tämä saattaa aiheuttaa ongelmia esimerkiksi transihmisten ja vaihdevuodet ohittaneiden naisten kohdalla. Esimerkiksi kuukautisiin liittyviin mielialanvaihdoksiin liittyvät halventavat vitsit voidaan kohdistaa sellaisiinkin henkilöihin, jotka eivät omakohtaisesti menstruoivat. (Koskenniemi 2024, 16–17.)

Kuukautisstigma vaikuttaa Koskenniemen mukaan mikro-, meso- ja makrotasolla, eli sen vaikutukset ilmenevät yksilötasolla, ihmistenvälisessä vuorovaikutuksessa sekä yhteiskuntatasolla. Yksilötasolla kuukautisstigma ilmenee käytännössä esimerkiksi kehovihana (*body-shame*), kuukautisten piilotteluun liittyvänä ahdistuneisuutena sekä terveydenhuoltoon ja kuukautisiin liittyvien sairauksien hoitoon hakeutumisen estymisenä sekä muunlaisena vastahakoisuutena hakea apua terveydenhuollosta tarpeen vaatiessa. Ihmistenvälisissä vuorovaikutustilanteissa kuukautisstigma ilmenee puolestaan erilaisina asenneilmapiirin muutoksina, ja esimerkiksi henkilön kyvyttömyys kunnioittaa kuukautisiin liittyviä sosiaaliormeja voi vaikuttaa ulkopuolisten arvioon menstruoijan miellyttävyydestä tai asiantuntevuudesta. Yhteiskuntatasolla kuukautisstigma vaikuttaa menstruoijien ja ei-menstruoijien epätasa-arvon rakentumiseen ja vahvistumiseen. Kuukautisstigma vaikuttaa

yhteiskuntatasolla muun muassa erilaisten sääntöjen ja säännösten luomiseen, sillä ei-menstruoivaa kehoa pidetään oletuskehona, jolloin menstruoiva keho ymmärretään eräänlaisena poikkeuksena. Kuukautisstigman voidaan nähdä lisäävän myös ilmastotaakkaa, sillä kuukautisten piilottamisen kulttuuri vaatii kertakäyttöisten siteiden käyttämistä. (Koskenniemi 2024, 20–21.) Koska kuukautisstigma vaikuttaa menstruoijiin niin monella eri tavalla, ei ole yhdentekevää, miten kuukautisista keskustellaan ja minkälaisia tarinamalleja toistetaan, vahvistetaan tai haastetaan.

Vaikka kuukautisstigman purkaminen niin *Carrien*, Koskenniemen kuin itsenikin mielestä on äärimmäisen tärkeää, Kingin teos ilmentää osuvasti myös sitä, miten vaarallista työ stigman purkamisen parissa voi olla. Carrielle julkinen vuotaminen, eli vallalla olevan narratiivin haastaminen, johtaa kohtalokkaiisiin seurauksiin. Sen lisäksi, että *Carrien* luokkalaiset kiusaavat Carrieta hänen kuolemaansa saakka, myös koulun henkilökunta kurittaa Carrieta väkivaltaisesti, sillä Carrie kuukautisineen aiheuttaa niin valtavaa ärsytystä: “Miss Desjardin employed the standard tactic for hysterics: She slapped Carrie smartly across the face.” (C 15–16.) Väkivaltakokemustensa lisäksi Carrie kuvautuu tarinallisesti tarkasteltuna antisankarina, joka jättää kotikaupunkinsa liekkeihin juuri ennen omaa kuolemaansa, eli teoksen kerronnallinenkin rooli on Carrieta kurittava. Teoksen viesti ilmeneekin *Carrien* kohtalossa kuukautisstigman rikkomisen kontekstissa varsin selvänä. Kuukautisstigmaa tulisi kyetä hälventämään, jotta *Carrien* kaltaista kohtaloa ei tapahtuisi, mutta jos sitä hälventää *Carrien* tavalla, jotakin pahaa tulee tapahtumaan. Julkisesti vuotava menstruoija kokee sosiaalinenormia rikkovasta käytöksestään ja kuukautisetiketin rikkomisesta rangaistuksensa oli se *Carrien* kohtalon kaltainen tai ei.

Kun todellisen elämän kuukautisdiskurssit ja kaunokirjalliset esitykset elävät rinnakkain muodostaen yhtenäisen kuukautisten stigmaattisuutta ja yksityisyyttä vaativan ilmapiirin, nämä kertomukset, ajatukset ja asenteet alkavat vaikuttamaan menstruoijiin myös käytännössä. Tarinoilla ja kertomuksilla on siis tärkeä rooli sen ymmärtämisen muovaamisessa, joka auttaa meitä kuvittelemaan menneen, tulevan ja nykyhetkemme mahdollisuuksia. Tarinat antavat meille esimerkkejä, mahdollistavat mielikuvittelun avulla näkemään uusia tapoja sekä vahvistavat jo olemassa olevia näkemyksiämme siitä, miten voimme toimia sosiaalisissa ja kulttuurisissa yhteyksissä. Tämä pätee myös kuukautiskertomuksiin. Mikäli tarinat, joita kuukautisista kerrotaan, vahvistavat ja lujittavat kuukautisiin liitettävää stigmaa sen sijaan, että ne ilmentäisivät vastakertomuksellisia esimerkkejä rikkoa sitä turvallisesti, on menstruoijien vaikeaa muuttaa omaa

kuukautiskäyttäytymistään avoimempaan suuntaan. Negatiiviset kuukautiskertomukset myös vahvistavat niitä jo olemassa olevia kulttuurisia valta-asetelmia, jotka elävät ja kukoistavat kuukautisstigman mahdollistamina.

2.3 ”Vuodan verta, siis olen nainen” – kuukautiset naistyyppillisenä ilmiönä

Kuukautiset ovat, epäilemättä, sukupuolitettu asia. Vaikka on monia naisia, jotka eivät menstruoi (vaihdevuodet ohittaneet, erilaiset terveydentilat tai ne, jotka eivät ole cis-naisia, esimerkiksi), ja moni sellainen, joka ei ole nainen, mutta menstruoi (muun muassa transmiehet ja ei-binääriset henkilöt). Menstruaatio on jotakin sellaista, mikä tekee sinusta sen, mitä kutsumme naiseksi. (Dahlqvist 2016, 36. Suom. HV.)

Edellä siteerattu lainaus Dahlqvistin teoksesta ilmentää mielestäni osuvasti sen, miten kuukautiset ymmärretään niin tieteellisissä diskursseissa kuin tavallisissa ihmistenvälisissä vuorovaikutustilanteissakin. Kulttuuristen kuukautisiin liittyvien valtakertomusten mukaan naiseus ja kuukautiset kulkevat käsi kädessä, ja kuukautisten ajatellaan olevan olennaisesti sidoksissa naiseuden käsitteeseen. Tieteelliset kuukautisdiskurssit kuitenkin laajentavat tätä käsitystä ja haastavat vallalla olevaa kertomusta kuukautisten sukupuolituneisuudesta. Tieteellinen keskustelu ottaa huomioon kuukautisten naislähtöisen luonteen, mutta myös muistuttaa, ettei kuukautisia voida liittää vain yhteen sukupuoleen. Menstruaatio on ruumiillinen toiminto ja biologislääketieteellinen ilmiö, joka voi koskettaa mitä tahansa sukupuolta. (Koskeniemi 2024; Hazard 2023; Dyer 2020; Bobel 2010; Dahlqvist 2016.) Tutkimuskirjallisuuden onkin korostettava sitä, että kuukautiset ovat ennen kaikkea inhimillinen ilmiö ja ettei naiseutta voi määritellä vain kuukautisten kautta, sillä kulttuuriimme on juurtunut niin tiukasti valtakertomukseksi ymmärrettävä ajatus siitä, että kuukautiset liittyvät naiseuteen.

Tämä kulttuurissamme vallalla oleva käsitys naiseuden ja kuukautisten yhteydestä näkyy myös Stephen Kingin *Carriessa*. Molemmat *Carriessa* menstruoivat hahmot ovat teini-ikäisiä tyttöjä: teoksen päähenkilö Carrie White ja hänen luokkalaisensa Sue Snell (C 11–25, 40–44 & 212). Carrien kuukautisvuoto on tietenkin oleellinen osa teoksen alkukohtausta koulun pukuhuoneessa, mutta Carrien kuukautisilla on myös tärkeä rooli juonen etenemisessä ainakin, kun teoksen tarinaa tarkastelee kuukautiskontekstissa. Carrie ei kuitenkaan ole ainoa tyttö, jonka menstruaatiota *Carriessa* käsitellään. Kun Carrie teoksen lopulla elää viimeisiä hetkiään ennen kuolemaansa, hänen luokkalaisensa Sue Snell löytää Carrien makaamassa maassa haavoittuneena. Kun kirous, joka siirtyy nuoresta toiseen, Carrien kuollessa “Sue felt the slow course of dark menstrual blood down her thighs.” (C 212.) Suen kuukautiset siis

alkavat Carrien läsnä ollessa, ja teos tuntuukin ehdottavan, että Carrien kuukautisiin liittyvä vastuu siirtyy hänen kuollessaan Suelle. Viesti kuukautisten sukupuolittuneisuudesta on kuitenkin selvä. *Carrie* vahvistaa sitä olemassa olevaa kulttuurista valtakertomusta, jonka mukaan menstuaatio liittyy naiseuteen.

Sukupuolen ja kuukautisaiheen yhteys ilmenee *Carriessa* myös vähemmän verisillä tavoilla: kuukautisaihe jakaa teoksen henkilöhahmot sukupuolisesti binääriin. *Carrien* kertoja antaa implisiittisesti ymmärtää, että Carrien ja Suen lisäksi myös muut tyttö- ja naishahmot, kuten liikunnanopettaja Desjardin ja Carrien pääkiusaaja Chris Hargensen, tietävät omakohtaisesti, mitä kuukautisilla tarkoitetaan. Tämän ymmärryksen valossa muut tyttö- ja naishahmot voivatkin arvioida Carrien onnistumista tai epäonnistumista omien kuukautistensa alkamiseen liittyvässä toiminnassa. (C 11–17.) Sukupuolittunut kahtiajako korostuu Carrien ensimmäisessä kuukautiskokemuksessa myös miljöön puolesta, koska Carrien kuukautiset alkavat tyttöjen pukuhuoneessa, jonne pojilla ja miehillä ei ole asiaa. Tässäkin tilassa tytöillä ja naisilla on kuukautisiin liittyvä rooli, jota kuukautisetiketti ohjaa. Vaikka kuukautiskokemus yhdistää ja rajaa kaikkia tyttöjen pukuhuoneen käyttäjiä, Carrieta kuritetaan siitä, ettei hän kykene menstuoimaan kulttuuristen sosiaalinnormien valossa oikein.

Miesten rooli *Carrien* kuukautiskuvauksessa puolestaan ilmenee koulun apulaisrehtorin henkilöhahmossa. Kun Desjardin vie Carrien pukuhuoneesta ja suihkutilasta mukanaan miespuolisen apulaisrehtorin puheille, herra Morton kuvataan silminnähden kiusaantuneena ja kokee epämiellyttävyyttä joutuessaan käsittelemään tilannetta, joka liittyy Carrien kuukautisiin. (C 19–25.) Morton kuitenkin ymmärtää sekä oman roolinsa apulaisrehtorina, joka toisinaan joutuu käsittelemään epämiellyttäviä tai vaikeitakin oppilastilanteita, että kuukautisten luonnollisuuden. Kun Desjardin selittää, että Carrieta kiusattiin pukuhuoneessa, herra Morton suhtautuu tilanteeseen kauhistuen, mutta empaattisesti. Apulaisrehtori haluaa varmistaa, että kiusaajat saavat ansaitsemansa rangaistuksen. (C 23.) Vaikka herra Morton pyrkii toimimaan tilanteessa asemansa vaatimalla ammattitaidolla, hänen tunteensa ilmentävät sitä sukupuolittunutta kahtiajakoa, joka kuukautisiin liitetään. Herra Mortonille Carrien kuukautisista keskusteleminen ilmenee pakollisena pahana juuri sen takia, ettei hänen tavallisesti kuuluisi joutua käsittelemään kuukautisaihetta, mutta nyt Carrien tahattoman vahingon saattelemana kuukautisveren ja kuukautisten aihe on joutunut myös hänen, ei-menstuoivan miehen, tietoisuuteen.

Carrien binääriin jaettu sukupuolikokemus kuukautisiin liittyen on tuttua myös todellisuudesta. Sophie Lawsin esittelemä kuukautisetiketti-termi perustuukin oleellisesti tälle kahtiajaolle. Naisten on pidettävä kuukautisensa poissa miesten silmistä, sillä vaikka miehet ymmärtäisivät kuukautiset luonnollisena asiana, miehet eivät halua välillisestikään olla tekemisissä kuukautiskokemuksen kanssa. Lawsin mukaan kuukautiset aiheuttavat miehissä herra Mortonin kaltaisia negatiivisia reaktioita, toisinaan jopa rajumpia inhon tunteita. Eräs Lawsin haastattelema mies muun muassa kuvailee oksentaneensa nähtyään edellisiltaisen seksikumppaninsa sängyllä aamulla kuukautisten aiheuttaman verilammikon. Mies kuvailee näkyä “väkivaltaisena - - järkyttävänä murha-kauhu-kamana.” (Laws 1990, 34–35. Suom. HV.) Yhteys miesten kokemasta inhontunteesta on selvä kaunokirjallisuuden ja todellisuuden välillä.

Kuukautisten sukupuolikokemuksen binääriin jakavan luonteen tutkiskelu on ollut olennainen osa myös kuukautisaktivismia. Chris Bobel tarkastelee teoksessaan *New Blood : Third-Wave Feminism and the Politics of Menstruation* kahta kuukautisaktivistiryhmää, joiden suhtautuminen kuukautisten sukupuolittavaan rooliin erii toisistaan. Spirituaalisten feministien (*feminist-spiritualist*) näkemyksen mukaan menstuaatio voi olla naiset toisiinsa liittävä, voimaannuttava kokemus, kun taas radikaalit kuukautisaktivistit (*radical menstruation activists*) näkevät spiritualististen feministien käyttämän “vuodan, siis olen nainen” -ajatuksen ongelmallisena. Radikaalien kuukautisaktivistien mukaan kuukautiset voidaan ymmärtää sukupuoleen sitoutumattomana ja sukupuolineutraalina biologisena ilmiönä, ei vain naiseutta määrittävänä asiana. (Bobel 2010, 11–12 & 99–100.)

Vaikka kuukautisia ei nykytieteen valossa voidakaan liittää vain yhteen sukupuoleen, kuukautiset ymmärretään kulttuurisissa valtakertomuksissa sukupuolittuneina, feminiinisinä ja naisellisina. Kuukautiset liittyvät siis mitä olennaisimmin naisiin ja naiseuden kokemuksiin, ja esimerkiksi kuukautisiin liitettävät negatiiviset ennakkoluulot ja asenteet ovat olennaisesti kytköksissä naiseuden historiaan, sillä suuri osa menstruoijista on naisia (Koskenniemi 2024, 11–12). Tästä syystä ajatus kuukautisten sukupuolineutraaliudesta saattaa tuntua joidenkin menstruoijien mielestä utopistiselta. Esimerkiksi muunsukupuoliset menstruoijat ja transmiehet saattavat kokea menstuaation väärinsukupuolittavana naislähtöisen luonteensa takia. Kuukautisvuoto voi muistuttaa transihmistä siitä sukupuolesta, jota hän ei ole. (Koskenniemi 2024, 11–12; Dahlqvist 2016, 37.)

Vaikka kuukautiskokemus siis liitetään yhteiskunnallisissa valtakertomuksissa olennaisesti naiseuteen, vääränlainen kuukautiskokemus voi vaikuttaa myös siihen, miten naiselliseksi menstruoija koetaan. Riippuen siitä, miten menstruoija kuukautistilassaan toimii, hän voi tulla muuttaneeksi häntä tarkkailevien ihmisten näkemystä siitä, kuinka naisellinen hän heidän silmissään on. Kuten alaluvussa “2.2. Kuukautisten yksityisyys, kuukautisetiketti ja kuukautisstigma” käsittelin, ohivuodot ja kuukautisveritahrat tarvelevät sitä naiseuden kokemusta, joka menstruoivaan henkilöön liitetään (Koskenniemi 2024, 16).

Sukupuolittuneena ilmiönä kuukautiset ovat jokseenkin ristiriitainen asia. Toisaalta kuukautisten nähdään liittyvän olennaisesti naiseuteen, mutta samalla sosiaalisten normien valossa väärin vuodettu veri vaikuttaa naiseuden kokemukseen sitä tärvelen.

Carriessa käsitellään näitä molempia teemoja. Kun Carrien kuukautiset alkavat koulun pukuhuoneessa, ja hänen kuukautisverensä vuotaa muiden tyttöjen tietoisuuteen, he rankaisevat Carrieta kiusaamalla (C, 11–19). Vaikka Carrien kiusaaminen kuvataankin opetuksena kuukautisten yksityisyydestä ja kuukautisstigmasta, liittyy se mielestäni oleellisesti myös kuukautisten sukupuolittuneeseen kokemukseen. Ymmärrän Carrien kiusaajien toiminnan läpeensä kulttuurista valtakertomusta korostavana. Kiusaaminen ei tapahdu siksi, että Carrie on menstruoiva nainen, vaan siksi, ettei hän osaa toimia kuukautistilassa oikein, ja tämä tekee hänestä tilanteellisesti vähemmän naisellisen. Kun Carrien julkinen vuotaminen siis rikkoo kuukautisetikettiä ja täten Carrien naisellisuutta sekä kiltteyden ihannetta, kiusaajat kurittavat Carrieta myös ei-naisellisuudesta ja naisen sukupuoliroolin haastamisesta.

Carriessa kuukautisten sukupuolittunut kokemus liittyy myös aikuistumiseen ja naiseksi kasvamiseen. Synnytysten ja naistentautien erikoislääkäri Jen Gunterin mukaan yhteiskunnassamme on vallalla sellainen ajatus, että tyttö muuttuu naiseksi kuukautisten alkaessa, mikä ei kuitenkaan pidä paikkaansa: “kaksitoistavuotias, jonka ikäisenä ensimmäiset kuukautiset keskimäärin alkavat, ei ole aikuinen, ja verenvuoto vaginasta ei maagisesti muuta tätä faktaa.” (Gunter 2024, 77. Suom. HV.) Vaikka kuukautisten alkaminen ja kuukautisvuoto liittyykin murrosikään ja täten myös aikuistumiseen, kuukautisten alkaminen yksistään ei tee tytöstä naista. *Carriessa* aikuistumisen ja naiseksi kasvamisen aiheita kuitenkin käsitellään osana Carrien seksuaalisuuden ja seksuaalisten halujen heräämistä, minkä ymmärrän kertojan tapana ilmentää Carrien muutosta tytöstä nuoreksi naiseksi ensimmäisen kuukautiskokemuksen kynnyksellä. Kun Carrie palaa kuukautistensa alettua koulusta kotiin ja

alkaa vaihtaa verestä täyttynyttä sidettään uuteen, hän kokee eräänlaisen seksuaalisen heräämisen:

She ran her hands over [her nipples] and a little shiver went through her. Evil, bad, oh it was. Momma had told her there was Something. The Something was dangerous, ancient, unutterably evil. It could make you Feeble. *Watch*, Momma said. *It comes at night. It will make you think of the evil that goes on in parking lots and roadhouses.*

But, though this was only nine-twenty in the morning, Carrie thought that the Something had come to her. She ran her hands over her breasts

(dirtypillows)

again, and the skin was cool but the nipples were hot and hard, and when she tweaked one it made her feel weak and dissolving. Yes, this was the Something.

Her underpants were spotted with blood. (C, 42–43.)

Carrien kuukautiskokemus sekoittuu myös seksuaalisuuteen, joka puolestaan herättää Carriessa ristiriitaisia tunteita. Carrie kokee seksuaalisen halunsa kiinnostavana ja kiihottavana, mutta äidin uskonnollisen kasvatuksen takia tilanteellisesti seksuaaliset kehonosat, kuten edellä lainatussa tekstissä rinnat, ilmenevät myös kielteisiä ajatuksia herättävinä.

Myös Carrien äidille, Margaret Whittlelle, Carrien kuukautisten alkaminen tarkoittaa naiseksi kasvamista. Margaretin näkemyksen mukaan kuukautiskierto liittyy olennaisesti suvun jatkamiseen ja seksuaalisuuteen, ja näitä aiheita Margaret tarkastelee kristinuskon linssin läpi ymmärtäen ne läpeensä syntisinä. Kun Margaret kuulee tyttärensä kuukautisten alkaneen, hän kiivastuu, kurittaa tytärtään fyysisellä väkivallalla ja sulkee tämän komeroon katumaan. Margaret ymmärtää myös Carrien syntymän seksuaalisen halun materiaalisena ilmentymänä, ja nyt lapsen kuukautisten alettua Carrie on äidin silmissä syntejä kohti ajautuva ihminen, jonka lapsen viattomuus on valunut ensimmäisen veren mukana. (C, 50–58.) Margaret vaikuttaakin eläneen siinä toiveajatuksessa, että jumala olisi tehnyt Carriesta seksuaalisuuden syntiin lankeamattoman tyttären ja näin korjannut Margaretin oman virheen. Nyt, kun niin ei kuitenkaan ole tapahtunut, Margaret raivostuu ja kostaa pettymyksensä kuukautisvuotavaan Carrieen.

Margaret on kasvattanut Carrien pelkäämään omia seksuaalisuuteen liittyviä syntikäsitteisiään, ja kun Carriella ei kuukautispuheesta vapaan yhteiskunnan takia ole ollut muita esimerkkejä kuukautiskertomuksista tarjolla, mikään ei ole voinut haastaa tai muuttaa Margaretin Carrielle opettamaa ajatusta kuukautisista tai niihin liittyvästä seksuaalisuudesta. Ennen kuritetuksi joutumistaan Carriella ei itse asiassa olekaan ollut juurikaan tietoa

kuukautisista ennen niiden alkamista siitäkään huolimatta, että Carrie on 16-vuotias hänen ensimmäisten kuukautistensa alkaessa. Carrien lähdettyä kotiin apulaisrehtorin kansliasta, herra Morton ja Desjardin pohtivatkin yhteistuumin, että Carrien kuukautiset alkavat verrattain myöhään ja että tytön reaktio vereen tuntuu poikkeukselliselta. Desjardin huomauttaa herra Mortonille, ettei usko Carrien tienneen “there was such a thing as menstruation until half an hour ago.” (C 22.) Myöhemmin shokin laannuttua Carrie kuitenkin kykenee yhdistämään kokemuksensa sekä kuukautisveren menstuaatioon ja “siihen aikaan kuusta” (C 41). Tässä kohtaa Carrie yhdistää kuukautisaiheen itse myös seksuaalisuuteen ja siihen liittyvään syntiin.

Vaikka Carrien kuukautiskokemus saattaa vaikuttaa poikkeukselliselta Yhdysvaltojen tai länsimaiden kontekstissa, se ei kuitenkaan ole irrallinen todellisuudesta globaalisti. Monessa globaalin etelän maassa, kuten Intiassa ja Afrikan köyhimmillä alueilla, kuukautisiin liittyvän sukupuolikasvatuksen puute vaikuttaa sekä kuukautisiin asennoitumiseen että kuukautisten kokemiseen, ja monelle tytölle kuukautiset tulevat yllätyksenä silloin, kun ne alkavat ensimmäistä kertaa. Menstuaatio ja kuukautisveri ilmenee epäpuhtaana muun muassa sen takia, että menstuoijan kuukautisvuoto kertoo tämän seksuaalisesta statuksesta. (Bobel 2018.) Kuukautisten alkaminen liittyy siis tytön aikuistumiseen sekä seksuaalisuuden että perheen perustamisen kannalta. Ensimmäinen menstuaatio tekee työstä nuoren naisen, joka on fyysisesti kykenevä äidiksi. *Carriessa* aikuistuminen ja kuukautiset kuvantuvat Margaret Whiten ajatuksissa ja toiminnassa myös kirouksen kaltaisena muodonmuutoksena, eikä tämäkään ole täysin keksitty suhtautuminen kuukautiskokemukseen. Tutkimus nepalilaisista tytöistä osoittaa, että 82 % heistä suhtautui menstuaatioon kirouksena, ja vain 6 % tytöistä ymmärsi menstuaation fysiologisena ilmiönä (Bobel 2018). Kuukautisten yhdistäminen seksuaalisuuteen, aikuistumiseen ja toisaalta johonkin epämiellyttävään, jopa kirottuun, liittyy olennaisesti menstuaation naislähtöisyyteen.

Koska yhteiskunnallisissa kuukautiskeskusteluissa on vallalla ajatus siitä, että kuukautiskokemus jakaa sukupuolen naiseen tai mieheen, ilmenee kuukautiskokemukseen liitetty seksuaalisuuskin heteronormatiivisena, eikä *Carrie* haasta tätäkään asetelmaa. Vaikka Carrien ei Kingin teoksessa kuvailla fantasioivan pojista tai miehistä suoraan, Margaret Whiten puheessa Carrien heterous korostuu: “Boys. Yes, boys come next. After the blood the boys come.” (C, 90.) Kuukautisten sukupuolittunut ja seksuaalisuuteen liittyvä luonne yhdistyy *Carriessa* ja Margaretin ajatuksissa heteroseksiiin ja suvun jatkamiseen, mikä onkin kuukautiskierron yksi tarkoitus. Margaretille ajatus Carrien kuukautisvuodosta vaikuttaakin

muistuttavan tyttären kuukautiskierrosta ja täten seksuaalisten halujen synnistä, vaikka todellisuudessa kuukautisvuoto tarkoittaa sitä, että menstruoiija ei ole tullut raskaaksi. Toisaalta kuukautisvuoto ei ole Margaretille tai Carrien siveellisyydestä, vaan päinvastoin Margaretille tyttären kuukautisten ja kuukautiskierron alkaminen ilmenee kokonaisuudessaan epäpuhtaana. (Kts. myös Byal 2016.)

Myös todellisuudessa naisen kuukautiskierto liitetään vahvasti heteroseksuaalisuuteen, ja esimerkiksi ehkäisy pillerit kehitettiin ja yleistyivät sen takia, että ne mahdollistavat penetraatiota sisältävän heteroseksin ilman pelkoa raskaaksi tulemisesta (Muir 2024, 89–108). Vaikka ehkäisy pillereiden ja muiden ehkäisyvalmisteiden käyttö onkin laajentunut 1960-luvun jälkeen aivan tavalliseksi seksuaaliterveydenhuollon muodoksi, liittyy kuukautisten alkamiseen ja kuukautiskokemukseen edelleen joissain yhteyksissä *Carrien* kuvaama siveyskulttuuri, joka Kingin teoksessa konkretisoituu erityisesti Margaret Whiten hahmossa. Esimerkiksi kohdullisten sukupuolielinten nimeämisessä on käytetty patriarkaattia ja heteronormatiivisuutta korostavaa kieltä: englanninkielinen vastine immenkalvolle on *hymen*, ja sana juontaa juurensa suoraan Kreikan mytologian avioliiton jumalalta (Gunter 2024, 74). Suomen kielessä immenkalvo viittaa niin ikään neitseellisyyteen, impeen. Vaikka yhteiskunnassamme onkin edelleen olemassa ajatus siitä, että immenkalvon rikkoutuminen liittyy neitsyyden menettämiseen, ei todellisuudessa näillä asioilla ole suoraa yhteyttä. Immenkalvon tilasta ei voida päätellä, onko ihminen harrastanut penetraatiota sisältävää seksiä vai ei. (Gunter 2024, 74.) Kulttuurisesti ja sosiaalisesti kuukautiskierron alkaessa kohtuun, munasarjoihin ja vaginaan kiinnitetään tarkasti huomiota heteroseksuaalisuuden ja lisääntymisen näkökulmasta sen lisäksi, että kuukautiskierron alkaminen kertoo terveestä ja toimivasta kehosta.

Carriessa heteroseksuaalisuutta ja seksuaalisia haluja käsitellään Carrien ja Margaretin hahmojen lisäksi myös Sue Snellin ja tämän poikaystävän, Tommy Rossin, kautta. Sue Snell on osallistunut Carrien kiusaamiseen ja heitellyt tätä kuukautissiteillä pukuhuoneessa, ja teko on jäänyt kalvamaan Sueta. Sue keskustelee asiasta poikaystävänsä kanssa intiimin hetken jälkeen, eli Carrien kiusaamiseen yhdistyvä syyllisyydentunne sekoittuu Suen seksikokemukseen Tommyn kanssa: “When they finished making love, - - Sue Snell found her thoughts turning back to Carrie White.” (C, 44.) Tommy ja Sue keskustelevat siitä, ettei kiusaaminen ole Suen tapaista, ja Tommy saa Suen pohtimaan, miten voisi hyvittää tapahtuneen Carrielle ja pyytää anteeksi. Keskustelun lomassa kertoja myös syventää Suen ja Tommyn suhdetta lukijalle. Sue ja Tommy ovat tapailleet yli puoli vuotta, mutta he ovat

olleet seksuaalisesti aktiivisia vain muutaman viikon. Vaikka Sue ei olekaan kokenut seksiä Tommyn kanssa taivaalliseksi, hän on kuitenkin “antanut” Tommylle, koska Tommy on yksi koulun suosituimmista oppilaista. Lukijalle myös selviää, että ensimmäisellä kerrallaan Tommy ei osannut asentaa kondomia oikein, mikä ilmeni Suelle vasta jälkikäteen. (C, 44–50.)

Suen ja Tommyn heteroseksuaalinen suhde liittyy kuukautisaiheeseen ja kuukautiskierron merkitykseen monelta kannalta. Sue paitsi muistelee heitelleensä Carrieta kuukautissuojilla myös tiedostaa itse elävänsä jossakin vaiheessa omaa kuukautiskiertoaan, mikä puolestaan ilmenee, sekä Suelle että lukijalle, jännitteenä raskaaksi tulemisesta, sillä kondomi yhdyntän aikana on ollut asetettuna väärin. Kun Suen kuukautiskiertoon liittyvää kokemusta verrataan Carrien kuukautisten alkamiseen, ymmärrän Suen kokemuksen enemmän valtakertomusta toistavana. Suen tapa toimia kuukautiskiertonsa eri vaiheissa noudattaa yhteiskunnassamme vallalla olevaa tarinamuotoista esitystä varsin yhdenmukaisesti: Sue ei välttämättä vuoda julkisesti, mutta hänen naisena kuitenkin vahvistetaan menstuoivan myöhemmin *Carrien* lopussa (C, 212). Sue myös ilmenee teoksessa ”oudon” Carrien moraalisesti ylempiarvoisena vastinparina, joka osaa hallita ja heittäytyä yhteiskunnan sosiaalisten sääntöverkostojen ja tilanteen vaatimalla tavalla juuri sopivasti. Sekä Carrie että Sue toistavat kuukautisiin liittyvää kulttuurista valtakertomusta menstuoivina naisina, mutta heidän tapansa menstuoidea vaikuttaa siihen, että Carrie haastaa kuukautisten yksityisyyteen liittyvää valtakertomusta voimakkaammin kuin Sue.

Carrien kuukautiskertomus voidaankin ymmärtää yhdenlaisena esimerkkitapauksena siitä, minkälaisia asioita kuukautisten kokemiseen yhteiskunnassamme liittyy. Kirjallisuus ei vain jäljennä kulttuurissamme toistuvia tarinoita ja ajatusmalleja, vaan kirjallisuus myös osallistuu muovaamaan yhteistä keskusteluamme sekä tarjoaa tapoja, joiden avulla voimme ymmärtää, miten tietyissä sosiaalisissa tilanteissa kannattaa toimia (Meretoja ym. 2024, 468). *Carrie* siis osallistuu paitsi sen ajatuksen, että kuukautiset ovat naisiin liittyvä ilmiö, toistamiseen myös sen vahvistamiseen. Kontekstualisoivan kirjallisuudentutkimuksen näkökulmasta valtakertomusten lujittaminen tai haastaminen liittyvät siihen, millä tavoilla voimme kuvitella olevamme olemassa.

Meretojan mukaan kulttuuriset valta- ja vastakertomukset ilmenevät ihmistenvälisissä yhteyksissä dialogisesti, eli kulttuuriset kertomukset ovat olemassa yhteisöissä ja ihmistenvälisissä vuorovaikutustilanteissa kielellisen yhteyden kautta. Koska ymmärrämme ja

mallinamme olemassaoloamme kielellisesti, olemme bahtinilaisen teorian mukaan välttämättä olemassa dialogisesti, eli ymmärrämme olemassaoloamme sekä todellisuutemme liittyviä mahdollisuuksiamme kielellisten mallien kautta, jotka ovat yhteydessä muihin. Koska bahtinilaisen ajatuksen mukaan olemme niin perustavanlaatuisesti olemassa kielellisten yhteyksien kautta, olemme myös polyfonisia. Olemme olemassa erilaisten äänten, kertomusten ja kielellisten totuuksien hermeneuttisessa verkostossa, jossa oma olemassaolomme paikantuu ja sijoittuu uudelleen jatkuvasti. (Meretoja 2021.) Tutkimme siis olemassaoloamme liittyviä vaihtoehtoja, totuuksia ja mahdollisuuksia kielellisesti, ja tämä kieli ilmenee muun muassa valta- ja vastakertomuksissa sekä *Carrien* kaltaisissa kaunokirjallisissa teoksissa, jotka vahvistavat tai haastavat vallalla olevia kertomuksia.

Kun tarkastelemme *Carrien* kuukautisrepresentaatiota sukupuolen kontekstissa tarinallisena kokonaisuutena, voimme huomata, että se valtakertomusta vahvistavana teoksena ei laajenna ymmärrystämme siitä, minkälaiset ihmiset voivat menstruoida, vaan *Carrie* liittää kuukautiskokemuksen tiukasti naiseuteen. Vaikka kaikkien yksittäisten teosten ei tarvitsekaan ravistella yhteiskuntaan juurtuneita valtakertomuksia, on tässä tapauksessa yksittäisillä kuukautiskertomuksilla merkittävä vaikutus, koska kuukautisaihetta käsitteleviä teoksia on vähän. Kun nämä harvat teokset puolestaan toistavat ja vahvistavat kuukautisiin liittyviä valtakertomuksia menstuaation naislähtöisyydestä, ne eivät valehtele tai kerro kuukautiskokemuksesta virheellisesti, mutta ne eivät myöskään auta laajentamaan mahdollisen tajuamme niistä tavoista, joilla eri yksilöt voivat menstruoida. *Carrien* kaltaiset teokset vahvistavat jo olemassa olevaa ajatusta kuukautisten ja naiseuden yhteydestä, ja tämä kaventaa kuukautiskokemuksiin liittyvää representaatiota. Kertomuksellisen ja kielellisen todellisuutemme verkosto typistyy ja yksinkertaistuu, mikä vaikuttaa myös kuukautiskokemuksiimme todellisuudessa. Jos valtakertomus kuukautisiin liittyen on näin kapea, todellisuudessa eletyt kuukautiskokemukset asettuvat helposti tätä vastaan ilmeten “vääränlaisina”. Palaan uudelleen *Carrien* kuukautisten alkamiseen pukuhuoneen suihkutilassa ja tätä seuranneeseen kiusaamiseen. Carrieta ei kiusata sen takia, että hän on nainen, joka menstruoi, vaan siksi, ettei hän kykene menstuoimaan naiseudelleen tyypillisellä tavalla.

2.4 Kuukautisten kontrollointi, *Carrien* noituus ja hormonaalinen raivo

Kulttuurissamme vallalla oleva kuukautiskeskustelu korostaa kuukautisten inhottavuutta, ällöttävyyttä ja epämiellyttävyyttä, mikä on johtanut sosiaalsiin käytäntöihin, joiden mukaan

menstruoijat toimivat kuukautistilassaan. Kuukautisia piilotetaan, tarkkaillaan ja kontrolloidaan, koska mikäli kuukautiset tulisivat ilmi, menstruoija tulisi rangaistuksi esimerkiksi kokemalla häpeää tai joutuen muulla tavoin nöyryytetyksi, kuten *Carriessa*. (Dahlqvist 2016, 1–25; Bobel 2010, 8.) Kuukautisten kontrollointi on kuitenkin lähtökohtaisesti ristiriidassa kuukautisvuodon perusolemuksen kanssa: kuukautisvuotoa ei voi pidättää. Kuukautisvuoto ei ole tahdonalaista, vaan veri vuotaa, kun on vuotaakseen. Menstruaation hallitsematon luonne onkin aiheuttanut yhteiskunnassamme vallalla olevan ajatuksen ja vaatimuksen, jonka mukaan menstruoijan on pyrittävä kontrolloimaan kehoaan ja vuotoaan kaikilta niiltä osin, kun se on mahdollista. Esimerkiksi ehkäisypillereitä käytetäänkin kuukautisvuodon ajankohdan ja määrän kontrollointiin, jotta menstruoivien yksilöiden olisi helpompaa sopeutua heitä ympäröivään kuukautisvapaaseen yhteiskuntaan. (Muir 2024; Hazard 2023.) Kuukautisten kontrollointi liittyy siis sekä kuukautisstigmaan että niiden epämiellyttävänä pidettyyn maineeseen. (Koskenniemi 2024, 19–20; Hazard 2023, 22–26.)

Carriessa kuukautisaihe liittyy Carrien yliluonnollisten kykyjen kanssa, mikä niin ikään liittyy kontrolliin. Kirjallisuudentutkimuksen professori Victoria Maddenin mukaan Carrie on telekineettisten kykyjensä ansiosta noita, mikä vaikuttaa paitsi *Carrien* tulkintaan myös teoksen asettumiseen goottilaisen kauhun genreen. Vaikka ulkoa päin Carrie ei vaikutakaan historiallisesti tyypilliseltä noidalta, Carrien ulkopuolisuus, naiseus ja telekineettiset kyvyt tekevät hänestä sellaisen. Maddenin mukaan *Carriessa* ja Carrien noituudessa yhdistyykin amerikkalaisen noitakuvauksen ydin. Amerikan historiassa perinpohjaisesti halveksittu noita aiheuttaa kauhistusta siksi, että noituus liitetään järjestyksestä poikkeavuuteen. Noita voi halutessaan horjuttaa patriarkaalisen yhteiskunnan järjestyneisyyttä, ja kauhua aiheuttava pelko liittyy hallinnantunteen menettämiseen. (Madden 2017, 13–19.) Noituus *Carriessa* sopii yksi yhteen myös teoksen kuukautiskuvauksen kanssa. Patriarkaalisessa yhteiskunnassa epäjärjestyttä aiheuttava noita menstruoi julkisesti, eli aiheuttaa halveksittavan särön kuukautisetikettiin. Carrien onkin maksettava julkisesta menstruaatiostaan ja telekineettisestä noituudestaan suunnaton hinta tullessaan kiusatuksi ja julkisesti häpäistyksi koulussa ja pahoinpidellyksi kotonaan. Kingin teoksen lopussa Carrie maksaa kyvyttömyydestään kontrolliin myös hengellään.

Myös todellisuudessa noituus liittyy naisena elämiseen patriarkaalisessa yhteiskunnassa, ja esimerkiksi noitavainoilla on pitkä ja raaka historia keskiajalta nykypäivään. Keskiajalla uskonpuhdistuksen ja kapitalismin nousun aikaan noitavainojen uhreiksi joutui naisia siihen

aikaan tyypillisistä ammattiteistä, kuten parantajia, maalaislääkäreitä (*folk doctor*), kättilöitä ja lemmenjuomien valmistajia. Yksi yhdistävä tekijä vainojen kohteiksi joutuneille oli sukupuolen lisäksi maagisuus ja ylempien voimien kanssa toimiminen. Kristinuskon myötä myös naisen seksuaalisuus yhdistettiin paholaiseen ja pahuuteen, jolloin vainojen kohteeksi joutuivat myös sellaiset naiset, jotka ilmaisivat seksuaalisuuttaan vapautuneesti. Naisen seksuaalisuuteen liittyvää pahuutta tarkkailtiin miehisen linssin läpi: mitä silmää miellyttävämpi nainen oli, sitä sielua tuhoavampana tämä nähtiin. (Federici 2018, 24–34.) Nainen, naiseus ja naisen seksuaalisuus ymmärrettiin siis voimakkaana uhkana patriarkaliselle ja kapitalistiselle yhteiskunnalle, jossa uuteen aikaan ja kristinuskon nousuun sopeutumaton naista täytyi kontrolloida noitavainojen kaltaisilla keinoilla.

Koska sekä kuukautiset että noituus ovat olennaisesti kytköksissä naiseuden historiaan, *Carrien* tulkinnassa kuukautisaihe ja noituus limittyvät. Sekä noituudessa että kuukautisissa yhdistyy jokin kontrolloimaton, kauhua ja kauhistusta aiheuttava hallinnan tunteen menettämisen pelko, jota sitten tulee kontrolloida. (Dyer 2020; Madden 2017, 13–17.) Patriarkalisessa yhteiskunnassa kontrollin vaatimus kuukautisiin ilmenee kuukautisetiketissä, ja kontrolloinnin onnistumista ja kontrollointiin motivoitumista varmistetaan aiheuttamalla pelotteita rangaistuksi tulemisesta, mikäli kuukautistilassa oikein toimimisessa epäonnistuu (Koskeniemi 2024, Muir 2024, Hazard 2023; Laws 1990). Noituuden kontekstissa naisten kontrollointi liittyy puolestaan noitavainoihin. Mikäli nainen ei kyennyt alistumaan patriarkalisen yhteiskunnan tälle asettamaan rooliin, hänet saatettiin surmata noitana. Noitavainot eivät kuitenkaan ole kaikkialla maailmassa historiaa, vaan esimerkiksi Intiassa, Nepalissa, Papua-Uusi-Guineassa ja Saudi-Arabiassa naisia on murhattu vielä 2010-luvulla noituudesta syytettyinä. Myös terroristijärjestö ISIS on teloittanut “noitia”. (Federici 2018, 4.) *Carrien* kohtalo patriarkalista yhteiskuntajärjestystä ravistelevana noitana myötäilee noituudesta syytettyjen naisten kohtaloita. Kun nainen ei kykene toimimaan sovinnainten sosiaalinenormien osoittamalla tavalla, häntä rangaistaan – toisinaan kuoleamalla.

Noituus ja kuukautisaihe limittyvät *Carriessa* myös naisen seksuaalisuuden kysymyksissä. Reformaatio eli uskonpuhdistus ja uuden ajan alku muuttivat käsityksen naisen roolista, ja nyt naisten oletettiin käyttäytyvän lauhkeasti, keskittyvän kotitöihin ja äitiyteen sekä pysyttelevän poissa palkkatyöstä. Uudessa kapitalistisessa yhteiskunnassa naisen seksuaalisuus nähtiin myös syntisenä, ja seksin tarkoitus oli tuottaa lisää miespuolista työvoimaa perheisiin ja valtiolle. Reformaatiota johtaneen Martti Lutherin sanoin naisten tulisikin synnyttää lapsia omaan kuolemaansa asti, sillä siihenhän heidät on luotu. (Federici 2018, 30.) *Carriessa* naisen

seksuaalisuuden aiheita käsitellään muun muassa Carrien kuukautisten alkamisen yhteydessä, ja Carrien äidillä, Margaret Whitellä, onkin naisen seksuaalisuudesta varsin vanhoillinen kuva. Margaret siis yhtyy keskiaikaisen uskonpuhdistuksen muovaamaan maailmankuvaan naisen seksuaalisuudesta: se on syntiä. Margaret ei kuitenkaan yhdy Martti Lutherin ajatukseen naisen roolista lapsia tuottavana synnytyskoneena, vaan Margaretille ihanteellinen nainen on Neitsyt Marian kaltainen, seksuaalisuuden syntiin lankeamaton taivaallinen ihme. (C, 52–58.)

Vaikka Carrieta voidaankin pitää yliluonnollisten kykyjensä takia ihmeen kaltaisena luonnonoikkuna, ei noituuteen taipuvainen tytär ole Margaretille ylpeydenaihe. Margaretin kuvaillaan ajattelevan, että kuukautisten alkamiseen ja suvun jatkamiseen liittyy välttämättä syntinen halu: *“It comes at night. It will make you think of the evil that goes on in parking lots and roadhouses.”* (C, 43.) Myöhemmin teoksen lopussa Margaret kuvailee Carrielle, että myös tyttären elämä on saanut alkunsa seksuaalisuuden syntiin lankeamisesta, ja erityisesti Margaret katu omaa seksuaalista nautintoaan:

‘It wasn’t until he came in that I smelled the whiskey on his breath. And he took me. Took me! With the stink of filthy roadhouse whiskey still on him he took me... and I liked it!’ [Margaret] screamed out the last words at the ceiling. ‘I liked it o all that dirty fucking and his hands on me ALL OVER ME!’ (C, 191.)

Margaret White myös yhdistää Carrien noituuden ja telekineettiset kyvyt tyttären kuukautiskiertoon ja sen aiheuttamaan seksuaalisten halujen heräämiseen: “First had come the flow of blood and the filthy fantasies the Devil sent with it. Then this hellish Power the Devil had given to her.” (C, 136.) Margaretin mielessä Carrien kuukautiset ja yliluonnolliset kyvyt ilmenevät syntisinä ominaisuuksina, jotka ovat paholaisen perua.

Carrien juonellinen rakenne noudattelee noitavainoissa kuolleiden naisten kohtaloita, mikä liittyy sekä Carrien kuukautisiin ja telekineesiaan että kontrolliin. Kun Carrie ei teoksen alussa kykene pitämään kuukautisvuotoaan yksityisenä ja kontrolloimaan sitä, mihin ja miten veri vuotaa, hän tulee rangaistuksi (C, 11–17). Carrieta ei vain pilkata ja heitellä kuukautissiteillä koulun pukuhuoneessa, vaan kiusaaminen yltyy kohtalokkaaksi koulun tanssiaisissa. Vaikka julkinen menstuaatio ei olekaan ainoa Carrien kiusaamisen huipentumiseen johtanut tapaus, kiusaajat yhdistävät Carrien kuukautiset Carrien ja hänen tanssiaisparinsa päälle kaadettuun sianvereen. Puolustaakseen itseään ja kostaakseen niin kiusaajilleen kuin koko koululle, Carrie turvautuu tanssiaisissa telekineesiaan ja tuhoaa sekä

koulurakennuksen, että ison osan kotikaupunkiaan. Lopuksi hän palaa kotiinsa kostamaan myös äidilleen. (C, 107–108 & 166–184.)

Margaret White on kuitenkin odottamassa Carrieta aikeenaan murhata oma lapsensa. Margaretin mukaan Carrie on ollut jo lapsesta asti telekineettinen, ja jo tuolloin Margaret on halunnut tappaa paholaisen kirousta kantavan noitatyttyänsä. Margaret ei kuitenkaan ole kyennyt toteuttamaan aikomustaan ennen tanssiaisiltaa, jolloin hän ei enää peräänny, vaan iskee lihavoiden Carrien olkapäähän, johon Carrie myöhemmin menehtyy. (C, 190–194.) Carrien kohtalo siis yhdistyy monelta osin noitavainoissa kuolleiden naisten kohtaloiden kanssa. Carrien telekinesia ja noituus yhdistyvät kuukautisten alkamiseen ja syntisenä ilmenevään naisen seksuaalisuuteen, mitkä puolestaan kaikki liittyvät Carrien kontrolloimattomaan tapaan elää ja olla patriarkalisessa yhteiskunnassa. Toisinaan Carrie huojuttaa patriarkalista yhteiskuntajärjestystä vahingossa menstruoidessaan julkisesti, ja toisinaan hän aiheuttaa epäjärjestystä valjastaen telekineettiset kykynsä käyttöönsä ja vaalien noituuttaan. Muut henkilöhahmot, pääasiassa naiset, kuten Margaret White ja Carrien pääkuisaaja Chris Hargensen, kuitenkin pitävät huolen, että julkisesti menstruoiava noitanainen tulee nöyryytetyksi, alistetuksi ja lopulta surmatuksi, sillä Carrie ei kykene omatoimisesti alistumaan patriarkalisen yhteiskunnan sosiaaliseen normiin ja kontrolloimaan epäsopeaa käytöstään.

Todellisuudessa menstruojilla ei kuitenkaan ole Carrien telekineettisiä kykyjä kuukautisstigmaa vastaan taistelemisen apuna, ja *Carrie* vaikuttaa tiedostavan tämän faktan. Margaret Whiten mukaan Carrien telekineettiset kyvyt ovat periytyneet tyttäreen hänen omalta isoäidiltään, eli kyky noituuteen kulkee heidän suvussa: “[Margaret’s] own grandmother had it. She had been able to light the fireplace without even stirring from her rocker by the window. It made her eyes glow with - - a kind of witch’s light.” (C, 136.) Carrie ei kuitenkaan ehdi saada jälkeläisiä ennen kuolemaansa, eikä hänellä ole sisaruksia, joten telekineettinen noituus kuolee hänen mukanaan. Sen sijaan Carrien naiseuteen ja kontrollin puutteeseen liittyvä, kiroukseen vertautuva kuukautiskokemus siirtyy Carrien kuollessa läsnä olleelle Sue Snellille: “[Sue] felt the slow course of dark menstrual blood down her thighs.” (C, 212; ks. myös Keeseey 1998.) Sue ei luonnollisestikaan saa kuukautisiaan Carrielta, vaan kuukautisiin liittyvä fokalisaatio siirtyy Carriesta Sueen. Carrien tarinan päättyessä menstruoivan Suen kohtalo jää kuitenkin osin avoimeksi. Jatkaako Sue kuukautisstigman rikkomista siitä, mihin Carrie jäi, vai kykeneekö hän sopeutumaan patriarkalisen

yhteiskunnan sosiaalinenormeihin ja kuukautisetikettiin Carrieta paremmin? Miten Sue kontrolloi naiseuttaan ja kuukautisiaan?

Carrie teoksena ei ole kerronnassaan täysin kronologinen, vaan tietyt tapahtumat kerrotaan ennakoitena ja takaumina, ja jotkin kohtaukset, kuten tanssiaisilta, kerrotaan toisteellisesti useaan kertaan eri aikatasoilla ja useasta näkökulmasta. Rakenteellisesti *Carrie* koostuu perinteisestä kaunokirjallisesta kerronnasta, jossa hankertoja vie juonta eteenpäin kuvaillen, näennäisesti tieteellisistä julkaisuista, joissa Carrien kohtaloa ja telekineettisiä kykyjä tarkastellaan tieteellisen tekstin konventiota käyttäen, sekä muista dokumentaarisia tekstilajeja tyyllisesti jäljittelevistä tekstiosuuksista. Tieteelliset ja dokumentaariset tekstiosuudet rytmittävät perinteistä, kuvailevaa ja kronologisesti etenevää kerrontaa. Yksi dokumentaarisen tekstiosuuden edustaja *Carriessa* on Sue Snellin hahmon kirjoittama muistelu, jonka hän on kirjoittanut Carrien kuoleman jälkeen tätä kunnioittaakseen. Vaikka teksti edistääkin *Carrien* tarinaa, se antaa informaatiota myös pääjuonen ja Carrien kuoleman jälkeisestä ajasta. Tekstistä ilmenee, että Sue suree Carrien kohtaloa, mutta on jatkanut elämäänsä olosuhteisiin nähden normaalisti. (C, 123–124.) Suen voidaan ymmärtää olevan hyvää tarkoittava ja moraalisesti oikeaa lopputulosta havitteleva hahmo, joka suree Carrien kohtalossa sitä, ettei Carrie koskaan oppinut kontrolloimaan itseään. Sue siis haluaa hyvää, mutta senhetkisen yhteiskunnan eettisten suuntaviivojen sisällä haastamatta patriarkaalista yhteiskuntaa.

Ymmärrän *Carrien* tarinan kuukautisten kontrolloinnista sekä yhteiskunnassa vallitsevaa valtakertomusta jäljittelevänä että performatiivisena esityksenä, joka vaikuttaa todellisuuden kuukautiskäyttäytymiseen kahtalaisesti. Kaunokirjallisena esityksenä *Carrie* siis tarkastelee niitä käytänteitä ja ihanteita, joita kulttuurissamme vallitsee, mutta toisaalta se osallistuu tarinallisesti myös jo olemassa olevien ihanteiden ja kerronnallisten valta-asetelmien vahvistamiseen. Kuten *Carriessa*, myös todellisuudessa kuukautisten kontrollointi on sosiaalinen itsestäänselvyys.

Todellisuudessa kuukautisten kontrollointiin onkin kehitetty valtavasti erilaisia hygieniatuotteita, lääkevalmisteita ja muita tarvikkeita, joiden avulla kuukautisvuotoa ja -kiertoa voidaan kontrolloida. Esimerkiksi ehkäisytabletteja käytetään sekä vuodon määrän että vuodon ajankohdan kontrollointiin. Menstruoijat, joilla on runsas kuukautisvuoto, saattavatkin kärsiä vaikkapa ohivuodoista ja / tai anemiasta eli raudanpuutteesta, joihin ehkäisytabletit voivat olla korvaamaton apu. Ehkäisytabletteja voidaan käyttää myös säännöllistämään epäsäännöllisiä kuukautisia. (Gunter 2024, 206–207; Muir 2024.)

Ehkäisytabletit paitsi tekevät kuukautiskierrosta säännöllisen, ne myös niukentavat vuodon määrää. Vaikka lääkevalmisteiden käyttöä suositellaan lääketieteellisin perustein, liittyy kuukautisten kontrollointiin myös lääketieteellisissä yhteyksissä sosiaalisia ja kulttuurisia ulottuvuuksia, joista muun muassa ohivuodot ymmärrän tällaisina. Ohivuodot voivat olla hygieniariski, mikäli menstruoija kantaa veren välityksellä levittyvää sairautta, mutta usein perustelut ehkäisyvalmisteiden käyttöön liittyvät käytännöllisiin syihin. Siteen ohi vuotaminen pyritään estämään, koska halutaan välttää häpeä, julkinen nöyryytys ja stigmatisaatio, jotka ohivuotoihin liittyvät.

Vaikka kuukautisten kontrollista olisikin hyötyä, liittyy vaatimus kuukautisten kontrolloinnista hyvin pitkälti patriarkaaliseen yhteiskuntajärjestykseen, mikä ei kaikissa tilanteissa kuitenkaan ole menstruojan puolella, kuten *Carriestakin* voimme lukea. Sophie Lawsin mukaan kuukautisten kontrollointiin ja piilottamiseen kehitetty, yhteiskunnassa sanattomastikin vallitseva kuukautisetiketti on alun perin kehitetty miehiä varten.

Kuukautisia, kuukautiskiertoa ja kuukautisvuotoa täytyy kontrolloida, koska miehet eivät halua olla tekemisissä kuukautisveren tai kuukautisaiheen kanssa kuukautisten aiheuttaessa heissä niin voimakkaita inhon ja ällötyksen tunteita. (Laws 1990, 32–68.) Kun kuukautisia kontrolloidaan, niitä ei kontrolloida vain menstruojan oman hyvinvoinnin tähden, vaan toiminta on yhteydessä patriarkaaliseen yhteiskuntajärjestykseen. Vaikka kuukautisvuodon kontrollointi ja ohivuotojen välttäminen siis toisivat varmuutta elämäämme tai olisivat perusteltavissa terveys- ja hygieniasyillä, usein nämä ilmiöt ovat kietoutuneet myös kuukautisetiketin kaltaisiin sosiaalnormeihin, kuukautisten negatiivisuutta korostaviin kulttuurisiin valtakertomuksiin ja kuukautisstigmaan.

Kuukautisten kontrollointi ei kuitenkaan ulotu vain kuukautisvuodon määrän tai ajankohdan kontrollointiin, vaan mensruojien tulee kyetä ilmenemään ei-mensruojina kaikissa kierron vaiheissa. Tämä tarkoittaa sitä, että vaikka mensruojan kierron vaiheesta ei ole todisteita tai varmuutta, ulkopuoliset saattavat uskoa löytävänsä mensruojasta sellaisia. Esimerkiksi Sophie Lawsin haastattelemat miehet uskovat, että he kykenevät tunnistamaan mensruoivan naisen muiden joukosta muun muassa kasvojen epäpuhtauksien tai hajun perusteella.

Siitäkään huolimatta, että miehet eivät saaneet varmistusta epäilyilleen toisen kuukautiskierron vaiheesta tai kuukautistilasta, he kuitenkin muodostivat naisista oletuksia keksimiensä narratiivien perusteella. Henkilö, jonka kuvitellaan mensruoivan, saatetaankin asettaa vaikkapa naurun ja pilailun kohteeksi. Kun nainen on tunteellinen, tämän täytyy johtua kuukautiskierron vaiheesta. (Laws 1990, 57–59.) Naisen kuukautisista johtuvan

tunteellisuuden asettaminen naurunalaiseksi ei olekaan mikään uusi ilmiö, vaan niin sanotut “menkkavitsit” ovat yleinen tapa nöyryyttää naisia. Aino Koskenniemi tarkasteleekin väitöskirjassaan Hillary Clintonista tehtyä pilapiirrosta, joka yhdistää Clintonin epäpätevyyden Yhdysvaltojen presidentiksi siihen, että Clinton on kuukautistensa takia liian tunteellinen. Koskenniemi huomauttaakin, että tällainen nöyryytykseen tähtäävä ja kuukautisstigmaa vahvistava toiminta vaikuttaa myös sellaisten naisten ja ihmisten elämään, jotka eivät (enää) menstruoi. Clinton kun ikänsä perusteella oli presidenttiehdokkaana jo vaihdevuodet ohittanut. (Koskenniemi 2024, 17.)

Carriessa niin ikään käsitellään kuukautisvitseistä tuttua aihetta, eli menstruoijan hormonaalista raivoa. Stephen King kirjailijana onkin pohtinut omaa suhdettaan luomiinsa naishahmoihin ja kuvitellut kyenneensä kirjoittamaan naiseudesta ennakkoluulottomasti. Hän kuitenkin myöntää ymmärtäneensä, että on haksahnut kirjoittamaan naisista stereotyyppisesti: “Kun ajattelen olevani vapaa siitä, että suurin osa amerikkalaisista mieskirjailijoista kuvaa naishahmoja joko hiirulaisina tai narttujumalattarina, luon jonkun Carrien kaltaisen – joka alkaa hiirulaismaisena uhrina ja sitten muuttuu narttujumalattareksi, tuhoten koko kaupungin hormonaalisen raivon purkauksessa” (Keesey 1998, 31. Suom. HV). King tunnistaa *Carrien* juonessa kuukautisvitseistäkin tutun kertomusasettelun. Vaikka *Carriessa* ei ole kyse kuukautisten kokemisen ja kuukautiskiertoaon liittymän hormonien aiheuttaman tunteellisuuden pilkkaamisesta vitsien tavoin, vahvistaa *Carrien* tarina sitä yhteiskunnallista valtakertomusta, että menstruoijan tulee kontrolloida omaa käyttäytymistään välttääkseen pilailun tai rangaistuksen kohteeksi joutumisen. Jos Carrie siis olisi kyennyt kontrolloimaan omaa kuukautiskiertoaan, hän ei olisi tullut häväistyksi koulun pukuhuoneessa ja nöyryytetyksi tanssiaisissa. Jos Carrie Chris Hargensenin pilan jälkeen olisi kyennyt hallitsemaan hormonaalista raivoaan, hänestä ei ehkä olisi tullut narttujumalattaren kaltaista, kotikaupunkiaan tuhoavaa antisankaria.

Antisankaruus liittyy *Carrien* tapauksessa myös valtasuhteisiin. Perinteisesti teoksissa, joissa on sankari, on myös tätä vastustava antisankari, joka ilmentää niitä vääriä ja pahoja asioita, joita vastaan sankari taistelee. Tyypillinen sankari-antisankari-asetelma voikin olla vaikkapa hyvän ja pahan tai oikean ja väärän taisto, ja esimerkiksi supersankarikirjallisuudessa näitä ominaisuuksia ilmentävät henkilöhahmot, kuten Batman ja Jokeri. (Hagelin & Silverman 2022, 1–23.) *Carriessa* asetelma on kuitenkin hieman erilainen. Sankaruus, jota vastaan antisankari Carrie taistelee, ilmeneekin patriarkaalisenä yhteiskuntajärjestyksenä, jota kaikki Carrien kuukautistoimintaa kritisoivat henkilöhahmot puolustavat. Carrie asettuu

patriarkaalista yhteiskuntajärjestystä vastaan rikkomalla kuukautisetikettiä, harjoittaen noituutta ja olemalla kykenemätön kontrolloimaan hormonaalista raivoaan. Naishahmojen antisankaruus onkin olennaisesti yhteydessä siihen, mitä naisilta yleensä odotetaan. Naisantisankarit vaikuttavatkin ominaisuuksiltaan itse asiassa miessankareilta, eli aktiivisilta maailmaa muuttavilta hahmoilta, sillä tavallisesti naishahmoilta odotetaan apaattisuutta ja toimintakyvyttömyyttä. (Hagelin & Silverman 2022, 1–23.) Kun *Carrien* antisankaruutta sitten tutkitaan valtasuhteiden valossa, voimme *Carrien* tarinasta lukea, että patriarkaalisen yhteiskunnan sankaruus voittaa ja julkisesti vuotava noita kukistuu tulimeren keskellä (C, 189–190 & 212). *Carrien* kaltainen uhka tukahdutetaan, ja patriarkaalinen yhteiskuntajärjestys palaa ennalleen teoksen lopussa – hyvä voittaa pahan.

Hormoneista johtuvien mielialanvaihdosten asettaminen naurunalaiseksi tai antisankaruuteen verrattavaksi käytökseksi kuitenkin paitsi vahingoittaa menstruojia ja vahvistaa kuukautisstigmaa, liittyy myös todellisen elämän kuukautiskokemuksiin⁴. Eri kuukautiskierron vaiheiden aikaan eri hormonit vaikuttavat menstruojan olotilaan eri tavoin, ja eri kehot myös reagoivat hormonaalisiin muutoksiin toisistaan poikkeavasti. Hormonaalinen raivo, johon King *Carriesta* puhuttaessa viittaa, onkin yksi monista PMS- ja PMDD-oireista. PMS eli premenstruaalioireyhtymä on sairaus, joka aiheuttaa vakavia fyysisiä ja emotionaalisia oireita kierron luteaalivaiheessa eli juuri ennen kuukautisten alkamista. Tällaisia oireita voivat olla muun muassa uupumus, turvotus tai kuumat aallot ja viha, mielialan vaihtelut tai ärtyneisyys. Suuri osa menstruojista kokee luteaalivaiheessa joitakin PMS-oireita, mutta tavallista elämää häiritsevinä ne viittaavat PMS:ään sairautena, josta kärsii noin 12–20 prosenttia menstruojista. PMDD eli premenstruaalinen dysforinen häiriö puolestaan tarkoittaa rajumpaa versiota PMS:stä, jossa PMS-oireita esiintyy joka kierron luteaalivaiheessa PMS:ää enemmän. Tämän lisäksi PMDD:tä sairastavat kokevat vielä rajumpia emotionaalisia oireita, kuten merkittäviä mielialan vaihteluita, merkittävää ärtyneisyyttä, vihaa, ahdistuneisuutta ja kireyttä tai merkittäviä masennusoireita. (Gunter 2024, 112–114.)

Kun *Carrien* kuukautiskuvausta tarkastellaan hormonaalisen raivon kontekstissa verraten narratiivia naiseuden historiaan, teos jatkaa vahvasti yhteiskunnallisten valtakertomusten linjaa. Mikäli kuukautiskierrosta johtuvia mielialan vaihdoksia ja kuukautisia ylipäänsä ei

⁴ Myös esimerkiksi Freud on yhdistänyt hysterian noituuteen, eli naisen kuukautiskieroon liittyvää tunteellisuutta on käytetty naisten alistamisessa jo pitkään (Dyer 2020).

kykene kontrolloimaan ja pitämään salassa, johtaa se naurun alaiseksi joutumiseen, julkiseen nöyryytykseen tai muuhun vastaavaan rangaistukseen. Carrien tapauksessa ei-menstruoijalta näyttämisessä epäonnistuminen johtaa paitsi kaikkiin edellä mainittuihin, myös antisankaruuteen ja kuolemaan. Koska naiseuden historia on vahvasti sidoksissa myös noituuden historiaan, limittyvät nämä kaikki aiheet keskenään *Carrien* tarinassa. Carrie pyristelee ulos ulkopuolisen roolistaan, mutta menstuaatio ja telekineettinen noituus leimaavat Carrien patriarkaalista yhteiskuntajärjestystä vastaan taistelevaksi ongelmaksi, josta täytyy päästä eroon. Siispä kulttuurista ja noidaksi syytetyksi joutumisen vaarallisuudesta riippuen *Carrie* ilmenee varoittava esimerkkinä siitä, miten omaa naiseuttaan, seksuaalisuuttaan ja kuukautisiaan kannattaa kontrolloida välttääkseen tuomion todellisessakin elämässä. Menstruoijan on kontrolloitava vähintäänkin kaikkea sitä, mikä on mahdollista, jotta kykenee vaikuttamaan ei-menstruoijalta kaikissa kierron vaiheissa.

3 Kuukautiskokemuksen intersektionaalisuus

Kun *Carrieta* ja Carrien kuukautiskokemusta analysoidaan, on tärkeää tarkastella, minkälaiset ihmistä määrittävät ominaisuudet vaikuttavat Carrien kuukautiskokemukseen. Tässä luvussa käsittelemkin sitä, minkälaisia oletuksia tai rajoitteita kuukautiskokemukseen liittyy yhteiskunnallisella tasolla, kun menstruaatiota tutkitaan intersektionaalisesti, ja miten Carrien kuukautiskokemus paikantuu näihin oletuksiin ja asenteisiin.

3.1 Intersektionaalisuus tieteenä ja intersektionaalisuuden historia lyhyesti

Intersektionaalisuudella voidaan tarkoittaa kontekstisidonnaisesti eri asioita, ja se on edelleen kehittyvä ja alituisesti määrittyvä käsite. Intersektionaalisuutta voidaan käyttää analyttisenä työkaluna eri tieteenaloilla, kuten sukupuolentutkimuksessa, kirjallisuudentutkimuksessa ja sosiaalitieteissä. Yhteiskuntaa tarkastelevassa tutkimuksessa intersektionaalinen analyysi paljastaa yhteiskunnassa tai yhteiskunnissa vallitsevia valtasuhteita, jotka vaikuttavat eri ihmisten elämiin erilaisin tavoin. Intersektionaalisuus voi olla myös tutkimusta ohjaava viitekehys. (Hill Collins & Bilge 2016, 11–22; Lutz 2015; May 2015, 3–4.) Kun intersektionaalinen analyysi on tutkimusta ohjaavana kehyksenä, ajatellaan lähtökohtaisesti, että ihmisten kokemuksiin yhteisvaikuttavia ominaisuuksia ei voida tutkia irrallaan toisistaan, vaan ne vaikuttavat elämäkokemuksiin yhtäaikaaisesti ja risteävästi.

Ymmärränkin Carrien kuukautiskokemuksen kokonaisvaltaisena ilmiönä, joka liittyy kaikkiin niihin ominaisuuksiin, jotka vaikuttavat Carrie-hahmon rakentumiseen ihmistä esittävänä henkilöahmona. Tulkitsen *Carrieta* niin, että teoksen kuvaus edustaa tietynlaisen valkoisen, yhdysvaltalaisen kuukautiskokemuksen muodostumista, mutta vaikka Carrien kuukautiskokemus onkin yksittäisesimerkki ja kokemuksena ainutlaatuinen, se kuitenkin kontekstualisoidusti ilmentää myös sitä, miten kuukautiskokemus yleisesti länsimaisessa yhteiskunnassa voi rakentua. Lukija voi siis samaistua *Carrien* tarinaan monilta osin siitäkin huolimatta, ettei lukijan oma kuukautiskokemus ole täysin yhteneväinen Carrien kokemuksen kanssa.

Perinteisesti intersektionaalisen tutkimuksen alku on yhdistetty asianajaja Kimberlé Crenshawn, joka lanseerasi intersektionaalisuuden käsitteen ensimmäisen kerran artikkelissaan ”Demarginalizing the Intersection of Race and Sex. A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics” vuonna 1989.

Crenshaw toi intersektionaalisuuden aiheet artikkelillaan oikeustieteeseen, josta termi on sittemmin levinnyt myös muille tieteenaloille. Artikkelissaan Crenshaw esittelee intersektionaalisuutta esimerkeillä, jotka ilmentävät oikeusjärjestelmän ongelmia Amerikassa. Erään esimerkin mukaan työnhakija olisi halunnut haastaa työpaikkoja tarjoavan yrityksen oikeuteen, muttei silloisen lain puitteissa kyennyt siihen. Musta naistyönhakija ei siis voinut haastaa yritystä oikeuteen syrjintään liittyvin perustein, koska työnantaja palkkasi mustia miehiä, eikä epätasa-arvoon liittyen, koska yritys palkkasi myös valkoisia naisia. Ongelmaksi työn saamiselle muodostuivatkin henkilön risteävät ominaisuudet eli mustuus ja naiseus yhdessä. (Crenshaw 1989, 141–143.)

Intersektionaalisen feminismen juuret ovat kuitenkin jo ennen Crenshawta yhdysvaltalaisen mustien naisten historiassa, ja Crenshaw kykenikin lanseeraamaan käsitteen häntä edeltäneen intersektionaalisen yhteiskuntakritiikin pohjalta. Esimerkiksi aktivistiryhmä Combahee River Collective on ottanut kantaa mustien lesbonaisten asemaan jo 1970-luvulla, ja heidän kritiikkinsä onkin kohdistunut tuona aikana vaikuttavien feminististen ryhmittymien toimintatapoihin ja asenteisiin. Combahee River Collective koki tarpeelliseksi perustaa oman ryhmittymänsä, sillä heidän mukaansa rotua, sukupuolta ja seksuaalisuutta kokemuksina yhteiskunnassa ei voida erottaa toisistaan. (Combahee River Collective 1977.) Combahee River Collectiven jäsenet siis kokivat, että aikalaisissa feministisissä ryhmittymissä ei otettu huomioon kaikkien naisten asiaa samalla tavalla, vaan eriarvoisuus ilmeni asenteissa liittyen naisten risteäviin ominaisuuksiin (Hill Collins & Bilge 2016, 5). Eriarvoisuuteen liittyviä keskusteluita käytiin 1960- ja 1970-luvuilla myös muun muassa Amerikan alkuperäiskansaan kuuluvien ihmisten, amerikankiinalaisten, aasianamerikkalaisten ja amerikanmeksikolaisten johdatuksella. (Hill Collins & Bilge 2016, 54.)

Nykyään intersektionaalista analyysia ja intersektionaalisuutta metodina tai viitekehyksenä voidaan käyttää useilla tieteenaloilla, ja intersektionaalisuutta käytetään myös sellaisten valta-asetelmien esiin nostamiseen ja purkamiseen, jotka eivät suoraan liity käsitteen BIPOC-historiaan. Intersektionaalisuuden musta historia on kuitenkin noussut tärkeäksi keskustelunaiheeksi, kun termi on matkustanut maanrajojen yli ja tieteenaloilta toisille. Teorian kehityksen historian aikana intersektionaalisuutta on kolonisoitu, ja erityisesti eurooppalaiseen tutkimukseen matkatessa intersektionaalisuutta on valkoistettu (*whitening*). Intersektionaalisuuden valkoistamisella tarkoitetaan sen mustan historian laimentamista ja ohittamista sekä intersektionaalisen viitekehyksen ja metodologian käyttöä sellaisissa tarkoituksissa, joissa teorian rotukritiikki häviää ja häviää. Näin on tapahtunut muun

muassa sukupuolentutkimuksessa, ja tällaisia tutkimuksia on kritisoitu intersektionaalisen teorian yksinkertaistamisesta. (May 2015, 98; Bilge 2014.) Kun intersektionaalisuutta käytetään tutkimuksessa, liittyy se minkäläisten valtarakenteiden esille nostamiseen tai purkamiseen hyvänsä, on eettisesti tärkeää ymmärtää, minkälaisesta käsitteestä ja sen historiasta intersektionaalisuudessa on kyse. Tällöin tieteenteossa välttyy rodullisen ja sukupuoleen liittyvän kategorisen hegemonian vahvistamiselta, joita haastamaan intersektionaalisuus on kehitetty.

Carrieta intersektionaalisesti tulkitessani tiedostan teoksen syntykontekstin 1970-luvulla julkaistuna yhdysvaltalaisena kaunokirjallisenä teoksena. Yhdysvaltojen pitkä BIPOC-ihmisiä systemaattisesti ja väkivaltaisesti eriarvoistava historia ilmenee myös analysoidessani kaunokirjallisen teoksen henkilöhahmon, Carrie Whiten, asemaa valkoisena cis-heterona naismenstruoijana. Tämän käsittelyluvun tehtävä onkin hahmottaa, miten *Carrie* ja Carrien kuukautiskokemus paikantuvat suhteessa muihin kuukautiskokemuksiin ja siihen, miten menstruoijien odotetaan menstruoivan. Minkälaiset menstruoijat kykenevät menstruimaan yhteiskunnan vaatimusten mukaan ja kenelle se puolestaan tuottaa haasteita? Miten *Carrie* ja Carrien kuukautiskokemus paikantuvat tässä erilaisten kuukautisiin liittyvien ominaisuuksien ja vaatimusten verkostossa?

3.2 *Carrie* intersektionaalisen linssin läpi

Tässä alaluvussa käsittelen *Carrien* kuukautiskuvausta kirjallisuustieteellisen ja intersektionaalisen analyysin kautta, eli yhdistäen henkilöhahmoanalyysiin intersektionaalisen perinteen metodologiaa. Tarkastelen kuukautiskokemusta myös yleisesti siihen liittyvien yhteisvaikuttavien valtarakenteiden kautta, ja käsitteellistän kuukautisiin liittyviä oletuksia ja näistä oletuksista johtuvaa eriarvoisuutta intersektionaalisella analyysillä. Ymmärrän Carrien kuukautiskokemuksen ja -kuvauksen yksittäisenä esimerkkinä siitä, minkälaiset asiat ja ominaisuudet voivat vaikuttaa kuukautisten kokemiseen, ja kontekstualisoivan kirjallisuudentutkimuksen traditioiden nojalla ajattelen, että hahmoon ja hahmon kokemuksiin liittyvät asenteet ja oletukset ovat havaittavissa myös teosta ympäröivässä maailmassa. Carrien kuukautiskokemusta voidaan siis peilata muihin, todellisiin kuukautiskokemuksiin ja kysyä, mitä *Carrie* kertoo kuukautisista ja mitä se ei kerro. Kenen kuukautiset *Carriessa* nostetaan tarkastelun kohteeksi ja kenen ei?

Hahmoanalyysin tukena käytettävän intersektionaalisuuden ymmärrän Rita Kaur Dhmoonin tavoin matriisina, joka kiertyy ajallis-paikallisesti. Tutkimuksen kohteena oleva ihminen tai

henkilöhahmo ei ole arvotettu samalla tavoin kaikissa tilanteissa, joihin hän osallistuu, ja toisaalta tietyt ominaisuudet muuttuvat ajan kuluessa. Sama henkilö saattaakin samankaltaiseen tilanteeseen osallistuessaan tulla arvioituksi eri tavoilla eri elämänsä vaiheissa, eli henkilöiden ominaisuuksien ja tilanteiden muutokset vaikuttavat siihen, miten henkilöön suhtaudutaan. Siispä nämä ihmisiä tilanteisesti määrittävät ominaisuudet ovat välttämättä jonkinlaisessa suhteessa toisiinsa. (Dhamoon 2011, 236–239.) *Carrien* kontekstissa tämä matriisiajattelu liittyy siihen, miten Carrie juonen edetessä muuttuu ja miten hänen kuukautiskokemuksensa kehittyy. Matriisiajattelu liittyy *Carriessa* myös teoksen lukemiseen. Romaani on valmistuttuaan tekstinä pysähtynyt, vaikka todellisuus sen ympärillä eteneekin ajallisesti koko ajan. Maailma, jossa Carrie kokee kuukautisensa, on henkilöahmoille juonen ajan etenevä, kun taas maailma, josta teosta luetaan, muuttuu koko ajan.

Carriessa kuukautiskokemukseen vaikuttavat useat päähenkilön risteävät ominaisuudet, jotka yhdessä vaikuttavat siihen, miten Carrie kokee kuukautistensa alkamisen, miten siihen suhtaudutaan ja miten Carrie jatkossa menstruoii. Vaikka sukupuolen kontekstista tarkasteltuna Carrie toimii menstruoivana cisnaisena yhteiskunnallisten valtakertomusten kaltaisesti, on *Carrien* ensimmäinen kuukautiskokemus vaikea, väkivaltainen ja traumaattinen (Koskeniemi 2024; Hazard 2023; Dahlqvist 2016; Bobel 2010). Kun *Carrien* ensimmäinen kuukautisvuoto alkaa koulun pukuhuoneen suihkutilassa, *Carrieta* aletaan kiusata tamponailla ja terveyssiteillä heitellen (C, 1–13). Nöyryytyksen tarkoitus on opettaa *Carrielle*, miten kuukautisetiketin mukaan tulee menstruoida. *Carrien* cisnaisuus kuitenkin vaikuttaa siihen, miten Carrie kuukautisista kiusaamisen joutuu kokemaan. Koska kuukautiskokemus liitetään niin vahvasti naiseuteen, *Carrieta* ei kiusata menstuaatiosta sukupuolensa takia, vaan kuukautistilassa väärin toimimisesta.

Sukupuoli ei kuitenkaan yksinään ohjaa kuukautiskokemusta kokonaisuudessaan, vaan esimerkiksi ihmisen rotu ja seksuaalinen suuntautuminen vaikuttavat sekä niihin kokemuksiin, joita ihminen elämänsä aikana kokee, että toisiinsa, eikä niitä voida tutkia irrallaan toisistaan (Combahee River Collective, 1977). *Carriessa* molemmat menstruoivat henkilöahmot, Carrie *White* ja Sue Snell, ovat valkoisia cisnaisia. *Carrien* sukunimi, White, joka tarkoittaa suomeksi valkoista, voidaan tulkita viestinä tai ehdotuksena siitä, miltä Carrie rodullisesti näyttää, minkä lisäksi valkoisuus on *Carriessa* muutenkin oletusarvo. Vaikka henkilöahmojen ihonväriä ei erikseen kuvaillakaan yksityiskohtaisesti tai tarkasti, voi ulkonäköön liittyviä ominaisuuksia päätellä muun muassa siitä, että *Carrien* tapahtumat

sijoittuvat perinteiseen yhdysvaltalaiseen lähiöön (Madden 2017). Tämän lisäksi kertojan kieli paljastaa eriarvoistavan asenteen muita kuin valkoisia henkilöitä kohtaan. Kingin teoksessa kertoja kuvaa syvästi loukkaavaa ja halventavaa termiä käyttäen, kuinka mustat ihmiset tulisi pitää poissa niin kutsutuilta ”siisteiltä asuinalueilta”, ja tällä kertoja viittaa valkoisiin lähiöihin: ”to keep the [n-word with the hard r] out of Kleen Korner” (C, 46–47). Vaikka *Carrien* tarinan päätarkoitus ei ole korostaa tai vahvistaa BIPOC-ihmisten kokemaa rasismia Yhdysvalloissa, se näillä huomioilla kuitenkin lujittaa maan historiassa vallinnutta eriarvoistavaa ja rasistista valta-asetelmaa. *Carriessa* ei siis erikseen mainita, että kun puhutaan valkoisista henkilöistä, puhutaan valkoisista henkilöistä, mutta kun kertoja puolestaan keskustelee BIPOC-ihmisistä, heitä kuvataan epäinhimillistävien ja halventavien termein.

BIPOC-henkilöiden kuvaaminen halventavasti korostaa rotuhygieenista arvo- ja valta-asetelmaa, mikä liittyy olennaisesti muun muassa yhdysvaltalaisen menestytymisen historiaan. Teoksessaan *Women, Race & Class* Angela Y. Davis käsittelee sukupuolen, rodun ja luokan kysymyksiä muun muassa ehkäisy- ja lisääntymisterveydenhuollon näkökulmasta. Ajatus vapaaehtoisesta äitiydestä ja tarve ehkäisyyn ilmeni jo 1800-luvun puolessa välissä, ja lääketieteen kehittyessä sterilisaatioita alettiin käyttää tehokkaana ehkäisykeinona. 1900-luvulle tultaessa sterilisaatio valjastettiin myös eugeniikan ja rasismin käyttöön. Pakkosterilisaatioita suoritettiin aktiivisesti Natsi-Saksassa toisen maailmansodan aikaan ja Yhdysvalloissa aina 1970-luvulle asti muun muassa BIPOC-naisille, kehitysvammaisille, mielenterveyspotilaille, lukutaidottomille, rikollisille ja seksityöntekijöille. Pakkosterilisaatioiden tavoitteena oli tehdä ei-toivottujen ihmisryhmien lisääntyminen mahdottomaksi, ja täten puhdistaa väestöä kansanmurhaan vertautuvien toimien. Neljä vuotta ennen *Carrieta* eli vuonna 1970 julkaistu tutkimus osoittaa, että 20 prosenttia naimisissa olevista yhdysvaltalaisista mustista naisista oli sterilisoitu pysyvästi ja peruuttamattomasti. (Y. Davis 1981, 182–199.) Nämä epäinhimillistävät toimet satojatuhansia naisia kohtaan liittyivät oleellisesti naisten kuukautiskiertoon, koska eriarvoistettujen naisten kyky luoda elämää nähtiin uhkana yhteiskunnalle.

BIPOC-naisten kuukautiskokemus on siis perustavanlaatuisesti kytköksissä rasismiin, mikä vaikuttaa myös siihen, miten BIPOC-kuukautisista voidaan tai ei voida keskustella, ja kuka voi osallistua BIPOC-kuukautisista käytävään keskusteluun turvallisesti. Koska esimerkiksi yhdysvaltalaiset BIPOC-naiset elävät rasistisen yhteiskunnan keskellä, heidän on vaikeaa rikkoo rajoja osallistumalla kuukautiskeskusteluun. BIPOC-naisilla ei ole varaa rikkoo

enempää normeja, koska heidän elämänsä ovat jo lähtökohtaisesti valkoista ylivaltaa korostavan kulttuurin silmissä normien vastaisia. (Bobel 2010, 10–11.) Yhteiskunnalliset valta-asetelmat ilmenevät myös *Carrien* kuukautiskertomuksessa. Kun *Carriessa* käsitellään vain valkoisten cisnaisten kuukautisia, on asetelma linjassa myös todellisten kuukautiskertomusten kanssa, mikä puolestaan kertoo siitä, minkälaisen menstruojien kuukautiskokemuksesta *voidaan* keskustella.

Kulttuurisissa ja kaunokirjallisissa yhteyksissä tällaisten valtasuhteiden eettisyyttä voidaan myös analysoida. Hermeneuttisen narratiivisen etiikan työkalujen avulla voidaan kysyä ja arvioida, minkälaiset tekstit, äänet ja henkilöt pääsevät ääneen ja ansaitsevat tulla kuulluiksi. Näitä kysymyksiä ja niiden eettisiä seurauksia voidaan punnita liittämällä tekstit niihin konteksteihin ja aikakausiin, joissa ja joihin ne ovat vaikuttaneet. Vaikka tekstit eivät sinänsä ole eettisesti oikeita tai vääriä, niistä voidaan kuitenkin tulkinnan ja kontekstualisoivan lukemisen avulla löytää puolia, jotka voidaan nähdä arvolatautuneina. (Meretoja 2024, 489–470.) Kingin teoksessa valkoisten cisnaisten kuukautiset näyttäytyvätkin muita representaatioita tärkeämpinä, mikä voidaan ymmärtää paitsi aiheen rajauksena myös kulttuurisia valtasuhteita ja yhdysvaltalaisista rasismia kuvaavina ilmiöinä. *Carrien* kuukautiskokemus on ainutkertainen hänen risteävien ominaisuuksiensa takia, mutta samalla teoksen kuukautiskertomus ilmentää kulttuurista jotakin sellaista, mihin miljoonat menstruojat voivat samaistua.

Carrien kuukautiskokemus muodostuu myös suhteessa hänen fundamentalistiseen uskonnolliseen kasvatukseensa, nuoreen ikäänsä ja *Carrien* kuvaamiseen vammaiskoodattuna henkilöhahmona. Carrie on kasvatettu noudattamaan Raamatun oppeja täsmällisesti, ja *Carrien* äiti, Margaret White, on erittäin tarkka syntikäsityksestään kuukautisiin liittyen: ”And the Lord Visited Eve with a Curse, and the Curse was the Curse of Blood.” (C, 53.) Margaretin näkemys kuukautisista onkin linjassa sen kanssa, mitä Raamattu kuukautisista myös oikeasti sanoo. Raamatun mukaan kuukautistilassa oleva nainen on saastainen, ja tämä saastaisuus voi tarttua muihin ihmisiin muun muassa huonekalujen välityksellä, joissa menstruiva ihminen on kuukautistilassaan istunut tai maannut (3. Moos. 15:19–28). Raamattuun pohjaavat näkemykset kuukautisista korostavat kuukautisten epämiellyttävyyttä, likaisuutta ja sopimattomuutta, mikä puolestaan on vaikuttanut yhteiskunnallisiin valtakertomuksiin kuukautisista.

Raamattu ei olekaan vaikuttanut vain Margaretin kuukautiskäsitykseen, vaan sillä on ollut perustavanlaatuinen merkitys niiden yhteiskuntien kehityksessä, joissa kristinuskon on vaikuttanut ja vaikuttaa edelleen. Raamatun ja kristinuskon opit eivät ole muovanneet vain niiden yksilöiden näkemyksiä, jotka uskovat Raamatun sanomaan, vaan kristinuskon on ohjannut muun muassa Euroopan ja Yhdysvaltojen kulttuurien kehitystä kokonaisvaltaisesti. (Dowley 2014.) Koska kristinuskolla on ollut näin syvälinen merkitys kulttuurien muovaamisessa, ovat Raamatun näkemykset vaikuttaneet kulttuureissa myös sukupuoli-identiteetin ilmaisuun, sukupuolen performointiin sekä kuukautiskokemukseen, ja tämä näkyy myös *Carrien* kuukautiskertomuksessa.

Carrie ei ensimmäisten kuukautistensa alkaessa osaa yhdistää verenvuotoa kuukautisiin, sillä hänen äitinsä ei ole uskontoon nojaten halunnut opettaa Carrielle, mitä kuukautiset tarkoittavat. Carrie ei ole saanut kuukautiskasvatusta koulussakaan, eli mikään tyttöjen kasvatuksesta huolehtiva taho ei ole selvästi ottanut vastuulleen kuukautiskasvatusta *Carrien* maailmassa, mikä viittaa Yhdysvaltojen puutteelliseen seksuaalikasvatukseen (Bobel ym., 233–252). Kun Carrie kuitenkin itkee kauhuissaan verisenä pukuhuoneen suihkutilan lattialla, joutuu liikunnanopettaja Desjardin kertomaan Carrielle, mistä verenvuodossa on kyse ja ohjeistamaan, miten naisten oletetaan kuukautistilassa toimivan. Tilanne on Desjardinille inhottava muun muassa siksi, että hän ei koe kuukautisvalistuksen kuuluvan työnkuvaansa liikunnanopettajana. (C, 11–25 & 52–55.) Myöhemmin alkujärkytyksen laannuttua ja *Carrien* lähdettyä koulusta kotiin, Carrie kuitenkin osaa yhdistää kuukautiset ”siihen aikaan kuusta” (C, 40–41). Carriella on siis jonkinlainen ymmärrys kuukautisista, vaikka *Carrien* maailmassa vastuu kuukautiskasvatuksesta on siirretty äideille, joka puolestaan ei ole pitänyt huolta *Carrien* kuukautiskasvatuksesta lainkaan.

Carriessa kuukautistietämättömyys ja negatiiviset asenteet kuukautisia kohtaan voidaan yhdistää kristinuskoon ja Raamatun muovaamaan patriarkaaliseen yhteiskuntaan, mutta myös *Carrien* ikä vaikuttaa siihen, miten tytön kuukautiskokemus esitetään. Vaikka 16-vuotias Carrie onkin verrattain vanha ensimmäisten kuukautistensa aikaan, sillä kuukautiset alkavat tavallisesti 9–15-vuotiaana, on Carrie ihmisenä kuitenkin vielä tarpeeksi nuori kokemaan ensimmäiset kuukautisensa (Gunter 2024, 78). *Carrien* ikä vaikuttaakin perustavanlaatuisesti siihen, minkälainen romaani *Carrie* juoneltaan ja tarinaltaan on: *Carrie* on tarina kuukautisten alkamisesta (*menarche*) ja lapsesta aikuiseksi kasvamisen murroksessa kipuilusta (*coming-of-age*) (Dyer, 2020; Byal 2016). *Carrie* sijoittuu myös kouluympäristöön, joka sekin on ikäspesifi. Koulu voidaankin nähdä yhtenä lapsen kontrolloinnin ja alistamisen alueista, jota

rehtorin ja Carrien pääkiusaajan, Chris Hargensenin, isän kohtaaminen edustaa (Balagopalan, Wall & Wells 2023). Miehet keskustelevat Carrien ja Chrisin suhteesta, kiusaamisesta ja oikeustoimenpiteistä lasten alistamiseen liittyen, vaikka kumpikaan tytöistä ei ole läsnä. (C, 63–69).

Carriessa päähenkilön nuori ikä ja kuukautisten alkaminen yhdistyvät myös väkivallan tematiikkaan sekä laillisten auktoriteettien epätasa-arvoiseen vallankäyttöön. Siinä, missä muut Carrien luokkalaiset kiusaavat häntä ilkkuen ja terveyssiteitä heitellen, osallistuvat myös aikuiset Carrien läksyttämiseen valjastaen fyysisen väkivallan avukseen. Koulussa liikunnanopettaja läpsäyttää Carrieta kasvoihin ärsyynnyttyään Carrien hysteeristä reaktiota kiusaamiseen ja kuukautisiin liittyen, ja kotona Carrieta kurittaa Margaret-äiti. Opettaessaan omaa syntikäsitystään kuukautisista Carrielle Margaret takoo tiedon Carrieen muun muassa lyömällä lapsensa pään lattiaan ja kuristamalla tyttöä. (C, 16 & 53–54.) Vaikka väkivallan uhriksi voi joutua minkä ikäinen tahansa, on Carrien tapauksessa tärkeää huomioida väkivallan osapuolten väliset iästä, riippuvuudesta ja määräysvallan alla olemisesta johtuvat valta-asetelmat, jotka painottavat kiusaamis- ja väkivaltatilanteiden eriarvoisuutta. Tämä korostuu erityisesti aikuisen lapsen harjoittamassa väkivallassa.

Carrie kuvataan Kingin teoksessa myös vammaiskoodattuna, mikä liittyy Carrien kuukautiskokemukseen niin ikään kiusaamisen näkökulmasta. Kun Carrien pääkiusaaja Chris Hargensenin isä saapuu rehtorin kansliaan keskustelemaan lapsensa koulunkäynnistä, miesten keskustelusta selviää, että Chrisillä on ”[s]eventy-four assigned detentions. *Twenty* of those have been for harassment of misfit⁵ pupils” (C, 67). Rehtori kertoo Chrisin kiusanneen myös tyttöä, jolla on huulihalkio (C, 67). Vaikka Carrieta ei kuvatakaan suoraan vammaisena, hänessä on useita piirteitä, joiden takia Chris kiusaa häntäkin. Carrie ei kykene noudattamaan ja sulautumaan niihin sosiaalisiin vaatimuksiin, joita nuoret toisiltaan odottavat, minkä lisäksi Carrie on myös helposti muiden ohjailtavissa, jolloin kiusaaminen onnistuu kerta toisensa jälkeen helposti: ”[s]he looked the part of the sacrificial goat, the constant butt, believer in left-handed monkey wrenches, perpetual foul-up, and she was” (C, 10).

Kuukautiskontekstissa Carrien kykenemättömyys noudattaa kuukautisiin liittyviä sosiaalisia vaatimuksia ja kuukautisetikettiä johtavat puolestaan julkiseen menstuaatioon, mikä niin ikään yhdistää Carrieta ja vammaisia menstruoijia. Vammaisten menstruoijien syrjintää,

⁵ Tuula Saarikosken suomentamassa *Carriessa* termi ”misfit” on käännetty vammaiseksi (King 1987).

ihmisoikeuksien loukkaamista ja itsemääräämisoikeusrikkomuksia onkin pitkään perusteltu sillä, etteivät vammaiset menstruoiijat kykene hallitsemaan omaa kuukautiskäyttäytymistään, ja tämän on argumentoitu aiheuttavan tehottomuutta ja turhaa työtä esimerkiksi vammaisten avustajille ja läheisille. Vielä 1970-luvulle asti vammaisten menstruojien pakkosterilisointi oli tavallinen ja hyväksytty tapa hoitaa vammaisuuteen liittyviä haasteita, joita kuukautiset muuten olisivat aiheuttaneet. Pakkosterilisaatio tai siihen painostaminen liittyvät myös vammaisten kontekstissa eugeniikkaan, niin kuin se on myös BIPOC-menstruojien kohdalla liittynyt. (Bobel ym. 2020, 77–91; Y. Davis 1981, 182–199.) Epäonnistuuessaan piilottamaan kuukautisensa ja vuotaessaan julkisesti tyttöjen pukuhuoneessa Carrie toimii kuukautisiin liitettävien sosiaalinnormien vastaisesti, eikä kykene hallitsemaan itseään, mikä vahvistaa Carrien ja vammaisten menstruojien kokemusten yhteyttä. Tämä puolestaan johtaa Carrien kiusaamiseen sekä heti pukuhuoneessa koko luokan tyttöjen voimin että koulun päätöstanssiaisissa, joissa Chris kaataa sian verta Carrien ja Tommyn päälle: ”[p]ig blood for a pig.” (C, 107.)

Sanna Karkulehdon ja Leena-Maija Rossin mukaan kirjallisuudessa ja mediassa *Carrien* kaltaisten väkivalta-asetelmien kuvaaminen onkin varsin yleistä. Väkivaltaa kokevat osapuolet ovat usein naisia, ja vaikka väkivaltaa harjoittavatkin yleensä miehet, ovat myös naishahmot esimerkiksi populaarikulttuurissa yhä kykenevämpiä samaan. Väkivallanteot myös maskulinisoidaan, ja tästä syystä naishahmot, jotka harjoittavat väkivaltaa, näyttäytyvät miehekkäämpinä. Uhreiksi joutuneet henkilöt puolestaan ymmärretään feminiinisempinä, ja tämä asetelma vaikuttaakin siihen, miten maskuliinisuus ja feminiinisyys tai väkivallantekijyys ja uhrius asettuvat valta-asetelmien tarkastelussa. (Karkulehto & Rossi 2017, 7–9.) Maskuliiniset miesväkivallantekijät tai maskulinisoidut naisväkivallantekijät asettuvat valtarakennelmissa feminisoituja uhreja korkeammalle. Koska *Carriessa* Carrien naiseus ja uhrius liittyvät myös päähenkilön nuoreen ikään, Margaret-äidin, liikunnanopettaja Desjardinin ja pääkiusaaja Chris Hargensenin maskulinisoitu väkivallankäyttö tekee eron nuoren, työstä aikuiseksi muuttuvan Carrien feminiiniseen uhriasemaan yhä selvemmin. Auktoriteetin asemassa olevat äiti ja opettaja eivät siis ole Carrien turva, vaan osallistuvat väkivaltaan Carrien kiusaajien tavoin tehden Carriesta voimattoman uhrin.

Carrie ei kuitenkaan ole tarina, jossa väkivallan uhri alistuu asemaansa täysin, vaan Carrie valjastaa telekineettiset kykynsä avukseen taistellakseen sekä kiusaajiaan että väkivaltaisia auktoriteettejaan vastaan. Vaikka Carriella ei olisikaan yliluonnollisia voimiaan, Carrie erottuu vertaisistaan edukseen myös siinä, että hän on kykenevä toimimaan itsenäisesti ja

yksin. Siinä, missä muut tytöt hakevat hyväksyntää toisiltaan tai ikäisiltään pojilta, Carrie uskaltaa toimia yksin aktiivisesti. Muiden tyttöjen rooli näyttäytyy *Carriessa* passiivisena, kun taas Carrie itse ilmenee toimeliaana subjektina. Carrieen päähenkilönä on myös helppoa samaistua, koska Carrie kamppailee tavallisten ja arkipäiväisten ongelmien kanssa. Carrien on vaikeaa löytää paikkaansa kouluyhteisössä, hän on epävarma kehostaan ja kehonsa muutoksista sekä hänen on haastavaa tasapainottaa sosiaalisia odotuksia ikäisiltään niihin odotuksiin, joita Margaret Carrielta vaatii. (Byal 2016.) Nuorena, aikuistuvana tyttönä Carrie ilmenee kahtalaisena. Carrie on sekä äärimmäisen tavallinen teini että poikkeuksellinen ja ainutlaatuinen nuori, jonka haasteet liittyvät paitsi yhteisöön kuulumiseen myös valta-asetelmien haastamiseen.

Kuukautiskontekstissa Carrien kokema väkivalta, kehon muutokset ja niiden kanssa kamppailu sekä yhteisöön kuulumisen yhdistyvät niihin odotuksiin, joita aikuistumiseen liittyy. Kuukautisten alkaminen nähdäänkin usein tietynlaisena aikuistumisen riittinä ja elämänmuutoksellisena tapahtumana, josta tytön naiseus alkaa (Gunter 2024, 77; Dyer 2020; Byal 2016). Myös Margaret näkee tyttärensä kuukautisten alkamisen Carrien elämän käännekohtana, ja *Carrieta* aikuistumisen näkökulmasta tulkiten tähän liittyy myös seksuaalisuus ja seksuaalisuuden syntyisyys. Margaret ymmärtääkin Carrien oman seksuaalisuutensa jatkeena, ei niinkään omana lapsenaan, erillisenä entiteettinä. Margaretin syntikäsitys myös ohjaa Carrien aikuistumista ja sitä, miten Margaret suhtautuu tyttäreensä. Margaret on useasti halunnut murhata lapsensa päästäkseen eroon syntiin lankeamisensa konkreettisesta ilmenemisestä kuitenkin siinä onnistumatta. Margaret ajattelee, että tappamalla lapsensa hän kykenisi poistamaan elämästään seksuaalisuutensa synnin ilmentymän, jolloin Margaret olisi taas puhdas. (Byal 2016.)

Carrien kuukautiskuvaus liittyykin olennaisesti sekä hänen naiseuteensa, nuoreen ikäänsä ja feminiinisyyteensä että kiusaamiseen, väkivaltaan ja seksuaalisuuden syntyisyyteen, mitkä kaikki näkyvät Carrien kohtalossa. Carrie kuvataankin puun ja kuoren välissä molemmista suunnista: Carrie ei kykene toteuttamaan seksuaalisuuttaan vapaasti ja toimimaan oletetun feminiinisesti ikäistensä tyttöjen keskuudessa ja toisaalta Margaretin silmissä Carrie on seksuaalisuuden syntiin lankeava moraalirikkoja vain synnyttyään naiseksi (Byal 2016). Nämä vaatimukset puolestaan kulminoituvat Carrien kuukautiskokemuksessa ja siinä, että nyt hän näyttäytyy myös muiden silmissä lapsesta aikuiseksi kasvaneena, seksuaalisena naisena. Koska Carrie ei kuitenkaan koskaan opi sopeutumaan ympäröivään yhteiskuntaansa ja niihin vaatimuksiin, joita hänelle kuukautisten alettua asetetaan, Carrie muuttuu hirviömäiseksi

antisankariksi, jonka täytyy kuolla. Carrie pyristelee feminiinisyyteen liitettäviä vaatimuksia vastaan, mutta patriarkaalinen yhteiskunta ja sitä suojeleva naisyhteisö pettää Carrien, mikä sitten johtaa Carrien tuhoon. (Byal 2016.) Carrieta siis rangaistaan siitä, ettei hän kykene kasvamaan lapsesta aikuiseksi naiseksi niiden suuntaviivojen sisällä, joita häneltä uuden elämäntilanteen edessä odotetaan.

Seksuaalisuuden kysymykset liittyvät Carrien kuukautiskokemukseen myös heteronormatiivisuuden ja seksuaalisen suuntautumisen konteksteista. Kuten valkoisuus, myös heterous on *Carriessa* itseisarvo. *Carrie* on lähiökauhuteos, eli se sijoittuu yhdysvaltalaiseen lähiöön, jonka tehtävä on toimia ydinperheistä koostuvana idyllisenä miljöönä, jossa kauheuksia alkaa tapahtua (Madden 2017). Sen lisäksi, että *Carriessa* ei kuvata seksuaalivähemmistöön kuuluvia parisuhteita, menstruovien henkilöhahmojen, Carrien ja Suen, heterous vahvistetaan heidän suhteissaan Suen poikaystävään Tommyyn. Suen kohdalla seksuaalinen suuntautuminen on selvää: Sue ja Tommy ovat heteroparisuhteessa (C, 44–50). Carrien heterouden puolestaan paljastaa Margaret, joka tuohtuu kuullessaan, että Carrie aikoo mennä tanssiaisiin Tommyyn kanssa: ”Boys. Yes, boys come next. After the blood the boys come.” (C, 90.) Sekä Carrien että Suen kohdalla heteroseksuaalisuus liittyy myös heteroseksiiin, mikä puolestaan voi johtaa kuukautiskierron alettua raskauteen. Suelle pelko raskaaksi tulemisesta ilmenee juuri pelkona siitä syystä, ettei Sue halua tulla raskaaksi (C, 44–50). Carrien kuukautisten alettua hänen heräävä seksuaalisuutensa puolestaan näyttäytyy hänelle äitinsä kasvatuksen takia läpeensä syntisenä, vaikka Carrien ei kuvatakaan olevan seksuaalisesti aktiivinen vähäistä masturbatorista toimintaa lukuun ottamatta (C, 41–43).

Vaikka seksuaalisuus aikuistumisen kynnyksellä aiheuttaakin *Carrien* henkilöhahmoille uusia haasteita, liittyy heteroseksuaalisten kuukautisten kuvaaminen myös heteronormatiivisuuteen. Yhteiskunnalliset valtakertomukset korostavatkin kuukautisten ja heteroseksuaalisuuden suhdetta, ja esimerkiksi cis-heteronaisten elämäntehtävä on vuosisatoja yhdistetty äitiyteen (Dyer 2020, Bobel ym. 2020; Federici 2018, 30; Byal 2016). Vaikka äitiys ilman kuukautiskierrtoa ei ole mahdollista, on asenne kuukautisia kohtaan yhteiskunnallisissa kuukautisdiskursseissa äärimmäisen negatiivinen (Koskenniemi 2024; Hazard 2023; Dahlqvist 2016; Bobel 2010). Kuukautisten ja kuukautiskierron alkuun liittyy patriarkaalisisissa kulttuureissa muun muassa häpeästä ja kuukautisten likaisena ymmärretystä luonteesta johtuvaa vaikenemista, mikä puolestaan saa aikaan *Carrien* kaltaisia kuukautiskokemuksia. Kuukautisten alettua tytöille saatetaankin sanoa, että poikia täytyy välttää raskaaksi tulemisen

pelossa, mutta samalla perusymmärrys kuukautiskierrosta voi olla hyvinkin puutteellista, eivätkä nuoret tytöt opi ymmärtämään, miten kuukautiset oikeasti liittyvät raskauteen, lapsen saamiseen ja äitiyteen. (Bobel ym. 2020, 99–110.) Toisin sanoen naisten rooliksi on pitkään asetettu äitiys, mutta samalla äitiyden odotuksiin kasvavat tytöt jäävät vaille sellaista seksuaalikasvatusta, jossa heteroseksin seuraukset otetaan asianmukaisesti huomioon.

Julia Kristevan (1982) teoriassa äitiyden kokemus liittyy abjektiin, mikä Natalie Rose Dyerin (2020) mukaan liittyy myös kuukautiskokemukseen. Abjektilla Kristeva tarkoittaa jotakin ulkopuolista, subjektin ja objektin välissä olevaa kokemusta tai asiaa, mikä liittyy kirjallisuustieteessä ja taiteessa johonkin sellaiseen, minkä kautta esimerkiksi naiskirjailija voi tehdä työtään patriarkalisessa yhteiskunnassa, jossa kirjoittajuus ymmärretään lähtökohtaisesti miehisenä⁶. Abjektius on eräänlainen välitila, jossa ulkopuolisen on kohdattava oletettu ja käännettävä oma toiseuden kokemuksensa edukseen toisinaan kivuliaidenkin prosessien kautta. Äitiyden ja kuukautiskokemuksen kontekstissa abjektius liittyy kristinuskon ja patriarkalisen yhteiskunnan muovaamaan kuvaan äitiydestä ja naiseudesta, jossa miehiset auktoriteetit ovat hiljentäneet todellisten äitien äänet, jolloin äitiyden kokemus on muuttunut abjektiksi. (Dyer 2020, Kristeva 1982.) Kuten *Carriessa*, myös Kristevan teksteissä toistuu ajatus naisen seksuaalisuuden ristiriitaisuudesta ja mahdottomuudesta. Äitiys vaatii naisen seksuaalisuutta, mutta samalla naisen seksuaalisuus ei ole vapaa kristityissä ja patriarkalisissa yhteiskunnissa, joissa ihanteellisen äitiyden perikuvana on Neitsyt Maria, neitseellisesti synnyttävä äiti.

Myös kuukautisveri on osoitus abjektiudesta patriarkalisessa yhteiskunnassa, koska veri on lähtöisin äidillisen naisen ruumiista. Länsimaisissa patriarkalisissa yhteiskunnissa kuukautisveren abjektius liittyy veren uskottuihin taikavoimiin, manaan ja tartuntatauteihin, jotka ilmenevät kristinuskon takia pahoina, vaarallisina ja syntisinä. Kuukautisveri muistuttaa myös jostakin ei-loogisesta, joka repii patriarkalisen yhteiskunnan sosiaalissymbolista maailmankuvaa haastaen sen loogisen järjestäytyneisyyden. Kuukautisveri liittyy myös puhtauteen, ja ennen kaikkea puhtauden puutteeseen eli saasteeseen. Äidillisen ruumiin eritteet, kuten kyyneleet, sylki, maito, virtsa, uloste ja veri, liittyvät ruumiin rajapinnoilla toimimiseen, abjektiuteen. (Dyer 2020; Kristeva 1982.) Eritteet eivät ole enää osa saastuttavaa

⁶ Dyer (2020) kritisoi Kristevaa falloskeskeisyydestä ja huomauttaa, että Kristevan abjektiteoria tukeutuu voimakkaasti miehisen toiseuden ulkopuolisuuteen sekä Freudilaiseen teoriaan. Kristeva esittää teksteissään myös Freudin peniskateuteen vertautuvan väitteen, jonka mukaan miehet kokevat abjektista ulkopuolisuutta äitiyttä kohtaan.

ruumista, vaan jotakin erillistä, toista ruumiiseen verrattuna. Patriarkaalisessa yhteiskunnassa tämä saastuttava, ulkopuolinen kuukautisveri on feminiinisyyden symboli, jolloin naiseus ja äitiys asettuvat miehisen subjektiuden ulkopuolelle abjektina, joka *Carriessa* näkyy kuukautiskuvauksen kokonaisuudessa. Carrie ei ole vain nainen tai menstuoija, vaan hänen koko olemuksensa on perusteellisesti jotakin ulkopuolista, johon muun muassa Carrieen kohdistettu väkivalta liittyy. Lapsuuden ja aikuisuuden risteyspisteessä, kuukautisten alkamisen tilassa Carrie onkin uuden toiseuden ja abjektiuden edessä. Nyt hänellä on mahdollisuus myös äitiyteen.

Vaikka edelleen globaalisti menstuoivaan naiskehoon liitetäänkin äitiyden ihanne, on kulttuuri kuukautisten kokemisen ja raskaaksi tulemisen ympärillä myös muuttunut ja kehittynyt esimerkiksi länsimaisissa yhteyksissä. 1960-luvulta alkaen ehkäisy pillereiden käyttö onkin yleistynyt arkipäiväiseksi osaksi seksuaaliterveydenhuoltoa, mikä osaltaan on vaikuttanut siihen, että perheiden perustamista voidaan suunnitella ja aikatauluttaa entistä paremmin (Muir 2024). Vaikka naiseuden ihanne edelleen on voimakkaasti yhteydessä äitiyteen, on ajatus muuttunut laskelmoivampaan suuntaan. Ihanteellinen menstuoija, kuten Sue Snell, ei vain menstuo mahdollisimman vähän ja käytä kuukautiskiertoaan raskaaksi tulemisen sekä suvun jatkamisen mahdollistajana mahdollisimman usein, vaan äitiyden ihanne voidaan ehkäisyn avulla sovittaa naisten ja perheiden elämiin taktisemmin (C, 44–50 & 212). Yhtä kaikki, kun kuukautiskeskustelu kuitenkin keskittyy nimenomaan naisten seksuaalisuuden heräämisen, lapsesta aikuiseksi kasvamiseen, suvun jatkamiseen ja äitiyteen, on keskustelu välttämättä heteronormatiivista, ja tätä kertomusasetelmaa myös *Carrie* tarinallaan toistaa.

Sekä Carrien kuukautisiin että kuukautiskokemukseen ylipäättään liittyy voimakasta toiseuden ja ulkopuolisuuden kokemusta patriarkaalisisissa yhteiskunnissa, joihin kristinusko on vaikuttanut. Carrien kuukautiskokemukseen vaikuttavat siis hänen risteävät ja yhteisvaikuttavat ominaisuutensa, jotka ovat paitsi aika- myös tilannesidonnaisia (Dhamoon 2011). Esimerkiksi Carrien julkinen vuotaminen, ja sitä seuraava kiusaaminen kuvataan *Carriessa* ainutkertaisena tapahtumana, joka muovautuu yksittäisessä hetkessä. Tilanteeseen vaikuttavat paitsi Carrien omat ominaisuudet myös tapahtumapaikka kiusaajineen. Jos Carrie kuitenkin olisi tiennyt, mistä kuukautisissa on kyse, hän olisi pystynyt paremmin toimimaan sosiaal normien ohjaamalla tavalla, mikä puolestaan olisi saattanut johtaa siihen, etteivät kiusaajat olisi ryhtyneet nöyryyttämään häntä julkisesti. Toisin sanoen Kingin romaanin lopussa esiintynyt telekinesiasta itsevarmuutta saanut Carrie olisi saattanut kokea

suihkukohtauksen eri tavalla, koska Carrie muuttuu ja kehittyy kuukautisiin liittyvän tiedon karttuessa.

3.3 *Carrie* yhdysvaltalaisen kuukautiskasvatuksen ja kuukautisköyhyyden kuvaajana

‘[Carrie] got her period. Her first period. In the shower.’

Morton cleared his throat again and his cheeks went pink. - - ‘Isn’t she a bit, uh –’

‘Old for her first? Yes. That’s what made it so traumatic for her. Although I can’t understand why her mother...’ The thought trailed off, forgotten for the moment. ‘I don’t think I handled it very well, Morty, but I didn’t understand what was going on. She thought she was bleeding to death.’

He stared up sharply.

‘I don’t believe she knew there was such a thing as menstruation until half an hour ago.’ (C, 22.)

Edellisessä lainauksessa Carrien liikunnanopettaja neiti Desjardin ja koulun vararehtori herra Morton keskustelevat Carrien ensimmäisestä kuukautiskokemuksesta Carrien poistuttua toimistosta ja lähdettyä koululta kotiin. *Carrie* kuvaakin monipuolisesti yhdysvaltalaista kuukautiskasvatusta ja ennen kaikkea sen puutetta, mikä liittyy sekä Carrien että yhdysvaltalaisten tyttöjen kuukautisköyhyyteen. Usein kuukautisköyhyydellä tarkoitetaan sellaista taloudellista epävarmuutta, joka tekee tarvittavien kuukautistuotteiden ostamisen haasteelliseksi tai jopa mahdottomaksi, mutta kuukautisköyhyydellä voidaan viitata myös puutteelliseen kuukautiskasvatukseen, mitä *Carriessa* erityisesti käsitellään.

Kuukautisköyhyyttä voivat olla myös turvallisten, kuukautishygieniaan vaadittavien tilojen puute sekä kuukautisstigmasta johtuvat ongelmat, kuten vuolaasta kuukautisvuodosta johtuva ahdistuneisuus, ja tällaisten tunteiden vähättely terveydenhuollossa. (Koskeniemi 2024, 27.)

Vaikka *Carriessa* päähenkilön sosioekonominen asema kuvataankin verrattain kehnoksi Margaretin yksinhuoltajuuden vuoksi, ei Carrien kuukautisten piilottamisessa epäonnistumisen kuvailla johtuvan taloudellisista vaikeuksista (C, 38–40). Myös koulun kuukautissideautomaatti on rikki, eli siteitä on mahdollista saada ilmaiseksi kouluympäristössä (C, 16). Carriella on siis mahdollisuus hankkia tarvittavat hygieniatarvikkeet kuukautistensa piilottamiseksi, mutta kuukautistietouden puute vaikuttaa siihen, ettei hän ymmärrä, mistä verenvuodossa on kyse ja miten kuukautistilassa tulisi toimia.

Carrien kuukautistiedon puute liittyy Yhdysvalloissa yleisestikin vallitsevaan ongelmaan, eli kuukautiskasvatuksen puutteeseen. Sekä *Carriessa* että todellisuudessa yhdysvaltalaisilla kouluilla tai muilla lasten kasvatuksesta vastaavilla tahoilla ei ole velvoitetta tai opetussuunnitelmaa siihen, miten lapsille pitäisi opettaa tyttöjen heräävästä seksuaalisuudesta ja alkavista kuukautisista. Seksuaalikasvatus ja etenkin kuukautiskasvatus on perheiden vastuulla, ja erityisesti äitien velvollisuus on taata, että menstuoivat tyttäret tietävät, mistä kuukautiskierrossa ja kuukautisissa on kyse. (Bobel ym. 2020, 233–252.) Kun vastuu lasten kuukautiskasvatuksesta kuitenkin on siirretty koteihin, vaikuttavat kotiolot vahvasti siihen, millä tavoilla lapset oppivat kuukautisista. Carrien tapauksessa hänen äitinsä, Margaret White, ei ole kertonut tyttärelleen mitään menstuaatiosta ennen Carrien ensimmäistä kuukautisvuotoa. Kun Margaret koulupäivän jälkeen kurittaa tytärtään kuukautisten syntyisyydestä, jumalan Eevalle langettamasta kirouksesta, liittyy Margaret kuukautiskasvatukseensa kristinuskoon nojaavaa arvopohjaa sekä omia negatiivisia tunteitaan. Carrielle tämä näennäinen kuukautiskasvatustilanne puolestaan peittyi väkivaltaan, kurittamiseen, potkimiseen, nöyryyttämiseen sekä alistamiseen, ja päättyy siihen, että äiti lukitsee Carrien komeroon katumaan syntejään. (C, 52–58.)

Liikunnanopettaja Desjardinin rooli *Carriessa* on kuukautiskasvatuksen näkökulmasta poikkeuksellinen, ja se ilmentää Margaretin epäonnistumista omassa tehtävässään. Desjardin sanoittaakin hämmennystään apulaisrehtori Mortonille: Desjardin ei ymmärtänyt lainkaan, miten vähän ensimmäistä kertaa menstuoiva Carrie kuukautisistaan tiesi (C, 22). Kun yhdysvaltalaisilla kouluilla ei ole opetussuunnitelmaa kuukautiskasvatukseen liittyen, eivät opettajat tiedä, millä tasolla yksittäisten oppilaiden kuukautiskasvatus on. *Carriessa* Desjardinin ja Margaretin rooli Carrien kuukautiskasvatuksessa myös painottuu eri tavoilla, vaikka sekä Desjardinin että Margaretin suhtautuminen kuukautisiin on negatiivinen. Desjardin opettaa Carrielle, kuinka kuukautisside toimii ja kertoo, että menstuaatio on osa naisten jokapäiväistä elämää. Desjardin on Margaretin tavoin väkivaltainen Carrieta kohtaan läpsäyttäessään hysteeristä tyttöä kasvoihin, mutta Desjardinin suhtautuminen kuukautisiin kuvataan Margaretia neutraalimpana. (C, 16–19.) Desjardin korostaakin kuukautiskasvatuksessaan kuukautiskokemuksen käytännöllisyyttä ja hygieenisyyttä, kun taas Margaret painottaa omassa opetuksessaan Raamatun, kristinuskon ja patriarkaalisen yhteiskunnan muovaamaa sosiaalista ja henkistä näkökulmaa, joka kuukautiskokemukseen liittyy.

Kuten *Carriessa*, myös todellisuudessa kuukautiskasvatuksen puute tuottaa ongelmia yhdysvaltalaisen tyttöjen kehonkuvassa. Monet tietoteokset, joihin kodit kuukautiskasvatuksessaan nojaavat, eivät takaa asianmukaista tai näyttöön perustuvaa tietoa, mikä vaikuttaa siihen, että virheelliset ja usein pinttyneetkin väärät uskomukset siirtyvät opetuksessa äideiltä tyttärille. Teokset korostavat myös kuukautisten negatiivisuutta käyttäen termejä, kuten ”kuukautispaniikki – nro 1: kivuliaat kuukautiset”, ”kuukautispaniikki – nro 2: PMT⁷” ja ”Shark Week” (Bobel ym. 2020, 241. Suom. HV). Kuukautiskasvatus liitetään sekä kulttuurisissa odotuksissa että kuukautisoppaissa äidin ja tyttären väliseksi prosessiksi, josta miehet ja pojat jäävät usein ulkopuolelle. Pojille ja miehille suunnattuja kuukautisoppaita ei juuri ole. (Bobel ym. 2020, 244–245.) Kaikkia koululaisia koskevan kuukautiskasvatuksen puute vaikuttaa siis siihen, että tyttöjen kuukautistietous on riippuvaista äidin viitseliäisyydestä, kyvyistä ja resursseista, kun taas poikien ei oleteta saavan minkäänlaista kuukautiskasvatusta missään vaiheessa elämäänsä.

Miesten rooli *Carrien* maailman kuukautiskasvatuksessa näkyykin paitsi herra Mortonin välttelevässä ja kiusaantuneessa käytöksessä myös siinä, millaisena patriarkaalinen yhteiskunta Margaretin kuukautiskasvatuksessa ilmenee. Herra Morton ei haluaisi keskustella kuukautisaiheesta Desjardinin kanssa, vaikka ymmärtääkin menstruaation Desjardinin lailla luonnollisena osana naiseutta ja teini-ikäisten tyttöjen elämää. Herra Morton kuitenkin kokee, ettei aihe kosketa häntä miehenä, ja keskustelu Carrien kuukautisista aiheuttaa herra Mortonissa voimakkaita epämiellyttävyyden tunteita. Herra Mortonin kokemuksessa kuukautiset kuvataan vastenmielisinä ja inhottavina, joihin on vaikeaa suhtautua neutraalisti. (C, 22–25.) Margaretin ristiriitainen suhtautuminen Carrien kuukautisiin puolestaan kuvaa kuukautiskokemusta patriarkaalisessa ja ei-menstruoivan ruumiin normalisoineessa maailmassa. Vaikka kristinuskoon perustuvissa yhteiskunnissa, kuten Yhdysvalloissa, naiseuden ihanteellinen päämäärä onkin äitiys, on ihanteellinen ihminen ei-menstruoiva mies (Dyer 2020; Beauvoir 2020; Laws 1990). Margaretille myös äitiys näyttäytyy syntisenä, koska se vaatii naisen seksuaalisuutta, mikä puolestaan liittyy kuukautiskierron alkamiseen (C, 52–58 & 190–192). Margaretin syntikäsitys kuvaakin patriarkaalisen, kristinuskoon perustuvan yhteiskunnan ihanteita ja vaatimuksia, jotka ympäröivät kuukautiskokemusta tehden siitä paradoksaalisen.

⁷ PMT eli *premenstrual tension* viittaa samaan kuin PMS eli *premenstrual syndrome* (Bobel ym. 2020, 241).

Carriessa päähenkilön kuukautistietämättömyys johtaa myös poissaoloihin koulusta. Kun liikunnanopettaja Desjardin on auttanut Carrieta asettamaan kuukautissiteen paikalleen Carrien pikkuhousuihin kiusaamiskohtauksen jälkeen, opettaja vie tytön herra Mortonin puheille, jolta Carrie saa vapautuksen lähteä loppupäiväksi kotiin (C, 17–44). Carrie ei kuitenkaan palaa kouluun useaan päivään (C, 66–67). Myös todellisuudessa kuukautiset ovat Yhdysvalloissa yleisin syy tyttöjen toistuville lyhytaikaisille poissaoloille. Toisin kuin *Carriessa*, todellisuudessa poissaolojen taustalla ovat kuukautiskivut, eivät traumaattiset kiusaamiskokemukset tai julkinen kuukautisvuoto. (Dahlqvist 2016, 55–56.) Vaikka Kingin teoksessa Carrien poissaolojen annetaankin ymmärtää johtuvan hänen kiusaamisestaan, vaikuttaa kuukautiskoulutuksen taso siihen, minkälaiset kokemukset kuukautistilassa ymmärretään normaaleina. Erilaiset lähteet, joihin kuukautiskasvatuksessa voidaan nojata, toteavat, että on useita erilaisia tapoja kokea normaalit kuukautiset ja että kuukautiskokemukset voivat erota toisistaan paljoltikin. Epämääräiset ohjeet liittyen vaikkapa kuukautisista johtuviin vatsakipuihin voivat kuitenkin aiheuttaa hämmennystä. Kuinka voimakas kipu on normaalia? Milloin kipu on tarpeeksi voimakasta kotiin jäämiseksi? (Bobel ym. 2020, 240; Dahlqvist 2016, 55–56.)

Kuukautisten takia koulusta kotiin jääminen liittyy kuukautisköyhyyteen myös kuukautiskoulutuksen puutetta laajemmin. *Carriessa* kuukautisiin liitettävät negatiiviset asenteet ja kuukautisten piilottamiseen ohjaava kuukautisstigma ilmenevät kuukautissiteiden käytössä ja kuvauksessa sekä siinä, mitä kuukautissiteet romaanissa symboloivat. Teoksen alkukohtauksessa, jossa Carrieta heitellään tamponeilla ja terveyssiteillä, Carrien luokkalaiset hokevat häntä tukkimaan ”sen” viitaten sillä Carrien kuukautisvuotoon ja vaginaan: ”Plug it up.” (C, 13.) Kiusaamistilanne opettaakin Carrielle kuukautisetiketin säännösten liittyen kuukautisten piilottamiseen, mutta samalla tamponien ja terveyssiteiden heittely maalaa kuvan siitä kuukautiskokemuksen ihanteesta, jossa tamponien ja kuukautissiteiden kaltaiset hygieniatarvikkeet ovat tärkeitä. Vaikka Kingin teos sijoittuukin yhdysvaltalaiseen miljööseen ja 1970-luvun kontekstiin, on *Carrien* kuukautiskuvauksessa paljon yhteistä globaalin ja läpi historian kulkeneen kuukautiskokemuksen kanssa. Kristinuskoon pohjaavien kulttuurien lisäksi myös islaminuskoon ja hindulaisuuteen perustuvissa kulttuureissa kuukautisten naiskeskeisyys, piilottaminen ja negatiiviset asenteet kuukautisia kohtaan ovat olleet yleisiä jo vuosisatojen ajan (Gunter 2024; Koskenniemi 2024; Bobel ym. 2020; Federici 2018; Laws 1990).

Terveysseiteillä, kuukautissuojilla ja muilla verta keräävillä hygieniatarvikkeilla on tärkeä rooli myös globaaleissa kuukautiskeskusteluissa ja -kokemuksissa. Vaikka Carrien kuukautiskokemus yhdysvaltalaisena 16-vuotiaana nuorena ei olekaan täysin yhteneväinen esimerkiksi globaalin etelän ja eurooppalaisten kuukautiskokemusten kanssa, on *Carrien* tarina eräänlainen varoitus siitä, mihin julkinen menstuaatio voi johtaa. Carriella on mahdollisuus käyttää kuukautissuojia, mikä auttaa häntä piilottamaan kuukautisensa ensimmäisen julkisen kuukautisvuotonsa jälkeen lopun tarinan ajan, mutta kaikille tytöille kuukautissuojat eivät ole yhtä saavutettavia. Carrien kuukautiskokemus kuitenkin vaikuttaa hänen koulunkäyntiinsä poissaoloina, mitä tapahtuu myös muun muassa Etiopiassa, Ugandassa, Nepalissa, Afganistanissa, Keniassa, Intiassa, Senegalissa ja Sambiassa. Osa tytöistä joutuu jäämään pois koulusta kuukautistensa ajaksi taloudellisesta kuukautisköyhyydestä johtuvan puutteellisen kuukautishygienian takia, ja jotkut lopettavat koulunkäynnin kuukautisten alettua kokonaan. Myös huoli ohivuodoista ja kuukautisista johtuva likaisuuden tunne vaikuttavat tyttöjen koulunkäyntiin, mikä eriarvoistaa oppilaita. (Dahlqvist 2016, 2–40 & 54–55.) Yhdysvaltalaisissa ja eurooppalaisissa yhteyksissä taloudelliseen kuukautisköyhyyteen puolestaan on pyritty puuttumaan poliittisesti. Sen sijaan, että kuukautisiin käytettävää rahoitusta kuitenkaan olisi ohjattu vaikkapa kuukautiskoulutukseen, on se käytetty kuukautisten piilottamiseen tähtääviin toimenpiteisiin, mikä saattaa vaikuttaa taloudelliseen kuukautisköyhyyteen, muttei poista kuukautisiin liittyvää stigmaa. (Koskeniemi 2024, 23–24.)

Carriessa kuukautissiteillä on myös symbolinen merkitys, jota käsitellään Carrien palattua koulusta kotiin. Vaikka Carrien äiti ei olekaan kertonut Carrielle mitään kuukautisista ja kuukautisten alkamisesta, löytää Carrie kotoaan kaapista terveysseiteitä, joita hän liikunnanopettaja Desjardinin oppien mukaisesti nyt osaa käyttää. Uuden tiedon valossa kuukautissiteiden käyttöön liittyy kuitenkin ikävä muisto, joka saa Carrien häpeämään ja ymmärtämään, että hänen kuukautistietämättömyytensä on johtanut ennen tamponien ja terveysseiteiden heittelyäkin kiusaamiseen. Carrie on siis kuvitellut, että kuukautissuojilla levitetään meikkiä, ja näin julkisella paikalla tehtyään häntä ei ole korjattu toimimaan oikein, vaan Carrien väärää luuloa on vahvistettu. Myöhemmin tämä on johtanut puolestaan siihen, että Carrieta on voitu pitää pilkkana. (C, 15 & 41.) *Carriessa* kuukautissiteet ja tamponit

liittyvät paitsi vuodon keräämiseen ja kuukautisten piilottamiseen, väärin käytettyinä ne toimivat myös Carrien kuukautistietämättömyyden symboleina⁸.

Vaikka *Carriessakin* kuvatut kuukautisvuodon keräämiseen liittyvät käytänteet ja kuukautissuojat nähdään maailmanlaajuisesti tavoiteltavina, voidaan näitäkin toimintatapoja tarkastella kriittisesti. Kuukautisten piilottamiseen tähtäävien kuukautiskäytäntöjen sekä Yhdysvalloissa ja Euroopassa käytettävien kuukautissuojien asettaminen esimerkiksi korostaa kuukautiskokemuksiin liittyviä eriarvoistavia valta-asetelmia paitsi yksilötasolla myös länsimaiden ja globaalin etelän välillä. *Carriessa* ilmenevät länsimaiset kuukautiskäytänteet painottavat myös kertakäyttöisten kuukautist tuotteiden käyttöä, mikä aiheuttaa haasteita esimerkiksi ihmisten hyvinvoinnin, kuukautisköyhyyden ja ympäristön kannalta. (Koskeniemi 2024; Bobel 2010, 107–110.) *Carriessakin* arkipäiväisinä kuvatut tamponit saattavat esimerkiksi altistaa käyttäjiään nykyään harvinaiselle toksiselle sokkioireyhtymälle (TSS, *toxic shock syndrome*), johon sairastui Yhdysvalloissa 1970- ja 1980-lukujen vaihteessa yli 800 ihmistä. Useita kymmeniä ihmisiä myös kuoli. (Bobel 2010, 53–54.)

Tamponit eivät kuitenkaan ole täysin vaarattomia nykyäänkään. Vuonna 2024 tehty ”Tampons as a source of exposure to metal(loid)s” -tutkimus osoittaaakin, että tamponeista on löydetty pieniä määriä raskasmetalleja, kuten lyijyä, arseenia ja kadmiumia. Vaikka lisätutkimusta aiheesta vaaditaan, ei esimerkiksi lyijylle ole määritetty turvallista altistumisrajaa, vaan sille altistuminen missään määrin ymmärretään ihmiselle vaarallisenä. (Shearston ym. 2024.) Yhdysvalloissa kuukautiskasvatuksen puute onkin johtanut siihen, että kuukautisaktivistit ovat alkaneet levittää kuukautistietoutta, vaatimaan parempia ratkaisuja kouluttamattomuuteen sekä toimimaan konkreettisesti kuukautissuojiiin liittyvien ympäristö- ja terveyshuolien ehkäisemiseksi (Bobel ym. 2020, 238; Bobel 2010). Kuukautisaktivistit ovatkin alkaneet valmistaa kuukautissuojiaan itse vähentääkseen kertakäyttöisistä kuukautissuojista syntyvää jätettä sekä kyetäkseen varmistamaan, että siteet on valmistettu turvallisista materiaaleista (Bobel 2010, 97–107.)

Kun vuonna 1974 ilmestynyt *Carrieta* tarkastellaan yhdysvaltalaisen kuukautiskasvatuksen ja kuukautisköyhyyden näkökulmista, voidaan todeta, ettei teos ole juurikaan vanhentunut yli viidessäkymmenessä vuodessa. Yhdysvalloissa lasten ja nuorten kuukautiskasvatus on

⁸ Aino Koskeniemen (2024) mukaan kuukautissiteet toimivat myös kuukautisstigman symboleina, koska ne kuistuttavat kuukautisista, kuukautisverestä ja verta vuotavista menstruoijista, joihin stigma kohdistuu.

edelleen hyvin vahvasti äitien tehtävänä, eikä kouluissa edelleenkään ole opetussuunnitelmaa, joka vaatisi opettajia sivistämään kaikkia sukupuolia edustavia oppilaita kuukautisaiheesta millään tavalla. (Bobel ym. 2020, 233–252.) Carrien kokema kuukautiskasvatuksen puute on suoraan verrannollinen siihen tilanteeseen, joka edelleen Yhdysvalloissa vallitsee. Vaikka yksittäisten oppilaiden kuukautiskokemus ei kuitenkaan olisi yhtä traumaattinen, väkivaltainen ja epäreilu kuin Carrien, kuvaa *Carrie* osuvasti sitä, miten eri tasoilla oppilaiden käsitys kuukautisista voi olla. Kun äidit ovat vastuussa kuukautiskasvatuksesta, eikä vastuu ole vaikkapa opettajiksi kouluttautuneilla auktoriteeteilla, vaikuttavat vallitsevat, toisinaan vahingollisetkin, valtakertomukset sekä äitien yksilölliset kuukautisiin liittyvät tunteet ja näkemykset voimakkaasti siihen, minkä tasoista opetusta tytöt ja lapset saavat.

4 Lopuksi

Tässä tutkielmassa olen tarkastellut Stephen Kingin esikoisteosta, vuonna 1974 julkaistua *Carrieta*, yhteiskunnallisten kuukautisdiskurssien näkökulmasta ja selvittänyt, miten teos ja sen tarina paikantuvat osaksi sekä länsimaisia että globaaleja kuukautiskertomuksia.

Tutkielmani johtopäätös onkin, että *Carrie* liittyy osaksi niitä kuukautisdiskursseja, joissa asenteita kuukautisiin liittyen toistetaan, mallinnetaan ja performoidaan, eikä teos ole näistä keskusteluista erillään tai irrallaan. *Carrie* ilmentää muun muassa niitä valtakertomuksia, joiden mukaan kuukautiset ovat ällöttävät, inhottavat ja vastenmieliset. Samalla *Carrie* toistaa myös ajatusta siitä, että kuukautiset tulisi pitää menstruoivan henkilön omana asiana, minkä lisäksi kuukautiskokemus liittyy *Carriessa* olennaisesti paitsi naiseuteen sukupuoli kokemuksena myös lapsesta aikuiseksi kasvamiseen. Nämä kertomusasettelut toistuvat niin ikään todellisten menstruojien kuukautiskokemuksissa ja -keskusteluissa, ja tällaisten tarinamuotoisten esitysten toistaminen ja performointi lujittaa toisinaan vahingoakin aiheuttavia valtakertomuksia kuukautisista yhä tiukemmin osaksi ihanteellista kuukautiskokemusta.

Ihanteellinen kuukautiskokemus onkin olennaisesti yhteydessä siihen, miten *saamme* menstruoida. Vaikka esimerkiksi laki ei kielläkään *Carrieta* vuotamasta julkisesti, näin tehtyään Carrie kuitenkin tulee rangaistuksi. Kuukautiskokemusta siis ohjaa tarkoin säännöstelty, kirjoittamaton kuukautisetiketti, jonka mukaan kuukautiset tulee piilottaa erityisesti miehiltä. Kuukautisten kokemiseen liittyy kuitenkin niin voimakkaita inhon ja epämiellyttävyyden tunteita ja ajatuksia, että todellisuudessa kuukautisista keskustellaan mahdollisimman vähän myös muiden menstruojien kesken. Kuukautiskokemusta varjostaa myös kuukautisstigma, joka vaikuttaa paitsi kuukautisten piilottamisen vaatimukseen myös menstruoijiin, kuukautissiteisiin ja kuukautisvereen esimerkiksi ohivuotojen muodossa. Kuukautisstigma ja kuukautisetiketti yhdessä ohjaavat menstruojia tavoittelemaan sitä, että kuukautiset eivät näkyisi menstruojasta ulos päin missään kierron vaiheessa. Tässä tavoitteessa epäonnistuttuaan menstruojat saattavat tulla häväistyiksi, kiusatuiksi tai muulla tavoin rangaistuksi, mitä *Carrie* teoksena kuvaa. Carrien julkinen kuukautisvuoto onkin seurausta Carrien kuukautistietämättömyydestä, mikä puolestaan johtaa kiusaamiseen, väkivaltaan ja siihen, miten *Carrien* tarina kuukautiskertomuksena kaikessa traagisuudessaan etenee.

Kaunokirjallisuudella onkin tärkeä rooli erilaisten ilmiöiden kuvaamisessa sekä näistä ilmiöistä keskustelemisessä. Kaunokirjallisuus voi auttaa myös hahmottamaan sitä, minkälaisia asioita erilaisiin kokemuksiin voi liittyä, ja kuukautiskontekstissa *Carrien* kaltaisilla kaunokirjallisilla esityksillä voidaan ilmentää niitä mahdollisuuksia ja mahdollisuuksien rajaajia, jotka vaikuttavat menstuoijien kuukautiskäyttäytymiseen. Kaunokirjallisuus voi siis laajentaa lukijan mahdollisen tajua liittyen menneisyyteen, nykyisyyteen ja tulevaan. *Carrien* intersektionaalinen analyysi paljastaakin, minkälaiset asiat, ominaisuudet ja tilanteet vaikuttavat siihen, miten kuukautiskokemus muodostuu. *Carrien* kuukautiskokemuksen tarkastelu muun muassa sukupuolen, rodun, iän ja uskonnon näkökulmista paljastaa, minkälaisen henkilön kuukautisia *Carriessa* kuvataan. Kingin teoksessa *Carrien* risteävät ominaisuudet, kuten cisnaisuus ja valkoisuus, vaikuttavat *Carrien* kuukautiskokemukseen yleisiä valtakertomuksia toistavasti, kun taas vaikkapa *Carrien* nuori ikä ja uskonnollinen kasvatus vaikuttavat yhdessä siihen, ettei *Carriella* ole ensimmäisen kuukautisvuodon alkaessa tarvittavia tietoja kuukautisiin liittyen.

Carriessa kuvattu kuukautistietouden puute ja kuukautisköyhyys liittyvät Yhdysvaltojen kontekstissa maassa vallitsevaan kuukautiskasvatuksen puutteeseen. Sekä *Carriessa* että Yhdysvalloissa yleisesti kuukautiskasvatus on siirretty menstuoivien lasten äitien vastuulle, mikä ilmenee *Carriessa* paitsi täytenä kuukautistiedon puutteena, myös väkivaltana, kiusaamisena ja negatiivisena suhtautumisena kuukautisiin. *Carrie* ilmentääkin osuvasti, että kun vastuu kuukautiskasvatuksesta ja tyttöjen heräävän seksuaalisuuden kasvatuksesta siirretään kodeille ja erityisesti äideille, kasvatuksen laatu voi olla hyvinkin poikkeavaa eri nuorten välillä. Toisaalta *Carrie* kuvaa myös sitä, että kun yhdysvaltalaisilla kouluilla ei ole minkäänlaista opetussuunnitelmaa tai vaatimusta kuukautiskasvatukseen, eivät opettajat ymmärrä, millä tasolla yksittäisten tyttöjen kuukautiskasvatus on. Opetussuunnitelman puute vaikuttaa myös siihen, ettei laadukasta kuukautiskasvatusmateriaalia ole helposti saatavilla, mikä vaikuttaa puolestaan siihen, että äitien omat resurssit ja suhtautuminen kuukautisiin korostuvat opetuksen laadussa.

Lähteet

Primaarilähteet

King, Stephen 1994. *Carrie. The Tommyknockers* [=C]. Lontoo, Sydney, Auckland: Hodder & Stoughton.

Sekundaarilähteet

Balagopalan, Sarada; Wall, John & Wells, Karen (toim.) 2023. *The Bloomsbury Handbook of Theories in Childhood Studies*. Lontoo, New York, Oxford, New Delhi, Sydney: Bloomsbury Academic.

Beauvoir, Simone de 2020 (1949). *Toinen sukupuoli 1 & 2*. Suom. Koskinen, Iina; Lukkari, Hanna & Ruonakoski, Erica. Helsinki: Tammi.

Bilge, Sirma 2014. Whitening Intersectionality: Evanescence of Race in Intersectionality Scholarship. *Racism and Sociology*, 175–205.

Blume, Judy 1970. *Are You There God? It's Me, Margaret*. Bradbury Press.

Bobel, Chris 2010. *New Blood: Third-Wave Feminism and the Politics of Menstruation*. New Brunswick, New Jersey & Lontoo: Rutgers University Press.

Bobel, Chris 2018. *The Managed Body*. Palgrave Macmillan.

Bobel, Chris; Winkler, Inga T; Fahs, Breanne; Hasson, Katie Ann; Arveda Kissling, Elizabeth & Roberts, Tomi-Ann (toim.) 2020. *The Palgrave Handbook of Critical Menstruation Studies*. Palgrave Macmillan.

Byal, Kellye 2016. Female subjectivity in Carrie. Teoksessa Held, Jakob M. (toim.) *Stephen King and philosophy*. Rowman & Littlefield Publishers, Incorporated.

Combahee River Collective 1977. *The Combahee River Collective Statement*.

Corstorphine, Kevin & Kremmel, Laura R. (toim.) 2018. *The Palgrave Handbook to Horror Literature*. Palgrave Macmillan.

Crenshaw, Kimberlé 1989. Demarginalizing the Intersection of Race and Sex. A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics. *University of Chicago Legal Forum* 1989(1), 139–167.

Dahlqvist, Anna 2016. *It's Only Blood*. Engl. Olsson, Alice E. 2018. Lontoo: Zed Books Ltd.

Dhamoon, Rita Kaur 2011. Considerations on Mainstreaming Intersectionality. *Political Research Quarterly* 64(1), 230–243.

- Dowley, Tim (toim.) 2014. *Introduction to the History of Christianity*. Fortress Press.
- Osoitteessa <https://www.perlego.com/book/1733817> (19.04.2026).
- Dyer, Natalie Rose 2020. *The Menstrual Imaginary in Literature. Notes on a Wild Fluidity*. Melbourne: Palgrave Macmillan.
- Eagleton, Terry 2013. *The Idea of Culture*. Wiley-Blackwell. Osoitteessa: <https://www.perlego.com/book/1007011> (29.01.2026).
- Federici, Silvia 2018. *Witches, Witch-Hunting, and Women*. Toronto: Between the Lines.
- Ferrante, Elena 2011. *L'amica geniale*. Edizioni e/o.
- Ferrante, Elena 2012. *Storia del nuovo cognome*. Edizioni e/o.
- Ferrante, Elena 2013. *Storia di chi fugge e di chi resta*. Edizioni e/o.
- Ferrante, Elena 2014. *Storia della bambina perduta*. Edizioni e/o.
- Gunter, Jen 2024. *Blood. The Science, Medicine and Mythology of Menstruation*. Lontoo: Piatkus.
- Hagelin, Sarah & Silverman, Gillian 2022. *The New Female Antihero. The Disruptive Women of Twenty-First-Century US Television*. Chicago & Lontoo: The University of Chicago Press.
- Hazard, Leah 2023. *Periods: Crimson Tide, Liquid Gold*. Teoksessa *Womb: The Inside Story of Where We All Began*. Lontoo: Vigaro.
- Heinonen, Timo; Kivimäki, Arto; Korhonen, Kalle; Korhonen, Tua; Reitala, Heta; Aristoteles 2012. *Aristoteleen Runousoppi. Opas aloittelijoille ja edistyneille*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Teos.
- Hill Collins, Patricia & Bilge, Sirma 2016. *Intersectionality*. Polity Press.
- Karkulehto, Sanna & Rossi, Leena-Maija 2017. *Sukupuoli ja väkivalta. Lukemisen etiikkaa ja politiikkaa*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Keesey, Douglas 1998. Patriarchal Mediations of Carrie: The Book, the Movie, and the Musical. Teoksessa Lant, Kathleen Margaret & Thompson, Theresa (toim.). *Imagining the Worst: Stephen King and the Representation of Women*. Westport, Connecticut & Lontoo: Greenwood Press.
- King, Stephen 1987 (1974). *Carrie*. Suom. Tuula Saarikoski. Helsinki: Tammi.
- King, Stephen 2000. *On Writing. A Memoir of the Craft*. Lontoo: Hodder & Stoughton Ltd.
- Koskeniemi, Aino 2024. *Just Blood?: (De)stigmatising Menstruation in the Commercial, Intimate and Policymaking Fields*. Helsingin yliopisto.
- Kristeva, Julia. 1982. *Powers of Horror: An Essay in Abjection*. Käännös: Leon S. Roudiez. New York: Columbia University Press.

- Laws, Sophie 1990. *Issues of Blood. The Politics of Menstruation*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire & Lontoo: The Macmillan Press Ltd.
- Lutz, Helma 2015. Intersectionality as Method. *DiGeSt. Journal of Diversity and Gender Studies* 2(1-2), 39–44.
- Madden, Victoria 2017. “We Found the Witch, May We Burn Her?”: Suburban Gothic, Witch-Hunting, and Anxiety-Induced Conformity in Stephen King’s *Carrie*. *The Journal of American Culture* 40(1).
- May, Vivian M. 2015. *Pursuing Intersectionality, Unsettling Dominant Imaginaries*. New York: Routledge.
- Medoro, Dana 2002. *The Bleeding of America: Menstruation as Symbolic Economy in Pynchon, Faulkner, and Morrison*. Westport: Greenwood Press.
- Meretoja, Hanna 2021. A dialogics of counter-narratives. Teoksessa Lueg, Karissa & Wolff Lundholt, Marianne (toim.). *Routledge Handbook of Counter-Narratives*. New York: Routledge.
- Meretoja, Hanna 2023. Implicit Narratives and Narrative Agency. Evaluating Pandemic Storytelling. *Narrative Inquiry* 2/2023, 288–316.
- Meretoja, Hanna; Mäkikalli, Aino; Helle, Anna; Ilmonen, Kaisa & Lehtimäki, Markku 2024. *Lähestymistapoja kirjallisuuteen*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Meyer, Stephanie 2005. *Twilight*. New York: Little, Brown and Company.
- Meyer, Stephanie 2006. *New moon*. New York: Little, Brown and Company.
- Meyer, Stephenie 2007. *Eclipse*. New York: Little, Brown and Company.
- Meyer, Stephanie 2008. *Breaking dawn*. New York: Little, Brown and Company.
- Muir, Kate 2024. *Everything You Need to Know About the Pill (but Were Too Afraid to Ask)*. Lontoo: Gallery Books UK, Simon & Shuster UK.
- Mäkikalli, Aino & Steinby, Liisa 2013. *Johdatus kirjallisuusanalyysiin*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Peaty, Gwyneth 2018. Monstrous Machines and Devilish Devices. Teoksessa Corstorphine, Kevin & Kremmel, Laura R. (toim.). *The Palgrave Handbook to Horror Literature*. Palgrave Macmillan. Osoitteessa: <https://www.perlego.com/book/3485680/the-palgrave-handbook-to-horror-literature>.
- Raamattu* (1933/1938). Turku & Helsinki: Suomen Pipliaseura.
- Shearston, Jenni A.; Upson, Kristen; Gordon, Milo; Do, Vivian; Balac, Olgica; Nguyen, Khue; Yan, Beizhan, Yan; Kioumourtzoglou, Marianthi-Anna & Schilling, Kathrin

2024. Tampons as a source of exposure to metal(loid)s. *Environment International* 190(8), 1–9.
- Shelley, Mary (1818/2025). *Frankenstein*. New York: Chartwell Books.
- Stoker, Bram (1897). *Dracula*. Archibald Constable and Company.
- Tiitinen, Aila 2023. *Kuukautiskierto*. Lääkärikirja Duodecim. Osoitteessa: <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00158> (11.2.2025).
- Tomlinson, Maria Kathryn 2021. *From menstruation to the menopause: the female fertility cycle in contemporary women's writing in French*. Liverpool: Liverpool University Press.
- Tozzi, Chiara 2020. From horror to ethical responsibility: Carl Gustav Jung and Stephen King encounter the dark half within us, between us and in the world. *Journal of Analytical Psychology* 65(1), 219–234.
- Virkkunen, Heta 2022. *Kuukautisrepresentaatio Stephen Kingin romaanissa Carrie*. Jyväskylän yliopisto. Osoitteessa: https://jyx.jyu.fi/jyx/Record/jyx_123456789_85122 (20.5.2026).
- Williams, Pip 2020. *The Dictionary of Lost Words*. Melbourne: Affirm Press.
- Y. Davis, Angela 1981. *Women, Race & Class*. New York: Random House Inc.